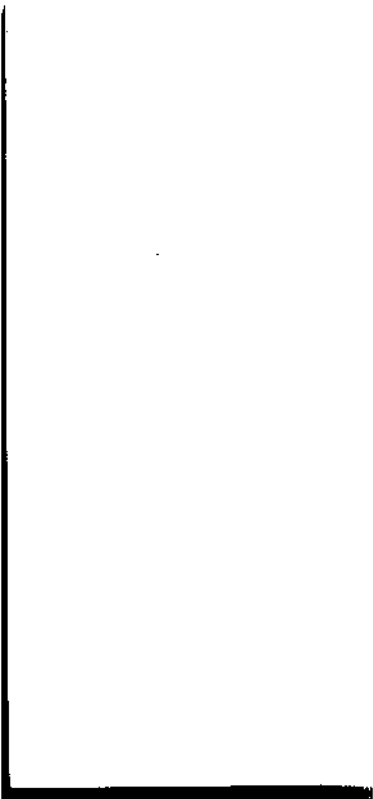

**'t Brabants
ketierke**

Cor Swanenberg

't Brabants ketierke

Cor Swanenberg

1995

UITGEVERIJ VAN DE BERG ENSCHEDE

---

omslag en illustraties: Nelleke de Laat.
portrettekeningen: Gurt Swanenberg.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Swanenberg, C.

't Brabants Ketierke / C. Swanenberg - Enschede : Van de Berg

ISBN 90-5512-037-5

NUGI 480

Trefw.: oorspronkelijk ; Brabants

ISBN 9055120375

© C. Swanenberg, 1995 Berlicum

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Begin van 't èind van unne kapper	7
Gebrüike	9
Museums die we in onzen hoek opzochte:	26
Sneewelke	47
Witte wor ge wönt?	53
Buurters uurste klas	92
De kèrststal van Ballekum	121
Overzichje	127

BEGIN VAN 'T ÈIND VAN UNNE KAPPER

Haddet ok geheurd? Ik moes m'n 'fans' hier mar 's bedanke vur al dieje post en ok dieje mins die bèlde nor de èrgertillefoon. Ik gò d'r nogal gruts op.

Heddet al geheurd, dees wordt de leste kapper, mar dè's niks èrg, want dees wor 't Brabants Ketierke! In dè weekeleks pròtje zal wèinig geknipt, mar veul gebeurt worre. Dus ge rakt me toch nie kwet, inteegendeel ik wor langerder! Vur al die schrijvers van kaarten en brieven moet ik wèl doen wè'k beloofd heb en dè is nòg inne keer gratis knippe en durrum wò'k 's wè van die traow fans opbèlle, mar dè hurde dan de kommende week ès 't meezit.

Hedde ok geheurd van dè seksverzendhuis dè de wielrenders wil gòn sponsore? 'Erotic' moet die club gòn hiete en op hullie trùie moet 'n bloote dame komme staon.

Slim is dè toch nie, wor. Unne renner mì zò'n locht logo op z'n kleer, die lèt 't pilleton toch noit gaon! Es 't ammel durgò, want de Wielren Unie zal d'r wèl nie tege kunne. Dees wordt de ploeg van d'n duvel, he'k al heure zegge.

Nou, in Italië he'n ze 'n ploeg, gesponsord dur de paus. Daor zò dees dan d'n tegenhanger van kunne zen.

Wè denkte van aow kapsel vur de toekomst trouws? Kort zat of moe'k 'r nog wè afvatte? Zoo goed! Mooi, dan zen we bèij tevreje.

Hee, gij hà't ok 'n kartje gestuurd, wanne. Nog bedankt en dègge strakke nie verschiet è'k oe opbèl...

Dree de Kapper, audio-barbier in ruste, fibbrewari 1994.

'n Ketierke buurt ès neij rubriek op Umroep Brabant N.O.

In fibbrewari naam Dree de Kapper afscheid van Umroep Brabant N.O. De kapsalon gong dicht vur onbepòlde ted. De kapper gong mì 'n bietje pijn in 't hart. Mar dè gold nie vur Cor Swanenberg, de mins aachter de kapper. Hij gong wèl deur en zen bijdrage moeg zèlfs langer worre in 't neij heemprogramma dè d'n titel 't Brabants Ketierke krieg.

In dè neij programma komme veul dinger uut onzen èige regio òn de orde. Ge moet durrum de heemkundige onderwèrpe heel breed zien. 't Kan gaon over 'n aauw gebrùik in unne bepòlde ted van 't jaor, mar ok bezunder tentoonstellinge en familie-

reünies kunne onder dees rubriek valle, nèt zò goed ès heemkundige, historische en dialektpublikasies. 't Brabants Ketierke gif de kans òn èige artieste, museums en heemkundekringe um 's wè bekendhèid te geeve òn hullie aktiviteite.

Dùrrum hope wij op alle meugeleke informatie van geïntresseerden in Nordoost-Brabant.

D'n uitzendtijd is anders ès die van de aauw kapsalon: mōndaggemiddag nò half twee op Radio Brabant N.O., 95.8. FM.

Hedde iets worvan ge denkt dè't iets vur 't Brabants Ketierke is, schrijft dan nor Umroep Brabant, 't Brabants Ketierke, Postbus 40, 5201 AA Den Bosch.

Nog de pèrmanente groete van Dree de Kapper en dègge bedankt waart ègge luis-terde!

Nou witte gullie, denk ik wèl, dè ik Brabantse woordjes, uitdrukkinge en verhaaltjes spaor en umdè'k dè al meer dan 20 jaor doe, hekker vort unnen hillen hoop. Ik docht 'r vort alle weeke mar 's een uit te zuken um ès afsluiting van ons Ketierke te gebrüike.

Hopelek bevel 't.

Ons neij herkenningmillodieke he'n we same mī Henny Korsten en Jo van Heeswijk gemakt.

De gezonge tekst van 't Brabants Ketierke is:

*Wor ik geborre ben,
wor ik de minse ken,
dè is men Brabants laand,
hier òn de zùijekaant.*

*Wor ik m'n woorde heur
en m'n gedachtes kleur,
wor ik dan van verhaol
in èige taol...*

GEBRÛIKE

De vastelaovend

Mi de vastelaovend dinne wèllie vruger nog doetele! Wij hà'n dus ginne rommel-pot, mar unnen doetelpot.

Ik zal oe 's vertelle, hoe dè't bej ons op vastelaovend vruger waar in ons kaol buurtje op de hèij, wor 't zò gruwelek èrremoeieg waar.

B'ons koste carneval van veerze al gewoonweg òn zien rùike komme, want weeke vantevurre waar 't vèrkske op de leer terècht gekomme.

Hàske Slits, de slachter, hà de doetelpotteblaos beloofd nog rùm vurdèttie onze kui al ùit mekare hà gekloofd.

Die blaos die gonk nor d'n uurste die op Hàskes teeke z'n strante rùikersneus in 't vèrke z'n gat zò steeke.

Hàske hà zonne groot-gelèirsde voet al op de vèrkespèns en stampte stiekem krèk ègge roekt, dè vonne wèllie onrèns.

Want de rùikerd krieg dan schòn z'n neus vol vèrkespoep. We hà'n Hàskes al vort gaauw te hoeste mi z'nen hillen blaozentroep.

Umdè-j-ik alt rond de vastelaovend ieder jaor wir jarig wier, krieg ik, ès klènsten ùit de nest, die blaos vort zonder dè gemier.

Dè bleuske moes dan nog efkes dreugend mee gòn reuke, dè dinne wèllie dur 't in de schaauw òn 'nen haok te heuke.

Dan wier dè nòdderhand ès 'n stiekevèl gespanne op 'n pùtje, 'n rietje in de midde, zùrgde mi de spiets, vur 't karnevalsgelùdje.

De metworst

'De Metworst is eene aloude ruitervereeniging van Boxmeersche jongelieden, die telken jare Vastenavond-Maandag te Vortum eene uitkeering in natura van een worst, een brood, een weg, een halve varkenskop en een halve ton bier gaat halen, die daar vroeger als teeken van dankbaarheid aan de Boxmeersche jongelingschap gevestigd is door eigenaarsse, eene freule, die men bij een wagenongeval geholpen had. Men wilde in 1853 dat gebruik afschaffen, maar de bevolking verzette zich met goed gevolg daartegen onder de strijdkreet: *Vindicamus heriditatem patrum nostrorum.*

De stichting dateert van 16 April 1740 en is nog eens ingeschreven in de overdrachtsregeling in het Rijks-Archief te 's-Bosch bij den overgang der hoeve aan nieuwe eigenaars.'

Zoo steget in 'n bericht van de historische vereniging Nepomuk uit Boxmeer.

Wijerop wordt in dezelfde schrijven vermeld: 'Op Vastenavond Maandag wordt, als boven gezegd, naar oud gebruik de Metworst verreden in het Vortumer veld. De winnaar draagt een zilveren metworst en een met bloemen omkranste pet; alle ruiters dragen een blauwen kiel en witte rijbroek, om den arm een rooden zijden band, voor de inboorlingen, een geelzijden voor de vreemden.'

Over 'tzelfde gegeeve schrijft Ivo van Dinther in zen boek *De kalenders van Kriest van Kee van Kaote*: 'Wie wint mee z'n pèrd maag worst, bier en ene vèrkeskop gaon afhaole, umdè 'n zekere freule Aleida, bekant tweehonderd jaor geleje, d're karos hà vaastgereje en zeuve boerrezoons heur wer hân los geholpe. En veur diejen dienst gaaf ze op ene perkamenten brief laoter te kenne, dè ze daor wè veur over hà. Nou wordt daor nog elk jaor um gereje en gestreje.' (blz. 80)

De vaaste

Vruger din alleman in de vaaste verstèrve, zèlfs de klèin jong moesse de gekrege snoep in 'n trummelke bewaore.

Nou wònde Driek b'ons in de buurt en die hà nogal 'n fijn wefke, Mina, en zij vond dè Driek ok 'n verstèrving moes doen, mar Driek din of liet niks. Hèrmes, hulliejen buurman, rokte hilleml nie en hum z'n Drika gong in de vaaste veul dikker nor de kerk.

'Nee,' zin Driek, 'ik kan m'n pijp nie misse,' mar umdè Mina nogal òn din haauwe, zin ie: 'ès ik dan persee iets moet laote, dan za'k in de vaaste wèl vort op d'n hoizulder slaope.' Dè waar dan toch al iets, vond Mina. Dus dè gebeurde zoo.

Mar nou laag Driek daor boven in 't hooi en docht ie dèttie 't luik zaag beweege, mar hij wies 't nie zeker. Meschien dròmde-n-ie wèl...

Hij snürkte dus al gaauw wir wijer. Saanderdaagssaoves, toen ie wir in 't hooi laag, gonk ècht 't luik wir efkes ope, mènde-n-ie, mar hij hà zònne slaop dèttie nie zocht te gòn kijke.

D'n dorden dag gebeurde krèk 'tzelfde en toen din Driek wèl mee nor 't hoilulik. Hij trok 't ope en daor ston z'n èige Mina op de leer.

Toen Driek vroeg wèttè te betekene hà, zin Mina: 'Ik wò zoo mar slès komme zègge dè Hèrmes van hierneeve wir rokt!'

Vanweges de vaaste 'n stukske van 'n aauw gedicht dè we èiges opgedoke he'n:
*Viel d'r menne verjeurdag wir in die veulste lange vaaste
dan wier de kat al mee 'n heks, iets wè men mar hil slècht paaste.
Dan moessen ummers al oew snuupkes in 'n trummelken op de schaauw.
Dè ston me daor wir dagelijks òn te blieke èn dè vervilde gaauw!
Daor moegde nie ònkomme, dè hiette vaaste vur de jong, verstèrve.
Mi geluk bliefd'r af en dan koste daor d'n himmel nog mi èrve...
Op die heete schaauw tot Pòsse toe, ston m'n trummelke mi spèkke.
Mèmmè, toverballe, peep'remunt, toffees en sèp òn mekaar te plèkke.
De kuukskes, kaol versmolte mi al die zutighèid zo òn d'n dooi
makte mar 'n veuklurrige petòzzie van hil m'n snuupkeszooi...
Men anijsballe liepen in m'n zuurtjes over, nie mer los te kèrve!
Zoo kreeg ik al heel vruug, schòn de schürft òn hil 't verstèrve.
(Uit Krèk wè'k wó)*

We leeze 'n stukske ùit 'Zo was het vroeger': Mee de vastenavonddagen deden ze hier in Kuijk (=Nieuwkuijk) al maskeren, ja, mee 'n mombakkes veur d'r gezicht. 's Maandags liepen er zo al enkelen rond 'in 't vuil' zoals ze dè toen plachten te zeggen. Mee 'ne blauwe kiel an, 'n pet op en 'ne rooie zakdoek om d'n hals. Dinsdag zag men ze in Domino en anderszins gekleed rond flaneren en maar roepen: 'En nou kende me nog nie'. Optochten of dergelijke zijn er hier bij mijne weet in die dagen nie gehouden. In dieë tijd, 't was zowat om de jaren 1900, hebben we 'ns ne kapelaan gehad en as ie mar dacht da ge 'n masker veur had gehad, dan sloeg ie oe bij 't askruiske glad over. Of 't zo heurde, zullen we God en de mulder mar laten uitmaken.' (Gepubliceerd in: Met Gansen Trou.)

We hà'n 'n schòn briefke gehad van Ger van Stekelenburg ùit Oss en die is zò goed geweest um òlling nor D'n Bosch te komme um heur vaasteliedje dèsse nog in Ravestein bij de nunnekes van JMJ geleerd hà' veur te komme drage. Ger hì men trouws verteld dèsse ok in de vaaste jarig is en dè hullie vòdder vruger de gespaorde snoep sondus op 'n spissjaal menier din verdèile onder de nege kinderen. Alle snoeptrummelkes moessen op zondag umgekeerd worren op toffel. Hij makte nege ongeveer gelijke hupkes op de toffel en lin daortusse 't bròdmes nir. Hij zin bevubbeld: 'Nou drèij ik vur ons Ger' en dan liet ie dè mes drèije en 't hupke

snoep wor de punt van 't mes op 't lest nor toe wees waar vur de genoemde.
(Ger moeg op school nie traktere, mar ze krieg van vòdders 'n kiesje vijge um ùit te
dèile, dè waar wèl toegestaon.)

Vaasteliedje:

*Wie zou schrikken voor de vasten, voor die schone heilige tijd
die geheel tot heil der zielen aan versterking is gewijd.
Zeker wij, als kleine kinderen, missen ons ontbijtje niet,
Maar toch vasten wij een beetje, ofschoon geen wet het ons gebiedt.
Koek en suiker en veel lekkers wat ons anders valt ten deel
nee, dat vult nu niet ons mondje, maar de boterham alleen
Als we groter zijn geworden en de vastentijd is daar
Ja, dan zal het vasten wezen, zeven weken lang, nietwaar.
Maar wij schromen niet die tijden, het geeft ons heel geen vermaak
het kan ons in den hemel helpen, vasten is een heilige zaak!*

Vlooië stoke

D'r zen plòtse wor nog pòsvuur gehaaue wordt. Dè vuur worre vurral gezien ès
lentevuur dè bij de schönmaak hurde. Op Bedaf (Uden) worre in de vaaste alted
'vlooië gestokt'; dan worre de kafbedde opgestokt in de Bedafse berge. Dè doen ze
altes op d'n uurste zondag nò de karneval. Daornò wor 't gevierd in De Pier.
Bij de familie Verbossen kunde meer inlichtinge krije. (04132 - 62585)

Nor pòsse

We hà'n Ger van Stekelenburg behalve heur vaasteliedje ok nog 'n half pòsliedje
laote zinge dèsse oit in Ravestein bij de nunnekes geleerd hà. We hà'n gevraagd of-
ter zowèlle minse ware die 't vervolg kende.

Nou dè hemme gewete! Mevrouw van Gerwen en Mevrouw Wonders hingen al
mee òn de tillefoon um te mèlde dè't liedje op blz. 99 van 't zangbuukske 'Looft den
Heer' te vijnen is.

Mevrouw Van den Bosch ùit Schijndel liet weten dè zij 't mì heure mins zoo mee hà
zitte zinge en zij zin dè't vruger in de vaaste alted bij de kruisweg gezongen wier.
Efkes leek 't hier wèl 'n bietje op dè radioprogramma van 'Onder de groene linden',
want behalve zij hebbe d'r nog ontzettend veul minse de moeite genomen um te la-

ote wete dèsse dè liedje van 'O Jesu zoet' geleerd hà'n en nog alted goewd kende, zò goed dèsse ok de volgende strofe die begint mi 'Onschuldig lam' kosse droome en ok de volgende strofe: 'Slaat keer op keer het kruis te neer, Uw liefde wordt niet moede...' We kregen dus de liedjes geschreven, gecopieerd, mi en zonder note van alle kante toegestuurd. 't Stò ok in 't Psalterke en in verschillende Parochiebundels.

In totaal hebbe we zò'n 35 brieven gehad! Ûit: Mirroi, Mill, Mege, Ballekum, Boksel, Boekel, Bèrge, Deurze, Kuuk, Gimmende, Uje, Vught, D'n Bosch, Gassel, Geffe, Stevesbeek, Vèggel, Oss, Hintem en de Harsteeg.

Veul meer dan we dochte. Die nunnekes hebbe vur tekstvastigheid gezùrgd! Want dè valt wèl op; de brieven komme bekant allemòl van dames! We zulle Ger van Stekelenburg in alle geval de complete tekst toesture en we moete alle luisteraars die gereageerd hebbe hartelek dank zegge.

Innen brief moete we d'r ùitlichte, die van Nellie van Sleuwen ùit Boekel want die vertelt ok over aauw gewòntes. 'Halfvaastezondag, ès de vrijers eindelek wir nor de meid moege, hiette 'raokele-zondag!' Wie kent dè begrip ok en wie wit wor dè 'raokele' vandòn kùmt? Zò hier bedoeld zen, dè de liefde wir opgeraokeld wier? Nellie schrijft ok nog dètter op Witten Donderdag gin bedden opgemaakt wiere. Christus hà dieje nacht moete wake en durrum moesse de minse ok mar 's wè slèchter slaope! Ze schrijft ok over 't *bidde vur de 'wit spees'* op Pòs-zòtterdag. Stèrken drank en vlis ware verbojje en de wit spees (bòtter, romme en kees) ware toegestaon ès ge'r ekstra vur dint bidde.

Goeie vreedeg

Ger van Stekelenburg kwaam in de studio vertelle over de vrugere Goeie Vrijdagviering: 'Ge gingt in schoolverband nor de kerk smiddes um drie uurre. Dan was 't Kruisweg en dan was 't zo stil! Dur 't verhaal van de pastoor langs al die staties kwaamde echt onder d'n indruk. Ge kwaamt heel verdrietig thuis.

't Was echt Goeie Vrijdag. Alles lag stil umdè de dood van Christus werd herdacht. Wij leerde bij de nunnekes ok nog 'n verhaal spissjaal vur Goeie Vrijdag. Da' heette 't Lijden van Christus.'

'n Schòn verhaaltje dè ok mi de stilte van Goeie Vreedeg te make hi:

Jòske Skèl ùit Vinkel en Harrie van den Bèrg ùit His werke op 'n groote slachtereij in Oss. Ze zen doende op de intèrne afdeeling, zoveul ès; de dèrremkeet dus. Dè's nie 't schònste wèrk.

D'r hengt 'n zute weeige lucht en somteds kunde d'r nog gin drie tree wijd mir kijke van d'n damp. D'r wordt veul gezwit tussen al dè benaauwd vèrkes-binnewèrk. Mar ègget gewend zet, kund 't hange lije.

't Is Goeie Vreddeg en d'r is afgesproke dètter um drie uurre enkelde minute gestopt zal worre. Daor is iedereen wèl vur.

Ge zòdt de klokke van de Grootte Kerk hier ok drie kunne heure slaon ès teminste al die drèijende mesiejne en die sissend kokende kittels d'r nie ware. Mar dè grèij ister ammel wèl en durrum zal um drieje gewoon efkes d'n toeter gaon vur de werkers van de dèrmkeet.

't Wordt drie uurre en d'r gi niks, want de zoemer is kepot en iedereen in de dèrmkeet gi gewoon deur mì werke.

En dan kùmt één over drieje hulliejen afdeelings-chèf binnegevalle en zie iedereen in de stoom durwerke. Hij lupt mì 'n sjegrennig gezicht nor Jòskes en vreugt snaauwerig wurrum of dè hullie nie gestopt zen, want 't is al drie uurre geweest en ze hà'n d'n toeter toch kunne heure en 't waar toch goed afgesproke. Of ware zèllie meschien nie zò kattelièk? Dan is't Skèlleke op zonne start getrojje en die flap 'r zoo mar innins ùit dètter bij hullie niks ginne toeter gegaon hì en dè Onze Lieven Heer vur de dèrrem zeker nie gestürven is!

Citaat uit 'Met Gansen Trou': 'De dagen veur Pasen verlangden we naar de Paaseikes. Mee eikes immers werd je weinige geplaagd. Alleen as we ziek waren gebeurde dat wel 'ns, mar dan smaakte 't meestal nie...'

Lòtter zen de èijer zò goeiekoop geworre dètter die lichelek zat òn te komme ware. Rond de Pòsse waar 't alt druk in de kerk mì biecht heure. D'r wiere wè pinnetènsies afgebid! Mar dè nie alleen; ge zaagt 'r ok veul volk mì blaow krùikskes um wijwòtter komme.

't Pòssòtterdagrijmke waar: *'D'n alleluja is gezonge, de vaasten is gespronge!'*

Ok zinne ze dè op Pòssòtterdag de klokke trug kwame ùit Rome umdètter onder de gloria op diejen dag lang gelùid wier.

't Kos zò kaauw nie zen of we gonge mì de Pòsse in ons pòsbeste pak nor de kerk. D'n overjas moes de kaast in en ge dint neij dinge òn.

Ze zinne nie vur niks: Ègge mì de Pòsse niks nijs òn he't, moete de kùster op oewe rug drage.

We dinnen onze Pòsse haauwe - ge waart weze biechte en ge gongt te kommunie - anders moegde oew èige eigelek gin kattelièk mir noeme.

Pòstijd, èijertijd

Van ons nòste omgeving wete we nog hoe vruger de kùster of de pestoorsmeid mi 'n por 'misdiederkes' rondkwaam vur de jòrleksen 'èijerumgang' vur de pastoor. Zij wiere in sommige plòtse wèl spottend de 'èijerwezels' genoemd.

Sientje Berkelmans tuit Kannida hi ons geschreve dètter vruger oit hil orlogen tuitgevochte wiere tusse de vlegels van d'n èijerumgang tuit Hellevert en Haore. Sientje kan 't wete want zij waar toen nog pestoorsmeid in Hellevert.

D'n oudste liep mi de kùrf veurop en zong:

*Vrouwke, vrouwke, doe oew best,
haol de eikes tuit de nest
Van die witte hennen,
God zal ze kennen.*

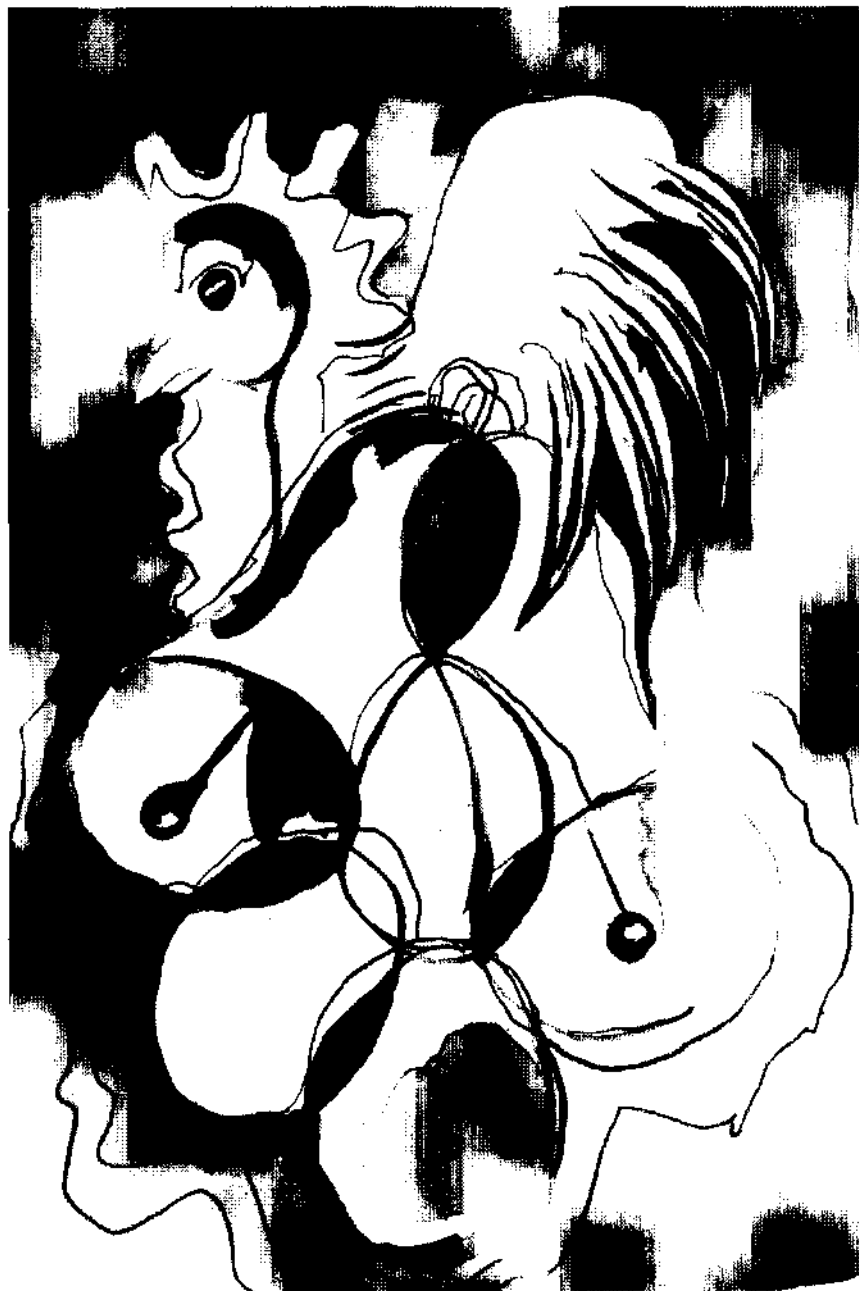
*Één ei is gin ei,
de twidde is 'n half ei
de driede is een paosèij.*

Vrimd is hier 't gebruik van 'de' vur 'n èij, mar zoo is 't rijmke toch bekend.

In onzen hoek wiere de kijnder òn 't begin van dezen euw ok nog volop 'op de pòs-èijer verzocht' bij de 'rijke' boere. Daor hong unne groote zwarte kittel vol gekòkte èijer boven 't vuur en dan moge 'de jong' d'r zòveul van eete èsse mar wò'n. D'r ware van die 'ònkommende manne' die er zò'n 24 ònkosse!

Èijer wieren in grooten overvloed geëete. Ok 'gruun èijer', al dan nie geklopt mi konjak, gonge d'rin ès koek. Toen hà'n ze nog nooit van cholesterol of salmonella geheurd. 't Is niks verwonderlek dè 't èij vanouds beschaauwd wordt ès 't symbool van de vruchtbaarhèd en van de herleeving van 't vurjaor. Ok 't èijereete mi Pòsse schent hiermì in verband te staon. Unne variant op 't èijerversje is: 'één ei is gin èij, twee èij is 'n half èij, drie èij is 'n pòsèij'. 't Zal zeker nor de gebrùikelijken overvloed van èijer rond Pòsse verwijze, mar 'één èij is gin èij' blef 'n arige opening. 't Hi ons lötter doen denken òn 't Engelse 'love' ès nul-score in 't tènisspèl. Dees woord zò via 't Franse l'oeuf in 't Engels zen beland: 't èij op 't scorebord waar dus nul; één èij is dus niks! Bij de volgende rijmregelkes valt op dè èij gin meervoudsvùrm kreg, terwijl d'r toch twee en drie vur stì. Mistal is 't in 't Nederlands zoo dè èij unnen dúbbele meervoudsvùrm -eren kreg. In ons zuidelek dialekt is dè (krek ès in 't Duits) nie 't geval; we spreeke van èijer. Harrebomée die in z'n Spreekwoordenboek der

Nederlandsche Taal bekant vier vol bladzijdes gewijd hì òn 't èij, gift daorbij ok 't volksrijm één èij is gin èij, alleen is zen slotregelke: 'drie-èij is 't regte paascheij'.

Van Eyck vertelt dat 'dit een Noord-Brabandsch spreekwoord is, ontleend aan de roekeloosheid, waarmede men op Paschen met de eijeren omgaat'. Halbertsma zaag 't èij in dees vèrsje ès zinnebeeld van de opstanding en 't rijmke zò verwijze nor de drie goddelijke persone.

Volges Dr. Jos Schrijnen (Nederlandsche Volkskunde) komme de 'ei-regels' ùit 'n langer palmpaaschrijmke dè onder d'n titel Eikoerei bekend is en diejen titel is denkelek verbasterd ùit Kyrie eleison.

't Rijmke volùit is:

Palm, palmpaschen!

Hei, koerei!

*Over eenen zondag,
dan krijgen wij een ei.*

Eén ei is geen ei...

't Èij kùmt al vèur in 't spreekwoordeschilderij van Pieter Brueghel en wèl ès verbil- ding van: hij zoekt het henneëi en laat het ganzeëi liggen (hij nim 't klèin vurdeel en laot 't grötter loope).

Ja, veul èijer droege in vruger daag bij tot unne zalige Pösse.

En dè zò'k oe allemòl gèire toewense!

Heddet al geheurd? Ze he'n Janne nor 't ziekegaasthuis gebrocht! Wèttie hì?

Nou, 't is hòst Pösse en ze hà'n daor d'r èijer nog nie gevèrfd!

D'r zen wèinig Brabantse liedjes wor iets van Pösse in te vijne is.

't Prachtig liedje *Ik wò zò gèire nog 's efkes* van de zingenden arsitekt Jan Steenber- gen ùit Ballekum is daorop 'n ùitzondering:

Ik wò zò gèire nog 's efkes

op m'n houtere stepke,

krèk ès toen nor 't winkelke

van Zus van Sjefkes¹

um ons moeders bòdschappe te doen.

1. Zus van Sjefkes, Mevr. v.d. Veerdonk, eigenaresse van 't aauw snoepwinkelke van Ballekum, over- leed op 12 november 1994.

*Mi de Pösse dinde d'èijkes vèrve
'k von zèllef dè'k dè hèndig kon
mar zonder vèrrefkunde nie vèrve
dus hòlde we dè bè Pietje Bon
òn de vèrver heget nie geleege
en 's moeder von Pietjes 'n Miej
ik hà me wè mee laote geeve
want g'rdijnegeel dè helt op eikes nej!
Ik wò zo gèire nog 's efkes...*

Tekst en muziek: Jan Steenbergen en Ger van der Burgt, Ballekum.
Op de CD De moeite wèrd.

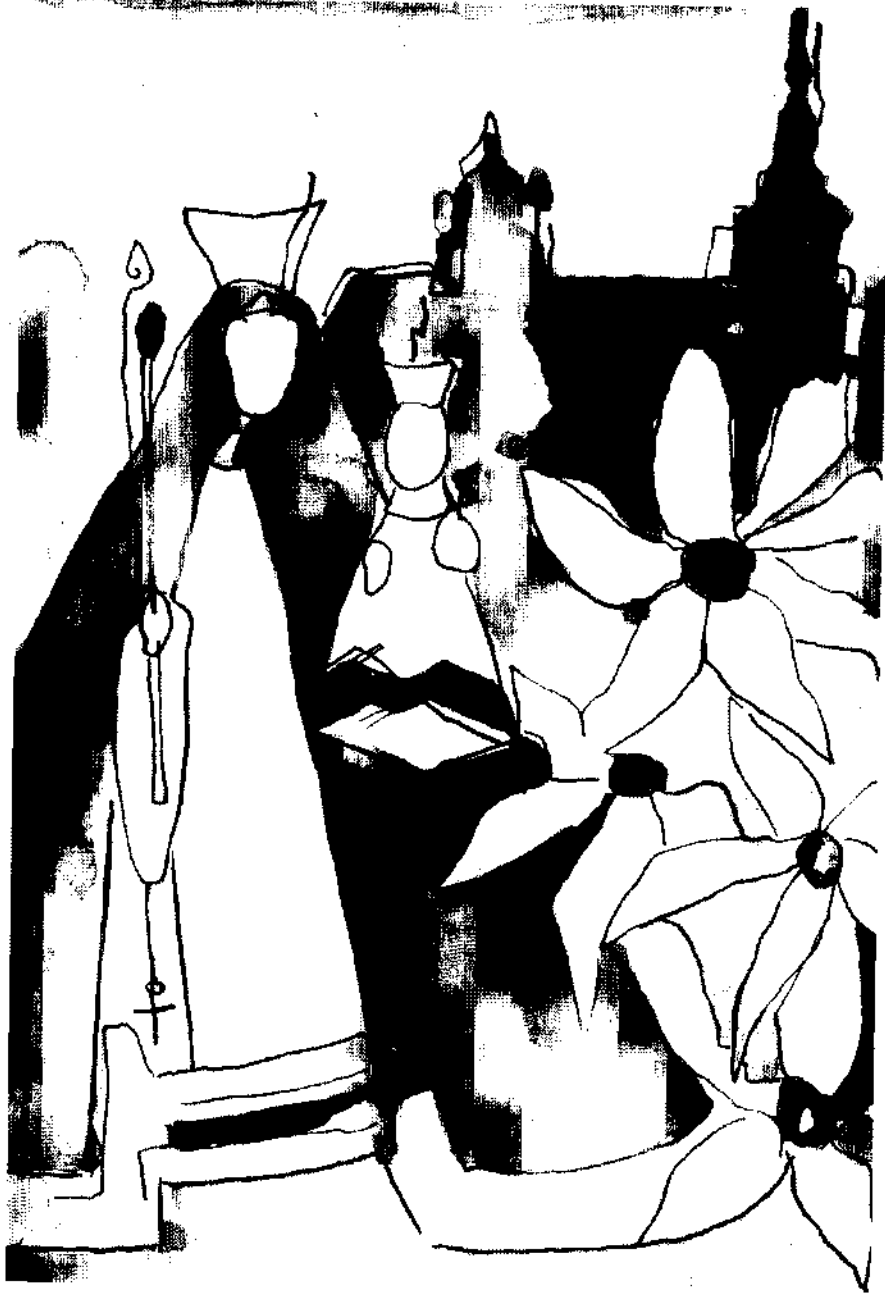
Mi Brabants Bont op Bosch Beevert:

Bekant 18 jaor geleje is Brabants Bont opgericht in D'n Dunge. De belangrijkste mins van dees volksdansgroep is Henk Verhagen. Hij is d'n oprichter en de muzikant van 't allèrurste uur af òn. Hij vertelt: 'In 1976 zen we vur 't uurst nor 't idee van Louis Aarts in mèij nor D'n Bosch getrokken op boerre-beevert.

't Moet dus 'n bietje de vrugere beevert veurstelle; mi devosie, in de beste boerre-dracht op de klompe te voet nor de Lieve Vrouw.

We gòn dus smèires um half nege nor 't bejaardehuis in Den Dunge mi de hùifkarre van de gebroeders Van Aarle ùit Skééndel die dè al jòrre doen en 't neij bèkkerskarreke van Pietje Gösses en 'n mooi sjeeske van onzen Ivo en virteg man volk nor De Donk um 'n bloemstuk op te haole en wè te zinge en te bidde. Dan gòn we nor 't Kapèlleke op de Keer òn d'n Boschweg en van daoraf dur de polder nor de Zuider-schans, 't verzörgingstehuis op Zuid. Daor doen we unne serie of twee van ons volksdansen en daor worre we al jòrre onthòld op goei soep en dan doen we nor de Sint Jan en daor gòn we bidde en zinge en daor zette we 'n bloemstuk van de bejaarde en van Brabants Bont tuit D'n Dunge nir. We kunne pas rond twèilf uurre in de kerk zen.

Ès 't weer goed genug is, danse we nò 't bidden in de Sint Jan buite de kermisserie en van daoraf gòn we wir richting Maoskèntje en daor wordt vur ons spissjaal in 't bakhùiske dur de minse van de Stichting 't Ouwe Ambacht brood gebakke en dè wèrm onthaol is de afsluiting van ons beevert.

Brabants Bont gò van de zommer nog nor d'n Brabantsen Dag in Heze en we zen wir doende mi de organisatie van 't volksdansfestival.'

Pinkstere en z'n gebrùike

't Fist van Pinkstere, vanouds ok nog Bloempösse genoemd, hi veul gebrùike gekend. De miste daorvan zen útgestürve. Löt ons 's terugkijke. Vruger wiere d'r op de vredege vur Pinkstere de hùfkes en vèlde dur de jong afgestruind um blomme te plukke vur unne groote krans.

Hà' bij de mèijviering 't gruun nog d'n bovetoon, bij de pinkstergebrùike waren 't de blomme die 't fist kleur moesse geeve. Nog vlèchte de mèiskes op sommige plötse kranse van bötter- en pinksterblomme, mar de pinksterbruid, vruger 't moiste mèiske uit 't dörp, wordt nie mer gekoze. Oit wier ze onder blomme bedolve en fistelek ingehöld. In West-Vlaandere kenne ze nog 'n sinkselied dè te make hi mi de pinksterbruid. Ok 't plötse van de pinksterboom en 't drinke van 't pinksterbier zen zò goed ès verdwene. De pinksterboom wier op 't dörpsplein opgericht, nòdèsse òn de top alterande eetesgrèij hà'n gehange.

Waar ie geplant, dan wier de rondedans útgevoerd en de pinksterliedjes wiere gezonge. Dan begos 't mastklimme worbij al 't opgehange grèij gewonne kos worre. De pinkstervuurre mi de rondedanse hà'n mi vruchtbaarheid te make; hoe hògger ge kost springe, hoe hògger 't korre zò groeie.

Pinkstere waar 't kerkfist dè herinnerde òn de "nederdaling van de vurige tongen"! Wij zullen nie hëndig vergeete wètter gebeurde toen de pestoor in de katechismusles over dè pinksterwonder "gepreekt" hà. 't Is bekant unnen halven euw geleje en de "tonsuur" of kruinschering vur priesters waar in die daag nog gewoon. Bèrtje hà nò de les alles pas gesnapt mende-n-ie. Hij zin: "Nou snap ik pas wòrrum al die paoters zò'n kaol plèkske op hullieje kop hebbe!"

Op twidde Pinksterdag is 't Machutusbeevert in Estere.

(De Machutusbedevaart in Escharen vindt plaats op tweede Pinksterdag.)

De Bloedpercèssie in Boxel in 1994

Dees jaor is 't te doen op de leste zondag van mèij: de jòrlekse herdenking van 't mirakel van 't Hèilig Bloed.

Toon Slaats kwaam daorover vertelle in de studio.

Op welk gegeeve gi de bloedpercèssie in Boxel eigelek trug, Toon?

'Eeuwe geleje, in ieder geval vur 1380 is er 'n bloedwonder gebeurd. De pestoor in

de Petruskerk stootte onder de mis per ongeluk de kelk um nò de konsekrasie. In dieje kelk zat witte wijn en toen bleve d'r in de altaardoeke rooi vlèkke aachter. Sens dieje tijd stù Boksel in 't teeke van de bloedviering. En de processie die op Drievuldigheidszondag, d'n urste zondag na Pinkstere, wir trekt is 'n herdenking van dè gebeure.'

Minse die daor van buite Boksel nor toe wille, Toon, wè kunne die 't beste doen? 'Ze kunne 't beste gewoon nor 't centrum van Boksel komme. Daor zen 'n òntal parkeerplòtse òngegeve. Rond de mèrt, aachter 't gemintehuis en op 't Breukelsplein kunne ze de auto's kwijt.

Alles gratis. 't Is wel 'n massaal gebeure; d'r doen òn de processie ruim 600 deelnemers mee. 't Is ok gin processie in vroegere zin; 't is unnen ommegang mì spel en meziek, dans, veurdracht en toneel, worrin van d'n inne kant dè bloedwonder centraal stì en van d'n andere kant de hil eucharistieviering.'

Toon, wè doede gullie ès't te zondag nou stì te reegene?

'Dan kan 't helaas nie durgaon. Reegen is vur ons dodelek. De kleeer zen zò waardevol, dè wij 't nie kunne riskere dèttie hillemlòl verreegene. Bovendien kùmt dan van meziek, dans en spel veul te weinig terecht. In zò'n geval moete we ons beperke tot de slotplechtigheid in de Sint Petruskerk, die overiges ok best de moeite wèrd is, zeker nou de kerk gerestaureerd is.'

Gullie kiest ieder jaor 'n aander intensie?

'Ja, de intensie van 1994 is, ik zal 't letterlek vurleeze: 'Dat de mensen op aarde mogen leren als broeders en zusters met elkaar om te gaan'.

We vonde hierover ok nog iets in de Brabantse Encyclopedie: 'Op kerkelijk gebied zou Boxtel al vroeg bekend worden door het Heilig Bloedwonder, rond 1380, waarbij altaardoeken niet uit te wassen bloedvlekken kregen. In 1380 gaf Rome toestemming deze doeken jaarlijks aan het volk te tonen. Boxtel werd daardoor een bedevaartplaats van betekenis.' (blz. 202)

Pinkstere vruug of Pinkstere laot, virtien daag nò Pinkstere is 't Boksmèrse vaort (De Boxmeerse processiedatum is de tweede zondag na Pinksteren.)

We citere 'n stukske daorover ùit *De kalenders van Kriest van Kee van Kaote*, 't boek van Ivo van Dinther: 'D'n broeder kwaamp wer op termijn. De pestoor heeget zuinig afgeleze. Deze keer waar 't 'r gene ùt Oss, mar ùt Boxmeer. (...) Hij hà prentjes bé 'm van 't Hellig Bloed. Dè wordt daor vereerd. Elk jaor trekt 'r de Vaartprecesie en dè geef enen helen toeloop, toe van over de grens.'

In de Encyclopedie van Noord-Brabant sti hierover: 'Belangrijk voor de opkomst van Boxmeer als dorp was het Heilig Bloedwonder dat in 1400 plaatsvond. Miswijn veranderde tijdens een eucharistieviering in bloed toen de priester twijfelde aan de ontzagwekkende macht van het priesterschap, aldus de overlevering.

Van die tijd af werd in Boxmeer een belangrijk bedevaartsoord, waar jaarlijks duizenden pelgrims naar toe trokken.' (blz. 198) Pinkstere vruug of Pinkstere laot, hop òn de staak!

Knillusbeevert

Op 16 september is 't patroonfist van Sint Knillus. Veul minse gòn op beevert nor Bokhove, oftewel op z'n zondags '*naar de Corneliusbedevaart*'. De Heilige Cornelius wordt aangeroepen tegen keelziekten, stuipen en andere kinderziekten.

In 365 heiligendagen sti daarover: 'Vroeger kregen kinderen tegen de stuipen zogenaamde 'Corneliskralen' omgehangen, een snoer gemaakt van de zaaddozen van de boerenpioenroos.' Ginne wonder dus dè die plant b'ons Knillusroos genoemd wordt. D'r bestòn volges genoemd boek binne Brabant ok nog Knillusbeeverte in Achtmaal, Zeeland, Esbeek, Hooge Mierde, Gastel, Den Hout en Bokhoven.

Opvallend is dè Vortum Mullem nie genoemd wordt.

De beevert van Bokhove besti sens 1839.

'Zij trekt jaarlijks, afhankelijk van het weer, tussen de drie- en de zeshonderd pelgrims. Ze komen uit de Langstraat, de Meierij, de Bommelerwaard en de omgeving van Tilburg. De bedevaart naar Bokhoven kwam op gang nadat de Witheer Van Roosmalen in 1839 de hand had weten te leggen op een relikwie van Cornelius. De echtheid moest blijken uit verzegelde en kerkelijk geautoriseerde documenten. Destijds huurde men kleine kinderen om de bedevaart mee te doen. De gedachte was dat van hen een grotere heilzame kracht uitging dan van volwassenen.'

Aldus 't boek 365 heiligendagen. (blz. 237)

In 't dørp Zilland besti 'n Broederschap van Sint Knillus. Daor is de beevert in mèij.

Rond Kèrstmis

Volgend citaat kùmt út Met Gansen Trou: 'De kerkelijke feesten werden heel veel meegevierd in den huiselijke kring. Mee kerstmis mochten we mee Vader en Moeder meezingen bij 't stalleke. Tegenwoordig hedde er veel die ne kerstboom in huis zetten zonder stalleke. Mar dè is geen echte kerstgedachte. Dè is heidens, om 't kerststalleke er bij de mensen uit te krijgen en tevens de gedachte aan de geboorte van 't Christuskindje. Bij Kerstmis heurt ne stal mee 't kindje en Maria en Jozef en schaapkes en kaarskes.

Op 'Driekoningen' deden de kinderen 'kaarske springen'. Ja en de groten deden dan ook wel 'ns mee. Wat 't eigenlijk te beduiden had, weet ik nie. 'n Kaarske werd in 'n beetje zand op de grond gezet en aangemaakt. Die 't kaarske uitsprong moest 'n pand geven. Later werd 't dan weer teruggegeven na 't een of ander werk verricht te hebben.

Werd er op Driekoningenavond gerikt, dan waren 3 azen nie troela mar 3 koningen. Tenminste als men 2 rooien en 'n zwarte koning had. Den 4e koning mocht troef maken en kreeg dan bovendien nog 'ne cent uit de pot.'

Kèrsthòdschap vur bisschop en paus.

Onzen bisschop begin 't eindelek te lere, wor.

'In 't zweet des aanschijns' begrip vur de werkeloze vraoge, dè's toch 'n goei ding! Hij vreugt ok um meer begrip vur de boerre wormì 't de lesten tedammel zò slecht gi. 't Stèrkste van de kèrsthòdschap van onze Jan vijn ik wèl dèttie duidelike onderwàrding van verzùrgende beroepe en vrijwillegerswèrk vaaststelt! Kik, dè vijn ik nou nog 's 'n goei zaak, want ik ken 'n por vrijwilligers in Orte, die al lang um wè meer wàrding verleege zitte...

Hee en nou waar de Paus men toch ok wir tegegevalle, wor. Hij duu toch alle jòrre z'n kèrsthòdschappen in alle meugeleke taole. Ik geleuf dèttie 'r wèl firteg verskillege gebrùikt en nou hà'k zoo gedocht, hij zal onderhand ok wèl 's in 't Brabants vur d'n dag komme mì z'n Urbi et Orbi, mar mooi niks, wor.

Toch wir unne gemiste kans.

Dùrrum wens ik oe èiges dan mar *unne zalige kèrsemis* in plòts van de Paus...'

Heddet al geheurd? Jan is wir nor 't ziekegaasthuis gemoete.

Wùrrum? Daor ware ze mì de kèrststal bezig en ze hà'n nog ginnen ezel.

'n Zalig uiteinde en 'n goei begin.

Heddet ok al geheard van Hannekes die d're kèrstpost zaat te schrijve? Ze hà' nogal moeite mì diej spissjaal kèrstzegels. 't Kan wèl mooi bedoeld zen zò'n útgevalle ruit, mar veul minse krijgen 't schenbaar nie vur mekaren um die zegels afzonderlek üt te scheure.

Hanneke hätter in alle geval veul moeite mì gehad en toen ze de kaart mì zalig neijjaor dan op de zegel nao klaor hà, toen verschoot ze.

Want nou hásse de zegel op d'r tong en nou kon ze'm toch nie mer trugvijne. Ze hättem gortjèn deurgeslikt wor ze zèlf bij zaat! 55 cènte nor z'n mallemoer en 't smakte vur ginne stüiver. Nee, ze von dètte PTT zoomar kaoie service hà mì die klòtzegels...

D'r stü erres op wor ge dè kèrstvèl moet vaauwe, mar dè stutter mì zò'n klèin letterkes dèsse d'r wèl unnen bril bij hà'n meuge levere.

Affijn, Hanneke hì d'r lötter toch nog unne kèrstzegel tegenòn gegoid, want ze waar wèl bang dèsse diejen durgeslikte nòdderhand nie mer zò kunne gebrüike...

Hanneke hà op die kaart wèl nètjes geschreve: *"'n Zalig ùiteinde en 'n goei begin!"*

Driekunninge

Over sterzangers èn aauw liedjestekste (o.a. *Het was op een Driekoningen avond...*) he'n we al oit geschreve op de blaojkes van 6 jannewari in de Brabantse spreukekalenders van 1990, 1992 en 1993.

Kaspar, Balthasar en Melchior meuge offisjeel pas op de zesde bij 't kèrststèlleke komme staon...

Hier doen mì Driekunninge de jong dik kleurig verkleejd langs de deur. Ze drage stèrre en lampionne en wèsse 't miste zinge is:

*Driekoningen, Driekoningen,
geef mij 'nen nieuwen hoed,
m'nen ouwen is verslete,
ons moeder die mag 't nie wete...*

In 't buukske *Och, we meuge nie klaoge* van Van Hepscheuten vonde we daorover 'n schön tekening mì 't onderschrift: Mar as jullie moeder nie maag weete dè d'n hoed is versleete, dan hoefde dè toch nie dur hil de straot rond te brelle!

MUSEUMS DIE WE IN ONZEN HOEK OPZOCHTE:

Kik, dëtter schòn museums in D'n Bosch zen, dè wit alleman. Daor is 't Museum Slager, 't Kruithuis en natuurlek 't Noordbrabants Museum.

Dè in Oss 't Gemintelek Museum Jan Cunen te vijnen is, zal ok wèl bekend zen, nèt zò goed ès 't Orlogsmuseum in Overloon en 't Museum vur Religieuze Kunst in Uje, mar d'r zen nog veul meer museums en museumkes in onzen hoek die de moeite wèrd en toch veul minder bekend zen! En durrum geeve we die hier alfa-beetisch op plòtsnaam.

Museum Boeregrèij (Berlicum)

Thee Danen is de stichter van 't museumke òn de Koesteeg in Ballekum.

't Betrèft gebruiksveurwèrpe, handgeridschap en pèrdewerktuige ùit d'n ted van ons veurraauwers. Of um 't mì Theeje èiges te zegge: 'Bekant alles van unnen hou-tere spijker tot 'n dorskaast' Thee is zèlf boer en hì alted al hart gehad vur 't irlek aauw boerregeridschap en dè's 'n kwaliteit die z'n vòdder ok al hà.

D'r is prachtig pèirdetuig te zien. Bezunder is de verzameling van dèrtig ploege, woronder een linkse.

Unne prachtige slachtbak, 'n wasmesientje worvan de trommel meedrèijt en unne spissjale pejerooier zen topstukke ùit dees museumke dè in de tijd tusse 1 mèij en 1 oktober te bezichtigen is.

De boerderij van Thee Danen, worrin 't museum is ondergebracht, is te vijnen op Koesteeg 37 tusse Ballekum en Vinkel.

Bezoek alleen op afspraak: 04103 - 1866.

Kachel- en schouwmuseum De Drie Kronen (Boekel)

We kriege 'n korte rondlèijing van de stichter zèlf, Wil van Gulp.

Hoeveul verschillende kachels stòn hier nou?

'We hebben geprobeerd de verschillende kacheltypes onder te brenge. Nederlandse kachels kun je verdelen in vier groepen: de plattebuiskachels, de fornuiskachels, de openhaard-kachels en de potkachels. Zullen we met de plattebuiskachels beginnen?'

Ja, die zulle veul luisteraars nog ònspreeke. Hier stòn 'n por heel mooi eksemplare mì daorbòve 'n prachtige aauw foto van M'rinus en Sjo bij de plattebuiskachel in Bèst. Veul

minse zulle nog wèl wete dè zellie op tillevizie kwame in 't programma Showroom.
'De plattebuiskachel van dat type is in Frankrijk ontstaan. Het is een gietijzeren exemplaar, niet de oudste kachel. De wat oudere uitvoeringen staan hiernaast. Dat zijn de plaatstalen plattebuizen.

't Frappante en 't leuke van die kachels is dat zij door de plaatselijke smeden op de grootte van de boerderij-ruimte werden gemaakt. Je hebt dus veel verschil in afmetingen en dan kun je ook nog verschil maken tussen 'n Zeeuwse, 'n Brabantse en 'n Gelderse plattebuiskachel.'

Hoe kunde 'n Brabantse plattebuiskachel typere?

't Alleroudste type kun je kennen aan de plattebuis van plaatstaal en 'n vuurpot waar bij de oudste generatie een ster op moet zitten.

Dat is typerend voor een Brabantse plattebuis. Hij heeft een vrij smalle hals en een plaatstalen voet die versierd is met gietijzeren ornamenten. En dan nog de deksels die wij pannekoeken noemen en dan moet ook nog de afvoer aan de bovenkant zitten.'

Hoe is deze verzameling kachels nou ontstaan?

'Puur uit hobby, begonnen in de tijd dat iedereen de kachel kwijt wilde en de centrale verwarming in Nederland haar intrede deed. Ik had hier een boerderij gekocht en kwam in aanraking met veel boeren in deze omgeving en veel van die mensen hadden 'n plattebuis- of andere kachel op het hooi liggen, waarmee ze niks meer deden. Ik bood enorme bedragen voor die dingen, 'n tientje bijvoorbeeld.'

Nou stòn hier in de hoek van 't kachelmuseum 'n por indrukwekkende kachels die volges men niks mî Brabant te maken hebbe, mar die wèl schòn zen... De ijzere maagd, meschien?

'Dat is 'n kachel uit Hongarije in de vorm van 'n dame en ze heet dan ook 'de hete vrouw'. Daarmee wordt 'heet' letterlijk en figuurlijk bedoeld. De kachel komt uit 'n museum in Hongarije en die heb ik al jaren geleden gekocht. Dat zou nu niet meer kunnen. De regelingen zijn zo veranderd dat er geen antiek meer 't land uit mag.'

D'n andere kant van de kachelkamer hi ok iets bezunders.

'Ja, 'n bijzondere kachel waar veel stijlen in verwerkt zitten. Deze kachel is gemaakt voor 'n kasteel in Duitsland. Je ziet in die kachel afbeeldingen van de hele familie; portretten, wapens en andere gegevens van de adellijke familie van Slot Zumlich zitten erin verwerkt. De kachel is gegoten. Het is 'n eenmalig zandgietmodel waarin je vooral de Renaissance- en Rococo-stijl kunt ontdekken.'

Daor tussenin sti 'n heel gestyleerde kachel. Is die nou wèrmer? 'Nou, je moet 't zo

zien, de haardkachels waar mica in zit, daar kun je 't vuur in zien branden. Onze grote kachelbouwer Jaarsma heeft nogal wat verschillende kacheltypes gebouwd. Maar die gestyleerde gesloten kachel komt uit Denemarken. Hoe noordelijker je komt, hoe meer de kachel gesloten is, want die moet kunnen verwarmen bij vries-temperaturen van ver onder nul en al dat open werk geeft warmteverlies. Hier gaat 't om de degelijkheid en 'power'. En 't strakke spreekt ons Nederlanders wel aan.' Dus de minse die dees kachel gebrúikte hoefde-n-'t vuur nie te zien ès ze 't mar vuulde.

'Van elke kachel is 'n verhaal te vertellen; Je kunt stellen: hoe zuidelijker, hoe mooier versierd, hoe noordelijker, hoe soberder.'

In 't verlengde van de kachels ligge de schouwe.

'Ja, hier is alles wat met romantisch wonen te maken heeft.'

Vur nadere informatie kunne de minse bèlle nor?

'04922 - 1595.'

De Ammonietenhoeve (Boxtel- Gemonde)

Ègge wilt wete hoe oud ons aarde is en hoe lang d'r hier al leeve besti, dan kunde daor achter komme in dees museumke, dè z'n èigen ok wèl Geo Centrum Brabant noemt.

Veul fossiele vondste zoowès versteende dinosaurusèijer, mammoettaand en natuurlek ok ammoniete zen hier te bezichtige.

Ok unnen opgezette haai en unne naogebouwde Tyrannosaurus en Stegosaurus stòn d'r te waachten op oew komst. Sponze, korale, krabbe en zeeègels zen d'r.

Wijer ziede'r onder meer ok tot sierstuk verwerkte edelsteen.

Denkte iets bezunders gevonde te hebbe, mènde dè't heel oud is, mar witte 't nie krèk; hier kunde dè uit laote zuke. Hier worre 'oertijdvakanties' georganiseerd.

't Museum li òn de Sint Lambertusweg tusse Gimde (Gemonde) en Boksel.

04116 - 72496. D'r zen groote toekomstplanne mi 'De Groene Poort'.

Museum Gaudete (Boxtel)

Ben van de Ven, vormalig fietsemaker, in Boksel hi 'n bezunder bildemuseum, of liever 'n museum vur volksdevosie, 'Gaudete'. 't li òn d'n Eindhoveseweg. Latijns gaudete beteekent 'verheugt u' en is de naam vur d'n derde zondag in d'n Advent.

Wè kunde daor allemòl zien? Hèiligebilde te kust en te keur, heel veul ròzkekran-

se, medöllies, kruisbilde in veul variasies, piëta's, weijwöttersvate, huiszeges, rilligieuze prente, rillekwieë, unnen hèrd en 'n bedstee ouwerwets ingericht en 'n gewèldige verzameling kèrststalle.

Unnen hille serie kruisbildjes ok. D'r zen d'r van biscuit, porcelein, steen en hout. Héél bezunder en uniek is 't kruisbildje van de gekruisigde Christus mì 't kùpke nor rèchs: de roepende Christus. Bijna alle crucifixe hebbe unne Christus mì 't hoofd nor links: 't Is volbracht.

Ok efkes òndacht vur Maria van de zeuve Smarte. Vruger is 'r 'n gebedsnoer vur gemaakt. 'n Rozenhuujke van zeuve maal zeuve weesgegroete. Normaal hì 'n rozenhuujke vijftig weesgegroetjes, vijf tientjes. Ge komt dus eigelek één weesgegroet te kort...

't Museum Gaudete makt unnen heel verzùrgde en zùiveren indruk.

Ope o.a. d'n uurste en leste zondag van de mònd van 11 tot 5.

04116 - 73879.

't Kanunnikehuisje (Boxtel)

We wieren ontvange dur Frans Sonneberg zelf, de stichter van 't museumke.

We vroege: 'Frans, wè zen kanunnike eigelek?'

'In kannunnik zit 't Latijnse woord canonicus, canon, en dè betekent regel of wet. Kanunniken zijn mensen die volges bepaalde regels leven. 't Zijn gin klosterlingen die hebben ook 'n bepaalde leefregel, mar die leven vanuit geloften en de kanunnik heeft meer 'n leefregel die de eredienst en de taak in de kerk regelt.'

Nou heb ik me verbaasd over de schitterende vitrines mì dinge die allemòl gekoppeld kunne worre òn 't bestaon van de kanunnike hier in Boksel.

'Ja, ze zijn in 1493 hier gekomen. Toen is 't kapittel opgericht onder Ridder van Ranst, heer van Boxtel en dè kapittel hì hier ongeveer bestòn tot 1650. Tot òn de Reformatie, zeg mar.

Die kannuniken hebben hier rond de kerk gewònd; ze hà'n 'n residensieplicht, en de huiskes hier zijn nog van die orspronkeleke kanunnikehuiskes die bij de kerk hurden.'

En die kerk dè is de Sint Petruskerk.

'Ja, die is nou ok heel schön gerestaureerd, nèt ès dees huiskes.'

Kunde gij in 't kort vertelle wè de minse hier kunne zien?

'Ja, laot ik zeggen gebedeboeken, getijdeboeken, breviërs, bijbelboeken, want de

kanunniken hebben d'r eige veul beziggehaauwen mî de vertalingen ùit de grondtekst van d'n bijbel. 'n Òntal huiselijke gebruiksveurwerpen die gewoon rond d'n haard pasten, want de huiskes waren vanouds gewoon bewoond.'

Dè is zò schòn; 't oogt huiselijk, dur d'n haard, dur de plavuiskes, dur de gebruiksartikele en ok dur die prachtige boeke.

Wè is volges jou, Frans, 't moiste boek wè hier te zien is?

'Nie 't moiste, mar ik heb 'r wèl 't miste mî op. Dè is de Leuvense bijbel en de Keulsen bijbel. Echt 't moiste is, denk ik, dè altaarmissaal van Paus Alexander de Zesde van 1493. Dè li hier umdè hij 't kapittel van Boxtel goedkeurde.'

Wurum vende gij de Leuvenen bijbel 't moiste?

'Alleen al um de manier worrop ik 'm heb gekregen. Hij laag bij 'nen boer op zulder en die wies dè ik van aauw boeke en geel pepier hiel.

Hij zin: "Hierbove heb ik nog wèl wè ligge, daor doe ik toch niks mir mî, dè meugde gij wèl hebbe." En toen ik 'm in huis hà, he'k 'r unne zòtterdaggenaovend op stòn strijke. Ik heb 'r wè wòtter op gesproeid um de kreukels d'r ùit te krijgen, want al die papierren waren opgefommeld en toen las ik op de veurpagina dè 't de Leuvense bijbel was van kannunik van Wingen! En diejen bijbel is eigelek de standaardkattelieken bijbel die geschreven is dur Van Wingen en 'n òntal theologe van Leuven nor ònleiding van 't Concilie van Trente, dè was 't Hervormingsconcilie, zeg mar, want toen was de Reformatie volop op gang.'

Stel dè de luisteraars hierheen wille, wanneer kunne ze terèchte?

'Nou, 't is op Duinendaal 9-11, dè is 't adres, vlak bij de Petruskerk en ze kunnen terecht op mòndag, van 10 tot half een en van twee tot vijf.'

't Wasch- en strijkmuseum (Boxtel)

We hà'n 'n afspraak mî de stichter van 't museum: Bernard Vekemans.

Bernard is verbonde òn Blanka, Rentex, Lincare, dus unne mins ùit 't vak.

't Is 'n heel stemmig museumke mî aauw plavuiskes op de vloer, unne schaauw mî 'n kachel en d'r zen prachtige zitjes in d'n hof die ge dur de rumkes ziet. D'r hange toepasseleke prènte en schildereije òn de muur en d'r stòn schitterende vitrines.

Bernard, hoe kunne de luisteraars hier terècht?

'Nou, op de eerste plaats via 't VVV in Boxtel (tel. 04116-55333).

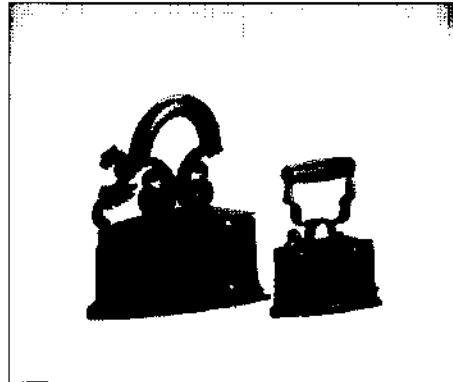
Wij hebben geen vaste openingstijden, mar de mensen kunnen op afspraak komen. We hebben twee vrijwilligers as gids: Jan van Rijsingen en An van der Steen

die unne grote staat van dienst hebben en die as hobby de mensen rondleiden en van alles vertellen wa' hier te zien is en wat er over de geschiedenis van wassen en strijken allemaal te vertellen is.'

En wor is 't museum gevestigd?

'In Boxtel op de Stationsstraat tussen 39 en 41.'

Bernard, 'n heet hangijzer dè is hier te zien. Kunde gij daar meer over vertellen?

'Ze hadden vroeger kleine houtskookkacheltjes, zelfs al 'portable' in die dagen, wor in 't midden houtskool of kooltjes gestopt werden en da' dingeske konde ge overal mee naar toe nemen wor ge gingt strijken. Aan de zijkant hangen 'r in dit geval vier boute, vier strijkijzers, in en die hangen met de zool naar 'n rooster toe wor de gloeiende kooltjes in zitten en op die manier worden die dan verwarmd en daar zou het spreekwoordelijke hete hangijzer mee te maken hebben. Ge kunt nie lang wachten vur gebruik, want dan koelen de hangijzers af.'

Wè zen dees vur schitterende ornamente hier òn de muur?

'Da' zijn mangelplanken, die werden gebruikt in combinatie met 'n rolstok. Om die stok werd dan linnen gedaan en dan werd die rol met da' linnen eromheen op de tafel op en neer gerold en daordur kreegde ook weer 'n strijkend effect. Later zijn daar trekvangels uit voortgekomen en die gietijeren mangeltjes met houten rollen die dan met 'n handwiel aangedraaid werden. Deze planken zijn fraai versierd, mooi gestoken houtsnijwerk. Er staan ook teksten in en dat maakten de mensen zelf op de lange winteravonden bij 'n olielampke. Ze werden vaak gepolichromeerd en kado gedaan bij 'n huwelijk of bij 'n geboorte of verjaardag. Hier heb ik 'n mooie plank en daarin sta bijvoorbeeld de naam van de maker of van de vrouw die ermee werkte en hier sta dan de tekst: 'Wasch schoon, mangel glad, of ik sla u met het mangelbord voor uw gat.'

't Amerika Museum (Cuijk)

We vroege Rikie Hagens: 'Wè is 't verband tussen Amirrika en Cuijk?'

'De link is dat hier in Cuijk ook de Paters Oblaten waren gehuisvest die missionair werk gingen doen, waardoor materialen uit Amerika in Cuijk bij elkaar kwamen en pater Rientjes dat zeer interessant vond en dit tentoonstelde op de zolder van dit gebouw, dat nu de schouwburg is.'

Jan-Willem Reyniers, vertelt 's iets over de eksposisie die nou lupt.

'Die gaat over West-Mexico en daar komen een aantal geografische stijlgroepen aan bod. Het gaat deze keer niet om de Maya's en de Azteken. Er is bewust gekozen voor andere culturen omdat daar veel minder over bekend is en daardoor is het een zeer bijzondere tentoonstelling.'

Zijn er nog bijzondere eksposisies op komst?

'Ja, er komt een tentoonstelling over Peru, vooral over de Inca's en de culturen die er voor de Inca's al geweest zijn: Het land van de Condor.

Wat betreft onze permanente expositie gaat het in ons volkenkundig museum over de oorspronkelijke culturen van heel Amerika. Niet alleen om het erfgoed van de Inuit en de Indianen, maar ook om de veranderingen die deze door contacten met het westen ondergingen.

Voorwerpen, foto's, kaarten en teksten nemen u mee op de reis van noord naar zuid.'

Vur meer informatie kunde bèle: 08850 - 16221.

Museum Ceuclum (Cuijk)

Wij troffe Ger Graat en zinne dè we in zònne aauwen tórre eigelek gin museum verwacht hà'n.

'Nee, 't museum Ceuclum is ondergebracht in unne kerktore van rond vieftienhonderd en die hee lang leeg gestaon en toen ister 't idee gekomme om diejen tore te gebruke vur 't museum wor dan de Kuukse geschiedenis getoond wordt. We hebbe hier dus de hele geschiedenis vanaf de prehistorie tot ongeveer 1900 en hier zijn allerlei bijzondere voorwerpe te zien. 't Is echt de moeite wèrd um hier 's te komme kieke.'

Henri Elbers naam men mee vur 'n korte rondleiding en we begonne in de Steentijd. Over wèllek veurwerp zò'n we 't hebbe?

'Ja, dè wordt unne Veluwse klokbeker die vlakbij gevonde is in Viane. Ge ziet dè't

'n prachtig stuk is, mooi versierd en ge kunt bekant nie geleuve dèttie toch al vierduzend jaor oud is. 't Is een van de oudste aardewerkstukken die hier in de omgeving gevonde zien.'

En dan d'n IJzertijd, Henri, wè hedde daorvur gekoze?

'Dè is unne glazen armband, unne zogenaamde Latène armband. 't Bijzondere is dè glas zeer zeldzaam was in d'n IJzertijd. Dè konne ze ternauwernood make. 't Mooie ervan is dèttie ok nog hillemol kompleet is. Plus minus 250 v. Christus in 't Vossehol in Kuuk gevonde, in de wijk Padbroek.'

Toen ginge we de trap op. Vanaf de twidde verdieping hedde zicht op vier vitrines, ès ge umblig kekt dan ziede de aander vier vitrines en ge kekt ok nog prachtig over de Maos en de Mokerhèij.

Henri, wè hedde hier vur ons?

'Nou, hier zen we in de Romeinse tijd ònbeland en daor he'n we ok 'n prachtig stuk van: 'n bronze steelpan. Eigelek vertelt de versiering daorop 't verhaal van de God Hercules. Ge ziet unne knots, unne leeuwekop en ge ziet de uutgestrekte leeuwepel, dus de leeuw die geveld is dur Hercules.'

Vur meer informatie: 08850 - 22280.

Museum 't Brabants Leven (Den Dungen)

Jo en Riek van der Heijden, de stichters van dees museum, ontvingen ons in de Spurkstraot in D'n Dunge.

Jo, hoe bende òn oew spulle gekomme?

'Nou, umdè'k ès jongen al geïnteresseerd waar in allen aauwe rommel, die overkompleet wier en die opgeruimd wier. Ik zaat veul op de baon en overal wor ik kwaam vroeg ik of ze meschien nog aauw vestlòzzies, korbiedlampen of koffiemeules of 'n strijkijzer en overal ha'n ze wèl iets vur men. En ès ik bij aauw vaktui kwaam, vroeg ik of ik hullie spulle lötter over kos nimme ès ze 'r afskieje. Zoo he'k dè bevubbeld gedaon bij Hèm Merkelbach, d'n aauwe zaolmaker, mar ok de hoepelmakerij uit Skendel brochte ze 25 jaor geleen hier vur 65 gulde. De snij- en buigmesientjes alles kompleet!'

Wè moete we ons èige veurstelle bij Brabants Leven?

'Nie alleen gebruiksartikelen van grootmoeders ted, mar vurral ok aauw ambachte. Aauw beroepe, um mar 's wè te noeme: d'n timmerwinkel, de hoepelmakerij, de klompemakerij, de schaopenhujer, de fietsemaker, de maandemaker, de stoelematter.'

Zen die beroepe oe ammel eeve lief of ister één wètter vur jou útspringt?

'Nou, ik ben ès jonge nor d'n NCB in Boksel gefietst um daor unne kûrf vol kluiven en rugstrange te haole. Butjesmènneke of kluivesjorske noemde ze men, mar ik ben lötter pas útgegroeid tot de slachter en daor heb ik de vrachtfiets nog van. Daornao is de mèlkboer en 't olliemènneke gekomme...'

En de keuterboer?

'Van de boerderij út dezen hoek heb ik eigelek alles. Van houtere ploegte tot de rijf toe. Alles wè mì de haand gedaon kos worre. Gin mechanics geridskap dus.

Behalve dees beroepe en geridskappe hen we ok nog unne skonnen hof.'

Wanneer kunne de minse hier terècht?

'Vanaf 1 mei àlle zötterdaag en zondaag van 1 tot 5 en dur de week op afspraak. (04194 - 2872) Hier dees wil ik aow nog efkes laote zien, Dree de Kapper. Alles van d'n dames- en herenkapper...'

Boerenbondsmuseum (Gemert)

We waren op de Pandelaar in 't gebòrtehuis van d'n boerrenapostel Gerlachus van den Elsen bij Riek Hurkmans.

Riek en heure mins zen de bewoners en beheerders van dees museum.

Riek, wè kunne de minse hier zien.

'Nou, we stòn hier in d'n hèrd mì de bedstee. De boerderij is ingericht nor 't leeve van rond 1900. Dus, 'n aauwverwetste skaauw, mì de plattebuis, 'n witgeschuurde toffel, 'n kabinet mì de stùlpe d'rop, 'n plavuize vloer, 't Alziend Oog òn de muur, 'n aauw kijnderlèij.'

We gòn efkes nor de goei kamer, wor de neij fiets onder 't stoflake sti...

'Ja, en de fles stì op de toffel klaor vur de pestoor of d'n dokter.

Ze zate d'r nie veul, want d'r was gin verwarming. Ze ha'n mar een stookplòts.'

We gòn nor de geut.

'Dees is de geut, de spoelkeuke, wor d'n afwas werd gedòn en de kruike geschuurd, mar geleefd werd 'r in d'n hèrd. En hier kekte mee in de kèlder mì de slachtkuip en de weck.'

Dan loope we nor de stal en dè's hier zo schòn; 't is allemòl gewoon aauwerwets in bedrijf. Hier stòn de koei òn 't voeier. Ge ziet hier de stalreepe en de balke en zò'n schòn spinnewebbe! Wè zien we hier nog meer, Riek?

'De poepdoos, d'n bietesnijer, de mangelwortele, de kalverkooi, de geit en 't konijn...

en kiepe buite. Behalve de boerderij he'n we nog 'n groote bezoekersruimte wor we honderd man op de koffietoffel kunne hebbe. Daorbaove is 'n permanente tentoonstelling van de kamer van Gerlachus van den Elsen en 'n ruimte vur wisseltentoonstellinge.

We hebbe twee buunder grond en verbouwe alle gewasse zèlf, dè wil zegge onze 50 vrijwilligers. Hier zen dus ginnen hoop aauw spulle te zien, mar de dinge die d'n boer elken dag gebruikt. 't Is gewoon 'n leevend museum; 't innegste in Neederland.

In de winterdag zen we alleen mar 's zondags van een tot vijf ope.

Vur durdeeweekse bezoeke en groepe kunne d'r afsprake gemakt worre: 04923 - 66444.

We hebbe dur 't jaor heen themadaag: 'nen slachtdag, 'nen dorsdag, 'nen oogstdag, 'nen zaai- en pootdag, bloemen in d'n hof, oude ambachten-dag, poffers make... '

Plattelandsmuseum 't Boerke (Haps)

We vroege de stichter Koos Kerstens, wè de minse d'r allemòl kosse zien.

"t Gi hoofdzakelek over 't handgeridschap, 't gebruik in de keuke van moeder de vrouw, 't vèrkes slachte, 't dorse, 't koei mèlke, 't kiepebedrief mì bruuymesientjes en al, dan de kaarschop mì zeuven- aachterlei Brabantse boerrekarre en dan ister nog veul te zien uut 't dèrp Hops zèlf, vurral de aauwe dinge die ze gebruikte, aauw speulgoed, 'n klompemakerij en 'n bakkerij.

We zitten hier in 'n aauw ingerichte kamer mì 'n fornuus, aauw toffels en stoele. Bèts, de vrouw van Koose, vroege we: Zen 't nou vurral dinger ùit dees omgeving, ùit 't Laand van Kuuk dus?

'Ja, hoofdzakelek zen 't wèl zake uut 't laand van Kuuk, ja. 28 Jaor geleje zien we getrouwd en Koos bracht vur mien in de kamer dan 's 'n kanneke en dan 's 'n kasje mee en zò stapelde dè steeds mar op in die 28 jaor en op 'n gegeve moment moesse we d'r iets mee. We wò'n nie mer stapele, we wò'n 't òn de mense laote zien. En toen hebbe we d'r deze schuur ès museum vur gebouwd en dè's totaal 500 vierkante meeter, dus ge begriep wèl dètter nogal wè te zien is.'

Koos hì al veul genoemd, mar nog lang nie alles. Ik zie daor 't bordje van de vlaswerking, de bloembolle, 't kòrre... Bende gullie bèij van Haps?

'Nee, ik ben hier gebore op de boerderij en Bèts he'k gevonde in Wanroi, dè's 'n dèrpke hiernève.'

Belangstellende kunne bèlle nor 08850 - 13432.

De Meierijse museumboerderij (Heeswijk-Dinther)

Wij wiere rondgelèijd dur Mies van Heinsbergen, unnen èchten Hezikse.

Mies, wè lötte gij de minse zoal zien?

'Ten urste de grooten hèrd mì de mooi skaauw d'rin en d'n aauwen bakoven en wor ge moest stoke vur de vèrkeskittel en de skòn kabinet mì de stülpe d'rop en de krokstoel op wielekes. Daor zette ze de kijnder in onder 't eete, die konne dan ok nog mee de behoefte doen ok nog... En dan de bedstee, dè is nog iets van vruger.'

Dees is allemòl gebleve zoowès 't waar, want dees boerderij is al van de vurrigen euw, wor?

'Ja, 't veurhuis is al van d'n 18en euw, mar 't museum is ingericht nor d'n ted rond 1900.'

't Valt men op dè't 'n heel kattelieke boerderij is.

'Ja, 't wijwöttersvat, de rözzekrans, de stülpe, 't kruisbild, hèilige bildjes en de prènt 'Hier vloekt men niet' en 'In deze woning is Christus koning' en d'n huiszeege...'

Wie hi hier 't lest gewònd, Mies?

'Sigmans, munnen buurman. 25 Jaor gelejen is ie 'r ùitgegòn.

We gòn nou efkes nor de goei kamer. Daor moeg vruger alleen mar de pestoor en d'n bürgemister in komme én dan loope we dur d'n hèrd nor 't volgend vertrek. Nou komme we op de geut, wèsse tegeworrig 'keuke' zò'n noeme mì d'n aauwverwetste kèlder. Dè's iets aparts. Ziede ginder de kuip wor ze 't vèrke in dinne en de weckflesse?'

En hier is dan de opkamer, Mies?

'Ja, daor sliep de knècht. De meid sliep hillemol òn d'n andere kant van 't huis ne-tuurlek, wijd zat d'r vandòn. En de bedstee daortussenin waar zò'n bietje de waak-post.

Hier de skaauw, daor moete efkes inkijke, want daor rukte ze vruger 't spèk en de worst. Ge kunt 'r nou mooi dur nor buite kijke... Hier hedde de meidekamer mì 'n bedstee en 't aauw nèijmesiejn. En dan komde op de stal mì alle aauw boerregerids-kap.'

Mies, wè lötte gij de minse nog meer zien, buite de boerderij?

'D'n hof, de moestuin, 't bogerdje, de lendebeum, de houtmijt en de skop en de put mì de putmik... Hil de misse die ik op zöttereg nog doe harke...'

Vur afsprake: 04139 - 1546.

Heemschuur de Zonnenberg (Herpen)

We ware bij Rein Sonnenberg, de stichter van dees museum.

Rein, wè kunne de minse bij aow allemòl zien?

"n Hille boel aauw gebruiksvurwerpe, van d'n tijd tusse 1850 en 1950. Dees dinger hebbe te make mì alle beroepe die t'r mar zijn; of 't nou unne rietdekker, unnen timmerman of unnen agrariër, d'r is vur iedereen iets herkenbaars van vruger.'

Hoe bende gij tot dees verzameling gekomme, want gij bent eigelek alted boer geweest?

'Ja, ik ben boer en dè's gin belediging. De Sonnenbergs zitten hier al sins 1700 en 't blef in de familie want de zoon hì de boerderij overgenomme. Wij zen vanouds veefokkers geweest en alles wè mì koei te maken hì, daor hebbe ze d'r eigen ok mee bezig gehaauwe.'

Wanneer bende mì de heemschuur begonne?

'Dè's in 1990 geweest, toen munne zoon ònkondigde dèttie 't bedrijf wèl wò overnimme. Toen docht ik, dan moet ik iets anders gòn doen en dè's de heemschuur geworre.' Stel dè de luisteraars hier wille komme kijke, wè moete ze dan doen?

'Tusse 1 mèij en 1 oktober, want 's winters stì hier vee, kunne ze alle daag terèchte, mar alleen op afspraak, want ik wil nie hebbe dè de zoon moeite hì mì men hobby. Ze kunne dan bèle: 08866 - 2039.'

We liepe de schuur binne tusse de stalreepe deur; ge kunt de aauw dakkonstruksie nog mooi zien ok. Wè zage we allemòl? 'n Hil assortiment ùit grootmoeders tijd, daornòst nog 'n òntal kogels, beugelballe. Hier waar vruger namelek 'n beugelbaon.

Wòtterschapsattribute, gereedschap, bestrijdingsmiddele...

'En hier nog 'n bruuymesiejn. Daor is nog wè over te vertelle. 't Kùmt ùit Hare. Toen ik 't onderzocht vond ik 'r unne krant in van 1894 en die waar nog nèt zò intressant ès 't mesiejn! Via de zèijkürve en de wasborde komme we bij 'n fiets. De fiets was van Ties van Gaal. Dè was unne mins die hì zoveul gedòn vur de Hèrpse gemeenschap. Die hì mì dees fiets meschien wèl vur honderdduzend gulde gèld opgehòld. En durrum hurt die fiets hier thuis... Over fietse gepròt: De beschuitbèkker van Hèrpe hà de urste fiets mì unnen dynamo en dè waar toch wèl bezunder in die daag, want de aander hà'n nog allemòl 'n carbid-lamp. D'n bèkker zal wèl meer tusse de beschuitbolle ès tusse de schoolbanke gezeeten hebbe. Toen kwaam zunne zoon thuis en die moes die fiets mì dynamo op de gang zette.

Toen dè gebeurd waar, kwaam d'n bèkker d'r langs geloope, zie z'n fiets en ruupt verontwaardigd: "Mina, nou hì onze Faas toch wir de accu òn laote staon!"

Prachtig! Rein, wè is dè hier vur 'n kap?

'Dè's vur de peerd. Toen de treine hier kwame en de boere die òn de sporweg wònde daor laast van kregè, makte ze 'n muts vur de peerd en die zette ze over de orre en dan kosse ze toch vaore.'

Via de unsters, de dorsvlegels en zèssies komme we bij d'n bieman.

'Ja, dees kürve ware van unnen uurste-klas bijenboer en die duu nog leezinge geeve. Hij hitter veul verstand van en daor krijg ik wir men informatie van èn durrum stì dè hier.'

De gerestaureerde toren van Abdij Mariënkroon (Nieuwkuijk)

Pater de Kok, hoe lang ister gewerkt òn de restauratie?

'Nou nogal lang, ruim 'n jaar.'

Ge he't eer van oew werk, want ik heb nèt alle drie de verdiepinge meuge bewondere en 't ziet 'r schòn ùit. We gòn ze efkes van beneje nor bove af.

'Beneje is bedoeld as ontvangstzaal en concertzaaltje. Ook geschikt voor (dia-) le-

zingen met zo'n zestig man.'
't Lekt me 'n stemmige ruimte mi unne goeien akoestiek, denk ik.

'Die is heel goed. We hebben pas 'n concert gehad met 'n harpiste en dwarsfluiten en 't klonk geweldig!'

Dan gòn we de trappen op en kommen in de twidde zaal en die is nou nog in gebruik dur de abdij.

'Ja, nou is 't nog de eksposisie-ruimte van de abdij; d'r staan ammel werken op religieus gebied. Nu ister tentoongesteld wat er vroeger altijd in de kluis zat. Mochten er mensen zijn hier uit de buurt, pastoors of zo, die iets van hun spullen willen laten zien, dan kunnen ze hier eksposeren.'

Ondertusse krijge we gezelschap van Pater Vermeer.

'De boveste verdieping is vurral van Heemkundekring Onsenoort?'

'Ja, ik heb juist kontakt gehad met de

heer Meesters, penningmeester van de Heemkundekring en hij heeft gezegd vooral Ton Verlaat als aanspreekpunt te vermelden. Zijn telefoonnummer is 073 - 311355.'
Mooi, dus minse die dees eksposisie op de boveste verdieping van de gerestaureerde tōrre wille zien, kunne mi Verlaat kontakt opnimme.

Nou is de restaurasie nog nie hillemol klaar, wor?

'Nee, de benejeverdieping moet nog goeie verlichting krijgen en de beveiliging van de hele toren moet ook nog gebeuren. En de kelder daar zijn we nog mee bezig. We moeten nog 'n plan maken om 'n doorbraak te forceren van de begane grond naar de kelder en dat is hopelijk volgend jaar dan weer klaar.'

Paters, bedankt vur de gastvrijheid en d'n tuitleg.

'Gèire gedaon!'

*De torre van Abdij Mariënkroon,
vruger kasteel Onsenoort.*

't Jan Heestershuis (Schijndel)

Wij waren op Pompstraot 17 in 't Jan Heestershuis en wieren ontvange dur de bewoner en beheerder: Elly ter Stege.

Drie van de 11 vrijwilligers ware druk doende um alles van 't museum te inventarisere en dè's nie niks. D'r moete zò'n 3000 afbilinge verwerkt worre op kaart en op de kompjoeter.

Ge komt binne in unne lange gang mì groote plavuistegels en dan gòdde mee rèchs de 'goei kamer' in. Daor stòn prachtige meubels op 'n wèrm planke vloer. Egge dur-lòpt komde in 't aauw 'atelier' en van daoruit gòdde nor de geut of liever de keuke. Dan kunde ok wè zien van de skònnen hof die hierbij li. Lòpte deur, dan komde wir op de gang uit.

Ge lòpt dus eigelek in 'n vierkant dur 't huis.

De vaaste kolleksie van 't museum bestì vurral in gebruiksveurwèrpe en kunst-wèrk van Jan Heesters die hier tusse 1893 en 1982 gewònd hi.

't Is 't huis van z'n vòdder die hier wagemaker waar.

Jan Heesters hi vurral veul van 't Brabants leeve geteekend en geschilderd. Hij waar teekenleraar in D'n Bosch.

Hopelek gi 't museum wir ope in 1996. (04104 - 52276)

Museum Bevrijdende Vleugels (Veghel - Schijndel)

Umdè 't bevrijdingsmuseum dees jaor gi verhuize nor d'Eerd plòtse we 't hier toch mar vast onder geminte Schijndel. Ge kunt dees museum zeker nie tot de klèintjes reekene.

Alles wè hier te zien is, gi over d'n orlog, mar zoowès de naam al zi, li de naodruk op de bevrijding. D'r is heel veul orspronkelek materiaal en 'n goei foto- en filmdokumentasie.

Natuurlek ister veul òndacht vur "Market Garden", wordur Zuid-Neederland bevrijd wier. 't Museum noemt z'n èige gèire familievriendelek en dùrrum ister vurral veul òn de jeugd gedocht.

En bende uitgekeke, dan kunde'r in de "Airborne Inn" inne vatte.

'Hier waant u zich in de zandduinen van Eerde; een indrukwekkend overzichtsbeeld van de bevrijdingsaktie door de Amerikaanse parachutisten in september 1944' stitter in de folder.

't Drie-(of vier)-in-een-museum (St. Michielsgestel)

Thijs van de Helm is de mins achter 't smejerij-, blikslagerij- en bèkkerijmuseum in Gëssel (Sint Michielsgestel). Hij is begonne mî de bèkkerij, want hij stamt uit 'n aauw bèkkersfamilie.

'Ja en dan groeide daor in op. Ge moogt ès jungske de busse insmere, 'n bestellingske wegbrenge en zoo begon dè. Pas nòdderhand ister de smejerij bijgekome. Ik ging nor de LTS en wier smid en toen ik smid waar begonne ze alles weg te goie. 't Ging nie gaauw genog en 't geridskap waar dik kepot en verslete en 't wier gelijk gemoderniseerd.'

'Wurum bende gin bèkker geworre?'

'Och, bèkker is ok 'n mooi beroep, mar 't wèrk begint heel vruug en in d'n ted dè ik mî d'n broodwage mee rond moog, kostte 'n breujke, ik geleuf zoiets van zes of zeuve cente en dan in D'n Bosch twee flats umhog vur virtien cente, dè brengt ok nie op.

De blikslagerij ister lötter bijgekome. Durdè ik smid geworre waar en al zò'n aacht jaor rondgezwürve hà dur 't laand vanwege die ambachtemèrte kwaam ik alterande minse tege en soms ware d'rbij die van plan ware te gòn stoppe en zoo trof ik Louis Daams, d'n blikslager üt België en die wötter ok mî ophaauwe. Hij zaat 'r 'n bietje mî in zonne maag en ik vond 't 'n heel mooi ütbrèijing van men smejerijmuseum, want de blikslagerij is 'n prachtig verlengstukske um de minse te laote zien wègge nog meer mî metaal kunt doen. Blik is 'n heel dun ijzersòrt òn wirskante vertind en daormî makte vurral dinger vur de keuke en de bakkerij en dè waar 'n goei kombinasie.'

De bordjes 'Smederijmuseum' brenge de minse vanèiges nor 't Venkèntje in Gëssel. Vur afspraak 04105 - 12137.

Nettie en Karin verzürge de groepsafsprake.

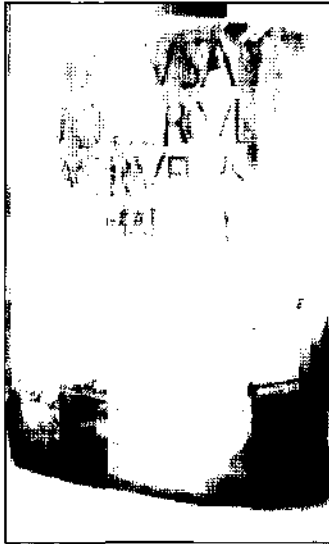
(Thijs hi krèk 'n verlengstuk òn z'n museum gezet: 'n braauwerij-afdeeling.)

't Museum vur Oudheidkunde (St. Michielsgestel)

Dees museum is ondergebracht in de aauw jongeskapèl van 't Instituut vur Doven in Gëssel, vruger ok wèl 's wèinig gevulig 'de stom school' genoemd. We wieren ontvange dur Geert Segers.

'Geert, wè kunne de minse in dees neij museum allemòl zien?'

'As ge hier binnenkomt en ge ziet 't ouwe rijke Roomse leven en daorbinnenin op

De beroemde steen van Magusanus Hercules in Gëssel.

de vloer en òn de kant de Romeinse vondsten wor 't uiteindelek um gaat in ons museum - vondsten die prakties allemòl in Halder gedaan zijn, in ons eigen omgeving - dan harmonieert dè heel goed. Dan sluit 't geweldig goed aan bij de toch ook waardevolle tekenen ùit die ouwe Romeinse periode hier uit ons Gësselse.'

Dè ben ik rurend mì jou ins! Ge hurt de galm; ge ziet de lichtbakke of hoe noemde ge die?

'Wij noemen dè 'displays' en daor kunde 't ammel heel goed in zien.'

We zien hier Esch, Hogeloon en Halder en de tèm-pel van Empel.

'Ja, ze hà'n al 'n por vondsten gedaan uit die Romeinse tijd en toen bleek wel dètter hier activiteiten geweest moeten zijn en dan heb ik 't over de Romeinse tijd in dees contreien van 50 na Christus tot ca. 300 na Christus. Uit diezèlfde periode komen

dan die mooie koningsgraven van Esch, de tempel van Empel en de steen van Magusanus Hercules die ze hier op Ruimel gevonden hebben en dan vinden ze in Empel 'n wijplotje van dieje zèlfde God. Die moet toch iets betekend hebben in deze regio. In Hogeloon vonden ze 'n villa rusticus, zeg mar 'n Romeins boerebedrijf, ok uit dieje tijd. Dè geef toch 'n ònvulling van dè beperkte beeld dè wij hier in Halder hebben.'

Dus 't makt de Romeinse tijd in ons buurt wè overzichteleker?

'Ja, d'r is in dees omgeving veul meer te doen geweest.'

En dan ligt 'r midde in de kapel iets wè op 'n graf lékt, 'n gat in de vloer...

'Nee, 't is unnen opgravingskuil. Ik meen dè't in '73 geweest is dè Harrie van Gerven ùit Halder bij 't maken van unne zinkput op schèrven stootte en dè ging ie meteen melden. En toen bleek 't unne pottenbakkersoven ùit de Romeinse tijd te zijn.' Nou ge Harrieje genoemd he't, wie zen de aander belangrijke minse achter dees museum? 'Natuurlek allereerst Broeder Celestinus Venken. Eigelek zou 't 't Celestinusmuseum moeten heten, want echt hij hitter mì zunne confrater Broeder Arno Veldhoven ontzettend veul vur gedaan.'

Geert wanneer en wor kunne de minse terèchte?

'Wij zijn elke dinsdagmèrgen open van negen tot twaalf en elken donderdagmiddag van half twee tot vier uur, maar dè moe'k 'r mee bij zeggen, aster nou groepen zijn, die kunnen 'n afspraak maken en dan zùrgen wij vur 'n rondleiding van ongeveer 'n uur.' Geert, 't waar schön um hier te zen en gullie he't eer van oew wèrk! 04105-17903.

't Sint Paulusgasthuis (St. Oedenrode)

We ware in hartje Rooi um 't museumke te bewondere en we wieren ontvange dur de dochter van de stichter, van August van Breugel dus, Tineke Galliard - van Breugel. 'Tineke, vertelt 's wètter hier allemòl te zien is.'

'Nou ès we dan op de onderste plank kijken dan zien we 't materiaal waarmee de naai-sters de poffers maakten. Dan zien we bijvoorbeeld twee handplooiers. As ge naar deze muts kijkt, dan zie je dè die onregelmatig geplooid is, terwijl deze muts met 'n plooi-raampje geplooid is en om die plooitjes zo te krijgen, gebruikten ze rietjes.

Da' waren gewoon delen van 'n plant uit 't veld, later zijn daarvoor die koperen staafjes gekomen, maar die bleven ze wel 'rietjes' noemen. Verder zien we verstevigingsmateriaal voor de poffers, o.a. 't karkas. Hier zien we daagse mutsen en daar de zwarte kindermutsen.

Da' waren de eerste mutsen die de meisjes droegen as ze naar de lagere school gingen en die bleven ze dragen tot hun achttiende jaar, maar rond hun dertiende jaar deden ze hun eerste communie en bij die gelegenheid kregen ze al 'n muts met unne poffer die dan weer na 't feest in 'n grote platte doos met blauw papier ging.'

Over welke tijd hedde gij 't nou?

"t Begin van deze eeuw. Tot hoe lang, varieerde zeer in deze streek.

Dan ziede dus hier een vrouw die 'n muts op heeft met daarover 'n zogenaamd 'passeke'. Dat is de voorloper van de poffer. Daarna is die poffer dus steeds groter geworden en naarmate de welstand van de boer groter werd, werd de poffer van de vrouw ook groter. En 't is gekomen tot 'n gevaarte da' niet meer te hanteren is.'

Er wordt wèl beweerd dè de poffer is verdwene bij 't komme van de fiets. Dè is denkelek wèl waor, hé?

'Ja, 't was voort zo'n bezwaai dat 't 'n gevaar op de weg werd. Ze droegen de poffer alleen as 't mooi weer was op zon- en feestdagen. Dus vooral as ze naar de kerk gingen. Door de week droegen ze de zwarte en de doordeweekse muts.

Hier hebben we 'n vitrine met allemaal rouwpoffers en -mutse en 'n zogenaamde falie. Die falie werd gedragen over 'n faliemuts, 'n heel eenvoudige muts zonder

versiering en daar ging die zwarte doek over heen zoas ge da' daar op die foto ziet. Dit is 'n halve rouwpoffer, waar wèl bloemkes op zitte, maar die zijn allemaal wit, terwijl de zondagse poffer die bloemkes in pasteltinten hebben.

Tineke, wè ister nog meer te zien, behalve poffers?

'Nou, hier op de binnenplaats is unne kruidentuin, die wordt bijgehouden door leden van de heemkundekring De Oude Vrijheid en er is een gedeelte waar archeologische vondsten tentoongesteld worden.

Die zijn voor 'n groot gedeelte door Pater Wiro Heesters opgegraven hier in Sint Oedenrode. 't VVV is hier ook gehuisvest en daar kunde terecht voor de openingstijden.' 04138 - 72818.

Het H.J. van de Kamp-museum (St. Oedenrode)

In dees klèin mar sfeervol oudbrabants binnehùiske en dorpsmejerijke is H.J. van de Kamp in 1905 vur z'n èige begonne.

Tot in de kleinste details wieren 't woonhuis, den hèrd, de slòpkamer, de opkamer, de geut en de kèlder ingericht. Aauw schilderijkes en 'n bildje van de heilige Oda - wor 't bedrijf lötter nor genoemd wier - en schòn meubilair zürge vur de ònkleejing. 't Smejerijke hì nog 'n aauw funksjenerend smidsvuur mì 'nen onnürmen blaasbalg. Hier zen alle sorte hoefijzers te zien, zèlfs vur 'nen os.

Toepasselek geridschap, mì de haand gemakt, siert 'r de muurre. In d'n Mariahoutsen hoefstal buite wiere vruger de pèird beslage. 'n Sfeervol museumke, genoemd nor d'n ondernimmer die lötter neeve de smejerij ok nog 'n k'fee en unne fietse- en kolehandel dreef. Niks was d'n ondernimmende Van de Kamp te veul um z'n zeuvekoppig gezin òn de praot en d'n eet te haauwe. Ge kost 'r zèlfs mooterfietse, mì of zonder zeijspan, koope! 'Oda-staalwerk en Ovenbouw' is dus lötter ùit dees bedrijf vortgekomme.

't Museumke is in 1995 nog gerestaureerd.

Vur rondlèijinge moete zen bij Harrie van de Rijt, 04138 - 73530.

Kasteel Henkenshage (St. Oedenrode)

In dees kastleke van de familie De Girard de Miolet van Coehoorn is tegewòrrig 'n verzameling van schilderije, geschrifte, boeke, stamboome en zoo te zien van de familie die hier van 1850 tot 1904 gewònd hì.

't Kasteel is in de zestiger jørre gerestaureerd en hi 'n schòn binneplòtske.

Meer informatie bij de VVV, 04138 - 74100.

Museum Pronkkamer (Uden)

We sprake mi Remo de Wijs, d'n beheerder van de Pronkkamer. Hij ha de groote Mondriaan-eksposisie krèk achter de rug.

In dees museum vende dik de èige kolleksie tentoongesteld. Hier is 'n vaaste 'Collectie Uden' die vurral bestit uit kunstwèrk van èigentedse Brabantse kunstenaars. D'r is 'n zesweeks wisselend ontal tentoonstellinge op 't gebied van modèrne kunst.

Vur 't basisonderwijs he'n ze hier alle jørre 'n spissjaal 'educatieve' tentoonstelling. 04132 - 67947.

Nationaal Monument Kamp Vught

Op 'n gedilte van de plòts, wor 't vruger konsentrasiekamp Vught waar, is nou 't Nationaal Monument. 't Is vurral 'n plòts van bezinning en herdenking. Ge kunt 't krimmatorium en 'n woonbarak uit d'n orlog bezuke. D'r is ok 'n video- en diaprizentatie en 'n groote maquette.

In de winter (van 1 novèmber tot 1 april) is 't monument dicht, mar op afspraak kunne d'r wèl groepe terèchte.

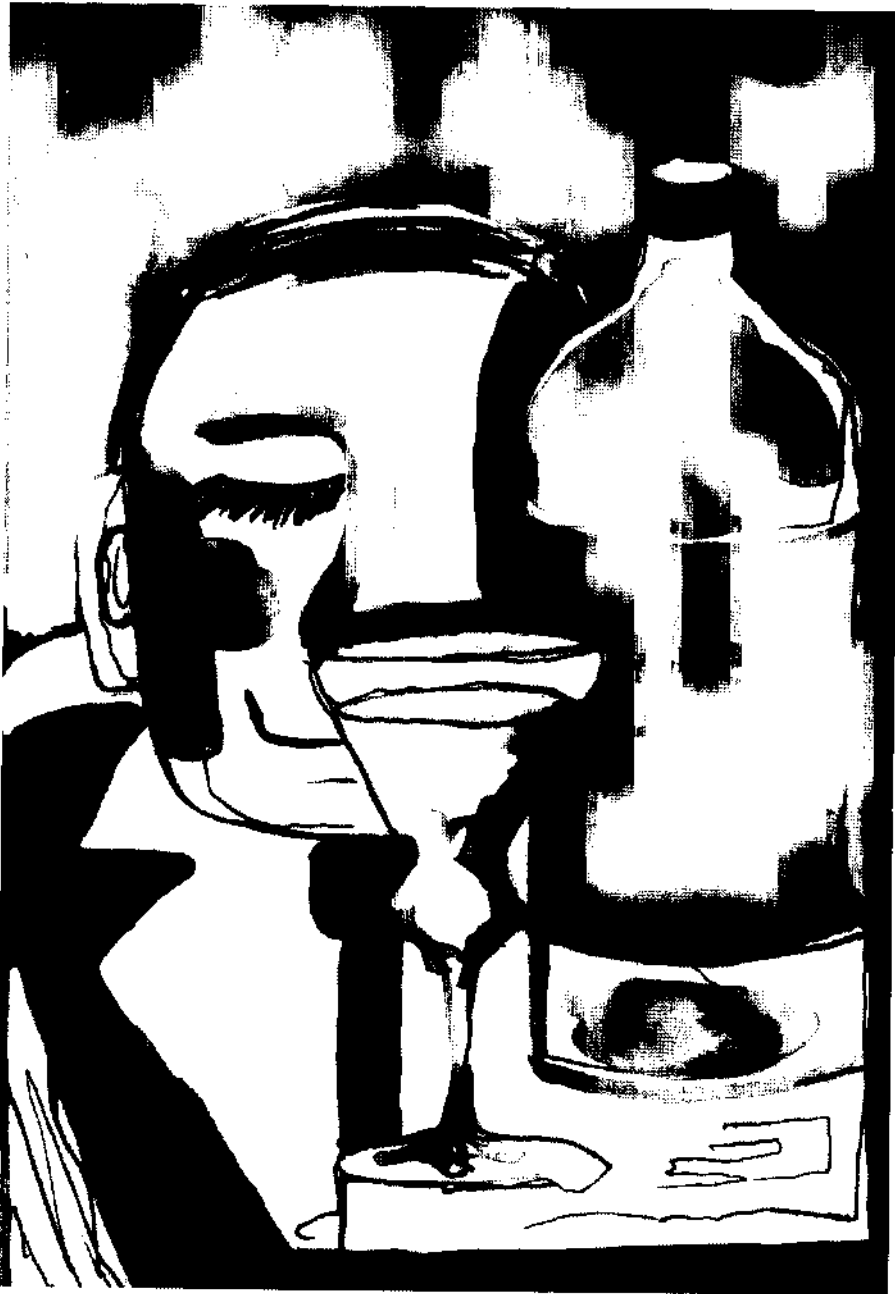
Inlichtinge: 073 - 566764

Oudheidkamer Vught

We bèlde Mevrouw Remmers die ons vertelde de de Oudheidkamer 'n ècht lokaal museum is in de Taalstraot vlak bij d'n bekende torre. De verzameling behelst vurral schilderije, teekeningen en prente die te maken hebbe mi Vught. Zoo zen d'r afbilinge te zien die gemakt zen dur kunstenaars uit de èige plòts zoowès Grips, Luns en Frenken. Ok zen hier werktuigen en geridschap te zien en 'n kolleksie aauw Brabantse klee. D'r ston twee vitrines mi devotionalia en d'r is 'n pèrmanente tentoonstelling over 't konsentrasiekamp Vught.

Open op zondag van 2 tot 5 en op afspraak.

Vur meer informatie: 073 - 560409

SNEEVELKE

De Sneevel waar unnen èchte pruuver. Die noemde ze dus nor d'n drank die tie veul dronk: de sneevel, de jeneever dus.

Oit hittie nog 'n weddeschap gewonne. Die gonk um 'n fles sneevel! D'r laag toen sneuw en 't gonk 'r over wie z'ne naam in de sneuw kos pisse. Ja en dan moeste natuurlijk gin Godschalx hiete, want dan kwaamde alt materiaal te kort.

Mar de Sneevel hà veul bijname zoowès de Snee, de Pan en de Pik, ok al hiette-n-ie eigenlijk Van Lith (mì th). Meschien hà'n d'r durrum (um die -h-) mì hum durve wedde dèttie dè nie kos.

Mar de Sneevel begos, nò 't smoeseje dèttie nie kos schrijve en dètter iemes 't potlood vaast moes haauwe, òn z'n karwèij. Hij piste 'n -S- en 'n -L- in de sneuw en staak toen triumfantelijk z'n haand umhog.

Toen de aander hum nie begripend ònkeke, zin ie: 'S neeve L, daor sti sneevel, dus heb ik gewonne, want zoo noemde gellie men!'

Nog 'n weddeschap: Hij hà mì de Kaol gewed dèttie 't miste sneevel op kos. Ze wedden um 'n bierglas vol klaore. Ze hà'n bèij vort bekant 'n fles op toen de Kaol van z'ne stoel schoef, mar toen ie daor laag, begos Toon ok onderùit te schüive. 'Gij he't gewonne,' zin de kastelein, 'hou vol dan kredde oewe sneevel.'

'Giet 'm 'r mar over hene, hij trekt 'r vanèiges wèl in,' zin Toon en din z'n ooge dicht.

Ès de Sneevel in de Rooie Leuw binnekwaam, dan vroeg ie dik òn Jan van Pietjes, de kastelein: 'Hedde de koffie klaar?' Jan zin alted 'ja' en dan zin Toon: 'Gif men dan mar 'ne klaore!'

Jan van Pietjes hà nogal veul bibber in zunne 'service' en ès Sneevelke dan z'n borreltje kreeg, zaat 'r dik nie veul mer in. Hij vièt oit 't glèske van 't blad, liep nor de deur, makte ze ope en zette de jonge vur d'n dülleper.

'Wè makte gij nou klaar?' vroeg de kastelein.

'Ik heb hum krèk verteld dèttie nog veulste klèin is um hier binne te meuge komme,' antwoordde de Sneevel.

Ik zak dik deur,' zin Toon, 'nie dè'k zat wor, mar wèl gistelek verheugd en soepel in de kniejes...'

'Ik zieget wèl Toon, gij he't nog alted veul dorst,' zin de Lange van Nuene tege Toon de Sneevel in de Rooie Leuw.

'Oo nee,' schudde de Sneevel, 'zò wijd laot ik 't nie komme!'

Op 'ne keer keer liep de Sneevel wè òngeschote dur 't dörp en daor kwaamp ie de splinterneijen dokter Trügg tege. Die hà zeker iets gevierd, want hij liep wè onvaast langs de tramriels.

'Kollega!' riep de Snee strant.

D'n dokter kiek 'm òn en vroeg: 'Ook medicus?'

'Nee,' zin Sneevelke, 'ok zat!'

Oit is de Sneevel bij dieje zèlfden dokter Trügg geweest en die kende z'ne klant. Hij zin: 'As gij zò drinkt zulde niet oud worden!'

'Ik heb 't alt gezeed,' zin Toon, 'de sneevel haauwt oew jong!'

Toen ie 's op herhaling kwaam bij d'n Trügg, zin die dè drinke heel slècht waar: 'Alcohol doodt langzaam, Van Lith.'

'Dè kùmt goed ùit, dokter,' hà de Sneevel geantwoord, 'ik heb 'r ok niks gin hòst mì.' En daornao zin ie: 'En toch zen d'r meer aauw pruver's ès aauw dokters!'

Toen ie wir 's bij d'n dokter kwaam umdèttem nie zò goed gong, krieg ie te heure dètter twee meugelekhede vur 'm ware. Sneevelke docht òn rooken of drinke, mar nee, hij kos kieze tusse begraven of krimmere!

Hij zaag al vort wè slèchter en hà 'ne leesbril, mar dan nog zaag ie 't dik mar glaozig, mende-n-ie. Dürum din ie nor d'n oogarts en vroeg of ie gin stèrker glaos moes hebbe.

'Nee,' krieg ie te heure, 'geen sterkere glazen, wel minder...!'

Toon waar unnen eerzamen bürger; hij hiel zonne Pösse en gong daorvur bij kaplaon Wouters biechte, mar toen die de Sneevel de leviete laas umdèttie zoveul dronk, griens Toon: 'è'k bij aow moet komme biechte, dan doe'k nog nèt zò lief hille-mòl gin zondes mer!'

Ze zegge dè Toon oit òn de sneevel is gerakt umdèttie heel mismoedig de kroeg binnekwaamp en de kastelein zin dèttie mar 's 'n sneevelke moes vatte 'want dan zòttie 'nen andere mins worre'.

Toon hatter vijf gevat en vuulde toen dè't waar waar: hij bestelde vort 'ne klaore vur z'n eigen en inne vur diejen andere mins ok!

"t Is mi mensen borrel krèk ès mi m'n wèrk,' verzuchtte de Sneevel oit, 'ik kan 't noit nie lang volhaauwe...'

De Sneevel waar 'nen èchte kenner. Hij zin dètte sneevel zò zaacht moes valle ès 'n scheid in unne vilten hoed.

Oit he'n ze'm gevraagd wurrum dèttie toch alt z'n ooge dicht din èssie z'n borreltje pruufde. 'Nou,' zinnie, 'd'n dokter hi gezeed dè'k nie te diep in 't glèske mag kijke!' Hij hà daor meer ùitvluchte vur: 'Jonge, èkkem zie, dan krijg ik mee 't wötter in munnemond en ik drink 'm zò gèire puur.'

Uurst bestelde-n-ie 'r vier en goet ze achterover, dan din ie 'tzelvde mi drie en daor-nao ok nog mi twee. En toen ie dan vur z'n enkelde bestelling ston, zuchtte-n-ie: 'Wè arig eigelek, hoe minder ik 'r vat, hoe zatter ik wor.'

Men kennismaking mi de Sneevel in Hèrbèrg de Prins is onvergèetelek.

't Waar begien zestiger jørre. Ik zaat onder dienst en kreeg midden in de week onverwaachs unnen dag vrij. Ja, wè doede dan? Op unnen drieklèts nor de meid ne-tuurlek. Mar daor waar niemes thuis en durrum din ik mar 'n kafeeke òn wor 't wèl gezellig leek. 't Waar 'n aauw hèrbèrg wor ze buiten nog unne pisbak hà'n en ès de wend verkeerd ston koste diejen bak in D'n Dunge rùike.

Affijn, ik zette m'n fiets bij dieje pisbak en ik gong nor binne.

Daor zaat 'n klèin aauw pruverke òn d'n tap dè d'r ùitzaag of de Schiedamse weduwe al unne flinke pèirsen hypotheek op 'm genomme hà, um mi Carmiggelt te spreek; hij hà van die rooi umrande eugskes wormittie vriendelek de wirreld in kiek. Hij gaaf vlot 'n rundje en toen ik wè lang waachtte mi men rundje, zin Sneevelke: 'Ja, ja, goeie praot is ginne sneevel!'

Hij hi me diejen aovend veul verteld, mar 't moiste makte-n-ik op 't lest mee, toen

we nò sluitingsuur same buite stonne. Ik hà m'n fiets gevat en Sneevelke ston ok ammel te vatte bij de pisbak. Hij hatter vort zò'n moltonhemd ùithange en zin mì 'ne zucht: 'Èkk'm 'r nou nie bij he', dan hekk'm nie mer!'

Ik heb 'm nog hëlpe zuke; ik zin: 'Kekt mar wor oew hemd nat wordt.'

In de Prins heng 't portrèt van Tone. 't Is gemakt dur ons durske. Die moes ik daorvur sondesmèires gòn bringe en smiddes wir ophaole. Es ik heur kwaam haole, hatter Toon dik al vort veul gehad, want hij krieg 'r nogal wè, ok van de voetbalclub. Dan gaaf ie gèire iets trug en wies op 't lest nie mer wie hum nou din ùitschildere. Dan zin ie tege de kastelein: 'Hèrbèrg, gif hier dieje schilder en z'n wijf ok wè.'

Toon bestelde 'n pilske. Dè kostte toen nog negentig cènte. Hij betòlde mì unne gulde en krieg 'n dübbeltje trug.

Toen kwaam zunne kammeraod binne en Toon bestelde mee twee pilskes.

Hij betòlde mì twee gulde en krieg twee dübbeltjes trug.

'Kik,', zin Toon, 'dè moete hebbe; hoe meer ge hier drinkt, hoe meer dægge trugkregt!'

Toon blief dik zitte tot 't lest en dan hattie d'r op 't èind van d'n aovend vort hil wè gehad.

Op 'ne keer moes ie afreekene en hij zin tege Frans de kastelein: 'Hèrbèrg, kòst dè nog iets, zònne aovend?' Frans gong òn 't schrijven en 't telle en zin: 'Dè's dan vierevirtig gulde...' Tòntje din of ie 't amper geheurd hà en zin: 'Hädde dè ok geleezen in de krant van dieje kastelein?'

'Nee,' antwoordde Frans, 'wè waar daormì dan?'

'Die hà'n ze 's goed afgeslage!' zin de Sneevel, 'dè moesse ze meer doen!'

Op unnen andere keer toen de reekening nóg hogger ùitviel, griens de Sneevel: 'Is 't zòwèlle de bedoeling dè'k de tèt hier overnim?'

De Snee zaat in 'n kaartclubke, same mì Dorrus van Ude, Jòs van Pere en Tòntje Pennings. Lestgenoemde moes nogal dik gemònd worren um te lappe vur 't kaartpütje.

Lòt dè Tòntje nou toch schielek komme te overleije.

Natuurlek waar de kaartclub op de begraffenismis in de kerk.

In die daag gongde nog nor vurre langs de kiest um 't bidprèntje op te haole. Sneevelke sloefte ok nor vurre en toen ie bij de kiest van z'ne kaartmakker kwaam, kos ie 't nie laote: hij klopte op de kiest en riep: 'Lappe Tontje!'

't Liefste gonk de Sneevel mì d'n Hoep (de garazjies) nor 't Bèls en wèl nor Hasselt. Witte wurrum? Dè is de innigste plòts op de wirreld wor ze 'n Nasjenaal Sneevelmuseum hebbe! (Witte Nonnenstraat 19)

Unne keer zaat de Sneee lèkker te pruve in 'n Hasselts stamineeke mì veul spiegels same mì d'n Hoep. Toen ze d'r vort veul op hà'n, zin de Sneevel: 'Kik, daor zitte d'r nog twee, zumme d'r 's bij gòn zitte?'

'Hoe meer ziele, hoe meer vreugd,' zin d'n Hoep. Toon ston op. Toen ie in de spiegel kiek, zin ie: 'Blef mar zitte, zèllie kommen al dist!'

Èssie zoo òn d'n tap gezeete, begos te pruuve, hättie oit beus planne en dan zinnie tege d'n uursten borrel: 'Jonge, zùrgt dègge 'n goei plòts kregt, want 't kan d'r druk worre vandaag.'

'Makt gin ongelukke ègge op huis òndoet,' zin de kastelein van De Prins lang gelejen 's tege de Sneee. 'Ben mar nie bang,' zin Toon, 'wè'k laoi, breng ik thuis zonder m'kere!'

Toen ie vort in de tachentig waar, begos ie wè krom te loope.

'Wè worde toch klèin,' zin iemes tege de Sneevel toen ie al vort in 't bejaardehuis zaat. 'Pfft, pfft, dè gif niks,' zin Toon, 'zò lang èzzik mar bove de grond blijf!'

Op 't lest van z'n leeven zaat ie vort in 't bejaardehuis.

Toen kwaam ie nog gèire efkes tegenover bij Willie's in de Meierijse Kar, mar hij moeg 'r nie meer mer hebben ès inne, want anders hà'n de zusters d'r zò'n dol mì. Èssie stil ston, dan liet ie 't dik loope.

'Ik gò liever dood in 'n klèin kruugske ès op 'n groot kerwèij,' zoo zöttie gezeed hebbe, mar ie stùrf gewoon in 't bejaardehuis...

Unne schönne mins, zoo worre ze nie mer gemakt...

't Is zeker zoo dè nie alles wè de Sneevel hier toegedicht wordt ok werkelek dur hum gedaon en gezeed is, sommige dinger zen wèl zeker zoo geweest. En ès 't 'r schönder van wordt, dan mag 'r wèl 'n bietje mì de wörrènd geschipperd worre. 't Is per slot unne schelm die t'r iets af duu.
(Z'n vaast storend stopwoordje 'lulhoer' he'n we mar weggelaote.)

Sneevelke òn de pils. (foto: Felix Janssen)

WITTE WOR GE WONT?

*'Gebouwen worden puinhopen door den tijd,
andere dingen vergaan,
maar de weg blijft liggen,
schoon zy lang betreden is van wandelaars,
die voorby zyn.'*

Uit: De Oorsprong en Uitlegging van dagelyks gebruikte Nederduitsche Spreekwoorden. Opgeheldert door Carolus Tuinman, deel I, Middelburg, 1726 - '27, p. 316.

Zoowès bekend zuke we vur 't Brabants Ketierke nie allennig interessante minse, tentoonstellinge en musea; ok straotname hebben ons òndacht en durrum hier 'n overzichje van de straote die we in ons 'uurste ketier' al opzochte: Lang nie overal wor we bèlde waar d'r iemes thuis. Zunt zat, want 't waar eigelek de bedoeling steeds te beginne mì de vraag: 'Witte wor ge wònt?' en dan de minse te laote vertelle wesse zèlf van hullieje straotnaam wiesse.

Berlicum (Ballekum)

't Hèrzend.

Wanneer ge dinger over de historie van Ballekum wilt wete, kunde nerres beeter terèchte dan bij Wim van der Heijden, de vurman van d'n Heemkundekring De Plaets. Wij hà'n vur Ballekum d'n aauwe straotnaam 't Hèrzend uitgekoze.

Deze naam is 'n vervürming van 'Heiensrot' en dè is unne gebiedsnaam vur grond die ca. 1300 ontgonne wier.

In diejen ted ister op de grèns van D'n Dunge en Ballekum sprake van 't Heiensrot en 't Bouwensrot. Rot beteekent gehucht, wijk, buurtschap mì òn 't hoofd unne rotmister. Heiensrot stù vur onontgonne grond, terwijl Bouwensrot krèk andersum beteekent dè de grond al tot bouwlaand gemakt is. Bouwensrot moet geleege hebbe in wè nou 'Den Hoek' genoemd wordt. (De k'naal moete wegdenke.)

Momenteel is 't Hèrzend een van de schönste stukskes natuur rond 'de Oude Aa', of liever rond de Aauw Ao. Hier ziede nog knotwulgskes en slingerende wòtterloope en d'r li warèmpel nog 'n stukske moeras vlakbij. Ge ziet 'r zwaone en inde en koei. Ge wordt 'r rustig af.

Ouwer minse spreeke nog alt van Hèèrzend en daor hurde de hèij nog 'n bietje in. Hier moet ok 'n umkering van medeklinkers in 't geding zen geweest, mar dè zien we veul dikker bij 'n -r- in ons dialekt.
(Dank òn Wim v.d. Heijden.)

Boekel.

Zijp

We waren op de Zijp in Boekel. Die straot gi richting Venhorst. Van Boekel af komde over Bovenstehuis en de Burgt.

We ware bij Jan van den Broek en vroege: 'Jan, wè beteekent dieje naam Zijp?'

'Van ons vòdder heb ik heure vertelle dètter unne meneer hier 'n kompleks grond gekocht zò hebbe en daor De Zijp mee opgezet zò hebben langs de Zijpse loop. Dieje loop lupt dur Boekel en wòttert af in de Leygraaf.'

Walter Corssmit liet ons wete dè in 't parochieregister van 1593 al wordt verweze nor 'n stuk uit 1433 worrin de veldnaam 'Zijp-akker' wordt gebrùikt. De verklaring van de naam Zijp moet in verband gebrocht worre mì sijpelen of durstroome; Zijp zò dan strumke of drassig gebied zen. In aander gemintes kùm 't toponiem veur ès Sijp of Siep. In 't Boekels Zijpgebied liggen ok de wijstgronde. Vanùit dees gebied loope twee bikskes, namelek de Zijpse loop en d'n Burgtse loop richting Leygraaf. Die zürge vur de afwòttering. Vruger wier dezen hoek 'de kerkhei' genoemd.

Over wijstgronde vertelt Rini van den Broek: 'Wijstgronde zen natte gronde die zen ontstòn op de vrugere kloof van de Peelrandbreuk, die volgewèijd is mì stuifzand. Durdètter vur de kloof, dieje Peelrandbreuk, veul grind was, kùm 't wòtter rijkelek vlug angestromd en dur dè fijn zand stuwt 't wòtter umhog zoodè't zèlfs op 'n gegeeve moment bove de grond kùm't en over die Peelrandbreuk heengì en dan wijerop wir in de grond verdwijnt. Vandaor dètter hier en in Uje van die natte stukke zen, zommer en winter dur. 't Is dus eigelek gewoon wòtter wè over de grond hene lupt.' De Zijp is momenteel unne grune straot, unne lange weg die lupt in de richting Venhorst. Veul boerderije, veul vruchtbaar landelek gebied.

Tot slot 'n citaat uit 't schrijve van Walter Corssmit: 'In 1861 werd 1 ha. heidegrond verhuurd aan Jac v.d. Berg om de grond in cultuur te brengen en er een huis op te bouwen. Rond 1920 stonden er ca. 80 huizen en hutten op de Boekelse hei waarvan een aantal in de Zijp. De kunstmest die rond 1900 hier zijn intrede deed, maakte de oude landbouwgronden vruchtbaar en gaf de mogelijkheid tot ontgin-

ning van alle woeste grond. Het maakte de hei overbodig. Bovendien waren de prijzen van de landbouwprodukten tussen 1906 en 1914 erg hoog. De boeren wilden hun bedrijven graag vergroten. Op het grensgebied Boekel/Venhorst werden rond 1920 veel kleine stukjes heide verkocht als uitbreiding van bestaande bedrijven. In de tweede helft van de jaren 20 werden door de Nederlandse Heidemij de sloten verbreed en verlengd en werden de grote doorgaande zandwegen aangelegd. De wegen waren kaarsrecht en waren er vaak eerder dan de huizen.

Het gebied de Zijp bestaat uit goede stevige grond, erg geschikt als weiland.

In de Zijp staat thans een twintigtal huizen.'

(Dank òn Walter Corssmit en Jan en Rini van den Broek.)

Boxmeer (Boksmeer)

Elderom en Hollesteeg.

'Misschien heeft de naam Elderom te maken met 'n Middeleuwse dijkomlegging,' opperde streekarchivaris Douma.

Elderom li t'n noorde van de Hollesteeg en is unnen aauwe gebiedsnaam bij Boxmeer. Hier vende vurnamelek onbewoond landbouwt'rein. D'r is nou zùijelek wèl 'n neij wijk nor vernoemd, zoo wete we van Henk Verberk van de historische vereniging Nepomuk.

In 't boek *750 jaar Kasteel Boxmeer* van Rien van den Brand komme we de familienaam van Elderom al tege in de vijftienden eeuw. D'n denkelek nòg ouwere gebiedsnaam Elderum wordt vermeld bij Schutjes.

Hij gif in z'n geschiedenis van het Bisdom Den Bosch neeve Elderum ok de Holsteeg, de Valendries en 't Zand ès gebiedsnamen onder Boxmeer.

De Hollesteeg is 'n buurtschap mì 'n verzameling aauw boerdereije t'n òst-westen van Boxmeer. Hollesteeg is 'n simpel landwegske wor momenteel niks hols mer òn te zien is.

(Dank òn Henk Verberk en Harm Douma.)

Boxtel (Boksel)

De Oorsprong.

Dè's nouw nòg 's unne schönne naam. Eigelek hà die hillemlòl vurrop moete staon.

't Is 'n straot in 't buitegebied van Boksel dè hier ok wèl 'Kleinderliemt' hiet. Vruger waar hier d'n 'Oorsprongseloop', 'n bikske dè nor d'n 'Blauwhoefloop' liep.

Unne zeijstraot van d'n Oorsprong hiet 'De Pruis'. Deze weg voert nor 't 'Duits lijntje', dè is de sporlijn Boksel - Wesel (in Duitsland).

Oit waar dees lijn onderdeel van de lijn Moskou-Londe! Nou is 't 'n lijntje dè enkelt nog goederevervoer kent. De reis gò noit mir wijer ès Vèggel.

(Harteleken dank òn Hanneke Meulenaars van de Heemkundekring Boxtel.)

Cuijk (Kuuk)

De Vierlanderdreef.

Kik, dè's nou wir 's 'nen interessante naam. D'r zulle meschien minse zen die òn 't drielandenpunt bij Vaals denke ès ze zònne straotnaam leeze, mar hier bij Cuijk kunde toch gin drie lande vijne.

Van Piet Schoonhoven weet ik dè deze naam d'r gekomme is op advies van d'n Streekarchiefdienst Brabant-Noordoost.

In Cuijk-Noord, in de wijk de Valuwe, vende de Braspenningdreef, de Mottoen- en Dubloendreef, mar 't gi ons um de Vierlanderdreef.

Unne 'vierlander' is de naam van 'nen auwe zilvere munt ùit de vijftienden euw. De naam li dus in dezelfde sfeer ès d'n 'dubloen', de 'mottoen' en d'n 'dukaat' die ge in dezen hoek ok ès straotnaam kunt tegekemme, nèt ès d'n 'daalder' trouws, want dees is zoogezeed de 'geldwijk' van Kuuk.

De Vierlanderdreef is unne betrekkelek neije straot in de muntenwijk.

Ik zie kijnder druk oefenen op 'n basketbalvèldje onder de lendebeum.

Ik kijk op 'n òntal zijstraote die mi schilders te make hebbe, zowès de Frans Halsstraot.

De vierlander is unne van de Bourgondische Nederlanden afkomstige zilveren munt. Hij is geslage in vier lande en wèl in Brabant, Vlaanderen, Henegouwen en Holland tussen 1434 en 1474.

(Dank òn Piet Schoonhoven.)

Den Dungen (D'n Dunge)

Spurkstraat.

De Spurkstraot is de verbindingsweg tusse D'n Dunge en Mirroi. Spurk, zoo verzeerde Erwin Verzandvoort van de Dungense Heemkundevereniging ons, kùmt van spork.

Ès ge 't woord spork opzuukt in Van Dale dan vende: 'sporkeboom, vuilboom, zwarte els (Frangula alnus)' Dieje Latijnse naam beteekent 'broze els'. Mi zò'n geeve

komde in de rubriek van Ed Kuijpers terecht, mar daorum nie getreurd. We zochte sporkehout op in d'n geïllustreerde flora van Heimann en Thijssen en laze: 'Heester met gaafrandige eivormige bladen, geen dorens, bloemen tweeslachtig. Vruchten eerst rood, later zwart. Veel in bossen, hagen en venen.' In klein letterkes ston d'r bij: 'Op de bladen leeft de rups van de citroenvlinder. Het hout levert uitmuntende houtskool, de schors (rhamnus-bast, vaak ramena-bast genoemd), is een bekend laxerend middel.' Denkelek kùmt daor ok de vervürming spurk vandòn. (De spurk die vur de spoerts zürge, zoogeed.) In het WNT sti gin spurk mar wel 'spurge' dè volges dees woordeboek ontleend is òn oudfrankisch 'espurge' dè 'n aflèijing zò kunne zen van 'expurgare' en gewoon mì 'purgere' te make kan hebbe.

Zoo, woordeboeke zat gezien; spurke- of sporkehout hi veul volkse benaminge, zoowès biegehout ('t wordt veul verwerkt in de aauw biecurve), in ons omgeving hiet 'tzelfde gewas ok schoenlappershout of pinnekeshout; de schoenlapper sniej hiervan "pinnekes" um de zole mì vaast te zette.

Nog 'n aander benaming is èrrem-minse-hout (umdè't overal groeide) en krallenhout (umdè'tter bizzumme in drie klurre òn kunne zitte (gruun, rood of zwart alnorgelang de rijphèid). Unnen andere veulgebrükte naam vur de vuilboom in onzen hoek is hondshout, dè'tter op wijst dè de wèirde nie hoggeschat wier.

Nou is de Spürkstraot zeker ginnen èrrem-minse-straot, integendeel d'r stòn heel schön boerderije die ge op aander plötse nog mar moet gòn zuke.

(Erwin Verzandvoort en Leo Minderhout bedankt.)

Eerde (D'eerd)

Bernard van Damstraat.

We bèlde òn bij Mevrouw van Osch en vroege heur: 'Witte wor ge wònt?'

'Ja, in de Bernard van Damstraat.'

'Wie waar Bernard van Dam?'

'Nou, Bernard van Dam, daar was deze grond van.'

'Ja, mar d'r zen veul meer minse die 'n stuk grond in bezit hebbe of hebbe gehad, daor wordt gin straot naar vernoemd. De reje moet dus anders zen.'

'Hij hà hier vruger ok nog 'n hèrtekamp, mar verder zò ik 't nie wete.'

'Dan gòn wij 't vertelle. Bernard van Dam verdient hier zeker unne straotnaam. Hij waar bèkker, mùlder, kastelein en leeveskunstenaar, mar vurral ok de schrijver en teekenaar van 't boek *'Oud-Brabants Dorpsleven'*.

De Bernard van Damstraat ziet 'r heel schön uit; veul villa-èchtige huize. Mooi beplant en breed òngeleed: 'n goei straot, lekt me.

Volges Mevrouw van Osch bestittie amper 5 jaor.

Mar Bèrnard kan d'r grust 'gruts' op gaon.

Prachtig dè 'd'n denker van d'Eerd' z'n èige straot hì gekrege.

Bèrnard van Dam wier geborre in 1881 en stierf in 1958. Hij waar 'n kleurrijk figuur. Van Dam waar wirreldberoemd binne Oost-Brabant dur z'n boek Oud-brabants Dorpsleven. Daorin gif ie rake beschrijvinge en duidelike teekeninge van 't wone en werke in 't laand van ons vuraauwers. Van Dam waar unne leevesgenieter; borrel, bier en sigaren ware goed òn 'm besteed.

'n Buitebintje waar ie wel; getraowd bij de smid in 't Schotse Gretna Green, wier verteld! Hij hì gepubliceerd in Brabants Heem en 't Bisdomblad, toen nog de Sint Jansklokken. Veul van die artikele zen samegebrocht in 't irder genoemd boek. Hij schrief en teekende hèlder en invoudig.

(Van Bernard Mobergs en Geert v.d. Hofstad wete we dè de straot vlak bij 't huis hì wor Bèrnard van Dam vruger gewònd hì. De straot lupt um zoo te zegge dur 't binnevèld achter 't aauwerlek huis.) (Alle minse die holpe, bedankt!)

Erp (Errep)

De Drieseegt.

Via gegeeves van Gerard Barten wete we dè deze straotnaam in 1557 gespeld wier ès 'dries eeght', in 1694 ès 'drie seegden' en in 1765 ès 'drieseegt'.

Gerard schrijft: 'Verleidelijk is het om eeght met eggen in verband te brengen. Dit gebied is echter altijd beemdgrond geweest (en die wordt niet geëgd). Dries heeft de betekenis 'minder rendabel hoog akkerland.' Eegt zou kunnen wijzen op de vorm, nl. driehoek. (Vergelijk Du. Ecke.)' Drieseegt zou ook 'beemd met 3 tochtsloten' kunnen betekenen, want 'seeg' is tochtsloot.'

In Mirroi he'n we de Driezeeg. Mistal wordt daor òngenomme dè de naam afgeleijd is van 'n café wor vruger 'n eegt (eg) buitehing (d'r is dus ok al lang 'n café de Driezeeg), mar nou zògget toch wèl 's anders kunne zen, want de Mirroise straot de Driezeeg lupt langs 'n schön aauw driehoekig plein vur de Mirroise kerk, 'waar men van 'drie zijden zicht' had.

Overiges kùmt Drieseegt ok veur in 't boek *Erp, gemeente en parochie*, van Dr. A.P.M. Meuwese. Daor leeze we op blz. 124: 'Bij de Wasaa ligt ook een beemd, nog

genoemd de Waaghals (in 1561 spreekt men van 'den eersten Waeghals') en een andere beemd de Drieseegt. Bij het begin van de weg naar Boekel is er vroeger een tol geweest, want in 1694 wordt vermeld 'het huijsken, daar den Tollenaer in gewoont heeft'.

Mevrouw van Duijnhoven wònt òn de Drieseegt, mar kos ons nie vertelle wè de naam van de straot beteekende.

(Gerard Barten en Ad Fransen van Heemkundevereeniging Erthepe, dègge bedankt zet, dè witte!)

Escharen (Estere)

Burgemeester de Bourbonplein en de Sint Machutusweg.

Vlakkbij de kerk onder mooi pèirdekastanebeum vijne we 't Burgemister de Bourbonplein.

Wie waar diejen Bürgemister de Bourbon? Daorvur he'n we bij Tonnie Peters òngeklopt vur informatie.

'Tonnie, witte wor ge wònt?'

'Ja, dè weet ik; ik woon in Estere op 't Burgemister de Bourbonplein huusnummer 1.'

'En wie waar diejen de Bourbon?'

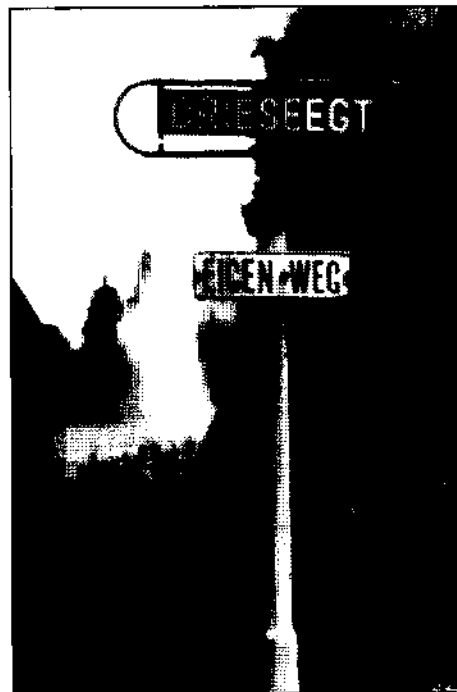
'Dè was Louis de Bourbon, bürgemister van Estere, of officieel Escharen en die is lätter bürgemister van Oss geworre.'

'Sjuust. Bürgemister de Bourbon hi nogal stof op doen wèije. Witte gij dè ok?'

'Ja, hij pleegde z'n èige de rechtmatigen erfgenaam van de koningskroon van Frankrijk te noeme.'

'Dè klopt, mar hij is ok bekend geworre vanwege z'n gedichte, want Louis de Bourbon waar ok unne verdiensteleke schrijver. Tonnie Peters, dègge bedankt zigt, dè witte.'

'Geer gedaon.'

Vurbij 't kerkske en vurbij 't plein begint de Sint Machutusweg en die meuge we hier nie onvermeld laote.

Jan Elemans schrijft daorover in z'n prachtig proefschrift *Woord en wereld van de boer*: 'In Escharen (Estere) bij Grave (De Graaf) wordt de heilige Machutus vereerd. Pelgrims brengen van deze bedevaartplaats voor de thuisblijvers *en beschuut fan mechuut mee*.'

De verering van St. Machutus vent vurral plòts op Twidde Pinksterdag.

Vur meer informatie zochte we in 't boek *365 heiligendagen*: 'De heilige Machuut wordt afgebeeld als bisschop of als abt. Hij leefde in de zesde eeuw in Bretagne. In een verwijzing naar een legende zit soms aan zijn voeten een kind met een kruik dat om genezing vraagt. In de volksdevotie is Machuut vereerd als patroonheilige tegen kinderziekten. Het Brabantse plaatsje Escharen kent een Machuut-bedevaart. Volwassenen uit de omgeving van Grave en Ravestein kunnen zich nog herinneren dat zij als kind bij pokken en mazelen 'beschuuut van Mechuut' kregen. De pastoor van Escharen wijdde het speciaal voor dit doel. Tijdens de hoogmis zongen de pelgrims het lof- en smeeklied op de heilige Machutus waarvan het begin luidde: 'O, Sinte Machuut, o, lieveling

des Heren die om uw deugd de hemelvreugd geniet, wij komen u als vrome pelgrims cren tot uwe lof weerklinkt als huldelied...'

De beevert besti nog alted en d'r is over belangstelling niks te klage. Op Twidde Pinksterdag zen d'r nog steeds drie heilige misse.

(Dank òn Tonnie Peters, Jan Coenen en Thea de Melker Worms -Kuipers)

Geffen (Geffe)

Runrotstraot.

De Runsenhoek li tusse Naolend en Geffe. Vanuit de Geffese kerktorre kunde d'n aauwe veldloop, de Run, nog wèl ongeveer zien, zoo wies Jo van Wanroij van Heemkundekring Vladerack ons te mèlde.

Zo'n Run kùmt veul veur in Brabant, o.a. ok in Ballekum.

Rot beteekent wijk; òn 't hoofd van zò'n wijk ston unne rotmeester; Geffe hiet in karnevalsted nie vur niks 't Rottenrijk' (En buurdürp His hi unnen heemkundekring die De Elf Rotten hiet.)

Geffe telde 6 wijke, vertelde Ferrie Verhoeven, nl. 't Papendijk Roth, Broek Roth, Berghoyens Roth, Kerk Roth, Hencst Roth en 't Runts Roth. 'Run' wijst volges Velt-huis op eikenhoutbegroeiing, run is ummers gemaole èikeschors worruit looizuur gehòld wier. Jawel, mar Run is ok 'n heel veul vurkommende benaming vur wòt-terloope! (Dank òn Jo van Wanrooij, Ferry Verhoeven en Thee Damen.)

Gemonde (Gimmende of Gimde)

De Rietstok.

De Rietstok is unnen onverharde weg die amper nog gebrùikt wordt. Hij lupt vanaf de kerk gezien richting kerkhof en dan vurbij de kiosk rëchsaf. Lopte 't strutje ùit dan komde in de Viergemalen. Daor stromt de wòtterloop die de schèi is tusse de gemintes Roi en Gëssel.

In de Rietstok waar vruger ok nog 'n pèdje dè nor kasteel Twijnmeer liep. Dè pèdje waar bij de kijnder mar al te goed bekend, want daor waar 't snoepwinkeleke van ons dÛrp, zoo vertelde ons Thea van Esch.

(Dank òn Thea van Esch - Groenendaal.)

Grave (De Graaf)

De Bomvrije.

D'r is denkelek gin plòts in Brabant wor zò um gevochte is ès de vestingsstad De Graaf. D'n Bomvrije hurt tot 't vestingswèrk van De Graaf. Een van de leste kazematte, die geblindeerd en wèl, gebouwd wiere rond 1840, waar bedoeld vur opslag van munisie en laag òn de rand van de vesting òn d'n òstkant van de have. Meschien toch mar efkes zegge wè kazematte zen: 'onderaardse bomvrije gewelven in permanente verdedigingswerken, tot bewaarplaats van munitie en levensmiddelen, of voor het veilig opstellen van soldaten en geschut bestemd', aldus d'n dikke Van Dale. (D'r is 'n gewesteleke bijbeteekenis 'bedstee', mar die is hier nie in 't geding.) Òn de uurste be-teekenis is de naam van de straot te danke, zoo liet Thomas Hamers ons wete.

Van de kazematte is nou niks mer te zien; vanaf de Jan van Cuykdijk kekte in 'n prachtige 'overloverde' villastraot.

Mevrouw van Cuppeveld zaat lèkker ùit te kijken over de Maos en vertelde ons dëtter zèlfs 'n aardmanneke gevonden is op de Bomvrije.

Jan Christiaans wies dè de Bomvrije vruger beston ùit onderaardse gange, worvan d'r zèlfs inne onder de Maos durliep.

Haaren (Haore)

Nemerlaer.

Orspronkelek is de naam van 't Haores kasteel 'den Emerlaer', ok wel 's 'huys den Eimer' en 'den Emmer' genoemd. In 1303 wordt de naam 'Amerlaer' vermeld en in 1357 ister sprake van 'goeden ter Nemelaer'.

't Uurste stukske van de naam 'Ame-Amer-Emer', moet wötter beteekene en 't leste 'laer' is ope plèk in 't bos.

De Nemer is 'n rivierke züjlelek van 't kasteel. In 1454 kùmt hier vlakbij ok de naam 'Emervoir't' veur, tusse de Aa (zoowès de stroom vruger ok genoemd wier), en de Laer. De naamsverbastering blekt vurral in 1670, èster gesproke wordt van 't Slot Nee-mael of Nemelaer, 'dat het hondenhuis plachte te wesen van hertogh Wenceslaus'. 't Kasteel is in bezit geweest van o.a. 't geslacht Van den Bossche, De Rover, Van Vladeracken en Van den Bogaerde van Terbrugge.

In 1952 is 't kasteel ütgebrand en daornò gerestaureerd. In 1969 waar d'r al wir brand. Toch is 't nog alted 'n indrukwekkend gebouw en ok de omgeving is prachtig. Nie enkelt 't kasteel hiet Nemelaer, mar ok de landgoedere van zò'n 120 buunder groot en de oprijlaon.

Tegeworrig wone d'r de schrijvers Anton van Oirschot en Carole Vos.
(Anton van Hedel, harstikke bedankt!)

Heeswijk-Dinther (Hezik-Dinter)

De Heilige Stokstraat.

Annelies, wor kùmt volges jou d'n Heilige Stokstraot vandòn?

'Ik heb 's oit heure vertelle dè't mi 'n vruger processie te make moet hebbe.'

'Ja, dan hedde gij 't 'n hil èind goed. D'n Heilige Stokstraot is de weg tusse de Torrestraot en de Kerkstraot. Unnen intrigerende naam. Wè zò dè nou in godsnaam vur beteekenis hebbe? Wij vroegen 't òn Nico Hopstaken van de heemkundevereeniging de Wojstap.

Hij stuurde 'n lang verhaal üt De Brug van 1947, worrin Dr. Heyman berichtte over d'n 'Heilige Stok', 'n stuk laand vlak bij de meule van H. v. Eerd.

'De heilige stok was een 'ledig stukske land', dat toebehoorde aan de gemeente. Met toestemming van het dorpsbestuur kon iedereen er grond halen voor straten en stegen, of er zijn beesten laten weiden. Maar dit stuk grond diende tevens de kerk. Vanouds werd daar halt gehouden als de processie uit de kerk was getrokken.

Op de Heilige Stok stond een grote eik waaronder gepreekt werd. Om die eikenboom stonden weer vele kleinere bomen.

De toestand in de zestiende eeuw was zo, dat de grond aan de gemeente behoorde en de bepoting aan het kerkbestuur. Waren de heesters en bomen voldoende gegroeid, dan werden ze door de kerkmeesters verkocht. Daarna werd de grond op last van het kerkbestuur omgespit en opnieuw beplant.' zoo schrijft Heyman.

D'r zen ònteekeninge van Gerlachus van den Elsen, de boerenapostel, over Dinthers geschiedenis en daarin vjne we ok d'n Heilige Stok trug: 't Gi um 'n geschil ùit de zeuventiende eeuw tusse de gouverneur van Heusden, van Kessel, en de pastoor en scheepene van Dinther.

'In 1621 had de pastoor op de Heilige Stok bomen laten planten en de gouverneur meende dit te kunnen verbieden. (Ene zekere Bogaerts, bewoner van een der hoeven bij de Heilige Stok speelde daarbij een kwalijke rol.) In de stukken wordt De Heilige Stok beschreven als 'gelegen int Kerkvelt niet ver van de kerk'. De gouverneur haalde bakzeil in deze kwestie en Jonker ter Heerenhaeff, die de

goederen van Brederode gekocht had, zette het proces niet door en alles was weer pais en vree.'

Wè is nou de beteekenis van diejen Heilige Stok?'

Tijdens de processie troffen de gelovigen op dit stuk grond een offerblok aan, die aan de daar staande grote eik bevestigd was.' En, volges Dr. Heyman, 'is 't zo dat de offerblok in de Zuidelijke Nederlanden (Antwerpen, Gent) de naam droeg van stok. In 't 'memoriaal der dorpen en parochies Gerwen, Nuenen en Nederwetten' schrijft pastoor A. Frenken: 'Geldelijke offertjes stopte men in de offerstokken, waarvan er één voor het Kruis op het kerkhof stond. Binnen de kerk stonden offerstokken vóór de altaren'.

Frenken schrijft ok dètter 'onder die linde, ongeveer ter zelfder plaatse waar nu nog de 'lindeboom' staat, een rustaltaat stond met offerblok.'

't Vèld 'De Heilige Stok' bewaort dus de herinnering òn d'n Heiligen Umgang (de processie) die daor op gezette tijde samekwaam en wor de geleuvige unnen offer-STOK òntroffe.

In 1766 wier 't perceel dur de kijnder Van Vlijmen verkocht òn Hermanus Niclaes, president van de Dintherse schepenen.

't Perceel den Heilige Stok grènst nou òn de neije weg.

(Dank òn Nico Hopstaken en Annelies van Eerd.)

's-Hertogenbosch (D'n Bos(ch))

De Parade en 't Oud Bogardenstraatje.

't Is eigelek 'n heel schön plein, die Bosse Parade, alleen moessen er al die auto's nie meuge staon. De reije kastanjebeum in de schaduw van de Sint Jan geeven oe 'n bietje 'n idee van wè 't vruger geweest moet zen: 'n groote gruun plòts die paaste bij 'de groote kerk', zoowès ouwer minse de Sint Jan nog alted noeme.

Hier wònden in de Middeleuwe begijne. Dè zen volges Van Dale 'weduwen en ongehuwde vrouwen, die zonder een kloostergelofte af te leggen, met anderen, gemeenschappelijk als geestelijke zuster leven.'

Mì 'n bietje fantezie kunde oew èige hier wèl wè rustige hufkes veurstelle. Dan hebbe we 't over d'n dèrtiende en virtienden euw.

Lötter zen hier de eksersisiet'reine van de saldaote gekomme. Hier paradeerde militaire en daor hì de naamgeving zeker mì te make.

Ouwer Bossenare wete nog dè dees plein mì heel fijn geel zand bestrooid waar en dè dè in de zomer wèl 's kos 'stieve'.

Worrum op zo'n historische lommerrijke plòts nou toch zò'n gruwelek lillèke parkeerplòts gemakt!? D'n Bosch stikt zò gèire z'n gebouwe de locht in en terècht. De Sint Jan, 't stadhuis, 't Kruithuis, 't Zwanebroedershuis, de Citadèl en het Uilenburgkwartier, ze meuge d'r allemòl zen. Mar onzen hoofdstad zò grust wè meer respèkt meuge hebbe vur z'n mooi pleine en plòtse.

De Parade zò een van de moiste pleine van hil ons laand kunne zen, mar dan moete ze de plòts wèl teruggevee òn de wandelaars.

Pas dan zal de schönheid van de Parade tot z'n rècht kunne komme.

't Aauw Bogardestrutje is 'n smaol zijstrutje van de Vèrwerstraot.

Wèl sfeervol; 't duù denken òn de Middeleuwe. 'n Gevelstintje 'L.

Diependaal, 1881'. Schön straotlantèirntje, 'n brugske over de Diest en dan 'n heel rustig beslote hofke. Rèchs de muur van 't Noordbrabants museum mi 'n òntal markante steen d'rin gemetseld.

Henny Molhuysen schreef over de Parade en omgeving: 'Den Bosch heeft in de middeleeuwen een Groot Begijnhof gekend. het omvatte de Parade, het Casino en de Casinotuin. Ook kende de stad mannelijke begijnen: de bogarden of begarden.' Over 't Bogardestrutje schreef ze: 'In het begin van de veertiende eeuw, in 1309, ontstond er een godsdienstige vereniging voor jonge mannen. Bogarden, die geen kloosterhabijt droegen, maar een genootschap vormden dat door handenarbeid de kost verdiende en een godsdienstig leven wilde leiden. Door het weven van lakense stoffen wilden zij in hun onderhoud voorzien. Misschien daarom ook kochten zij een huis in de Verwersstraat, waar de lakennijverheid geconcentreerd was. Het bevond zich toen nog buiten de veilige muren van de vestingstad.

In 1439 gingen de Bogarden leven volgens de derde orde van Sint Franciscus. Een aantal van hen wilde nog verder gaan en deel uitmaken van een echte kloosterorde.

In 1466 verzocht een aantal Bogarden aan de bisschop van Luik of aansluiten bij de orde van de Kruisheren mogelijk was. Dit stond de bisschop toe en acht Bogarden traden bij de Kruisheren in. Maar zij bleven in het bestaand kloostertje wonen.

Dit leidde tot sterke onenigheid met de overgebleven Bogarden over wie nu de eigenlijke eigenaar van het klooster wel was; de Bogarden of de Kruisheren. Paus Paulus II besliste in 1469 in het voordeel van de Bogarden.'

Hier, tusse de Beurdeestraat en 't Paradijs wònden dus de manneleke begijnen van D'n Bosch.

(Dank òn Henny Molhuysen.)

Kruisstraat (De Krauwsstraot of Kruisstraot)

Heeseind.

We ware bij Mevrouw van Bakel op 't Hisèind, d'n aauwe verbindingsweg tusse Rósmòlle en Naolend of liever tusse de Krauwsstraot en Nuland.

Mevrouw van Bakel, mag ik 's vraoge hoe oud ge bent?

'Ik ben d'r tweeënnegentig.'

Zoo, dè's nie niks! Ge wònt op Hisèind 7 a en witte nou ok wè dieje naam Hisèind beteekent?

'Nee, dè heb ik noit nog nie geheurd. Daor weet ik niks af.'

Dè heure wij heel dik, mar we denke dèwwe wèl wete wor de naam vandòn kùmt.

't Is gin Hèis-eind mar 'Hisèind'. Deze weg liep vanouds nor de kapèl te Heese en dè is d'n aauwe naam van de Kruisstraotse kapèl die nou al lang verdwenen is. Volges Henk de Werd kùmt de Kruisstraotse kapèl al veur in 1350 en wèl onder de naam 'kapel tot Heese'. In 1648 wordt dees kapèl ingericht ès school en schoolhuis. In 1747 wor 't gebouw afgebroke en opnijt opgebouwd.

In 1827 is 't òntal van schoolplichtige 60, mar in de zomer zitte d'r mar 20 in de klas umdè veul kijnder op 't laand moete werke.

In 1960, nò d'n dood van mister Verhoeven, wordt dees openbaar school geslote. Zeuven jaor lötter wordt ze heropend en 't hóofd, Henk Savelkouls, is daor sens '71 bovemister, nòdè Linkels 5 jaor de scepter zwiijde.

Vrimd, dè dieje naam Heese hille mòl 'weg is op de straotnaam Heeseind nao. Want vur ons is wèl duidelik dè de naam mì Heese te make hì en nie, zowès sommige heemkundige denke, mì heij. We zegge tege Heesch nog 'His'.

De straot 't Heeseind lupt vur 'n groot gedilte over d'n aauwe winterdijk langs de Maospolder. Ge kunt hier dan ok op verskèije plòtse mooi de polder inkijke.

Nou moet ik 'r òn denke dè onze vòdder alt' vertelde dèttie hier op 't Hisèind z'n schòtse onderbond en nor Ravestein, Lith of Orthe riej over één groote ijsvlakte.

Dè waar in 1929 en toen waar d'n Beerse Overlaot nog in werking. Ès ge nou al die boerderijen in de polder ziet, kunde 't oew èige nie mer veurstelle.

(Dank òn Mevrouw van Bakel en Henk de Werd.)

Liempde (Liemt)

De Hezelaarsestraat en 't Tooseplein.

Unne straotnaam die we bekant 'tzèlfde tegekome in Vèggel.

In Liemt kùmt de vèldnaam Hezelaar al veur in 1624.

Hezelaar gî trug op haozelaar, de struik of boom worròn de haozelnote groeie. D'n offisjeele Latijnse naam is *Corylus Avellana*.

De logische veronderstelling is dètter vruger veul haozelaars gestaon zulle hebbe. Volges aauw legèndes hî d'n haozelaar veul bovenaardse macht en durrum is ie 't symbool van de euwighèid.

D'n haozelaar sti vanouds ok vur vruchtbaarhèid; unnen haozeltak in de grond gestoke op unnen ingezèijden èkker zò ontkieming en unne rijken ogst bevondere.

D'n haozelaar is ok de struik worruit sens minseheugenis de wichelroei gesneje wordt. Ge wit wèl dieje gevürkte tak die ès tooverroei de wötteraojers òn kan wijze. (Van Frits Belen kriege we veul informasie over de straotname in Liemt. Hij is lid van de archiefgroep van de Stichting Kek Liemt die mì vèldnamen-onderzoek doende is en 't mag 'n bekend gegeeve genoemd worre dè de ouwer straotname dik truggaon op vèldname. Frits Belen stuurde ons de brochure "Van Wieleman tot Dagmaat", worvur onze grooten dank.)

Tooseplein.

Iets bezunders waar ons bezuuk òn Toos Egelmeers in Liemt. Wij hebben heur opgezocht umdètter in Liemt 'n plein nor 'Toos van de pestoor' vernoemd is: 't Tooseplein. Daor moesse we meer van wete en Mieke van de Punder hî ons dur verweze. Hoe is't zoo gekomme, Toos? 'Nou dè waar mì de karneval en toen kwame ze vraoge of dè pleintje nor men vernoemd moeg worre en dè heb ik goed gevonde. En toen d'r dè bordje ston, wò'n de minsen ùit de buurt 't laote staon, mar dè moeg netuurlek nie zoo mar. Toen zen ze nor de geminte geweest en nor D'n Bosch en toen moeg 't wèl en zòdoende is dè Tooseplein gebleve.'

Toos, gij bent pestoorsmeid geweest. Hoe lang?

'Rùm 23 jaor en ik heb 't heel goed gehad en ik ben in Liemt nogal geliefd, al zeg ik 't zèlf. Ik wil hier ok noit mer 'weg. Ik heb hillemol gin familie, mar Liemt is eigelek men familie...'

Wè dinde gij allemòl vur Liemt? Ik zürge vur de misdienaars, vur de kore, ik din de misse opgeeve en èster 's oneenighèid waar, dan waar ik zò'n bietje vrede stichter en ik din ziekebezoek en netuurlek 't huishauwe van de pestoor...

Ès ik iemes opzocht, dan zin ik alted mar dè'k heel welkom waar. Dè wies ik hillemol nie, mar dè makte-n-ik m'n èige mar wijs. Dè din ons moeder vruger ok en dè's hèndig ègge dè kunt.'

Toos, gij he't in verband m'i aow plein 'n akte gekrege die onderteekend is dur de Ploegers en dan denk ik òn de Ploegadoers en vurràl òn wijle Piet Grilis, want die din de karnevalsverkoopinge hier, wor?

'Ja, die misse wij hier nog zò èrg! Piet din alles! Dè waar unne man, die vergit hier noit niemand mir. 't Waar unne goeie mins!'

Ja, en ok unnen artiest!

'Och hij makte vèrsjes en schudde-n-'t uit zunne maow...

Èster hier iets te doen waar m'i de pestoor. Hoe dè Piet hum in de zon zette..., hij bralde d'r alles uit. Mar Piet moeg dè en hij is nog nie uit Liemt uit en dè mag ok nie!'

Nee, Liemt moet hum in ere hauwe; hij waar een van de gròtste Brabantse artieste en over in ere hauwe gesproke; dè moete ze Toos Egemeers ok! Bedankt dè'k hier op d'n thee moeg komme...

Lith (Lit)

't Engwijkpad.

We ware in Lith. Rikie de Vries hi ons verzekerd dè Eng m'i 't gegeeve van wòtteroverlaast te make hi. Engwijk verwijst nor 't middeleuws 'padesysteem' dètter in Lith waar um bij overstroming via hoog pèdjies bij de kèrk te kunne komme. De huize lage m'i de kop òn zònne pad en m'i d'n achterkant en de stal òn de breej straot. Dieje stal laag dik ok hil wè ligger dan 't veurhuis.

Ûn de vurkant laag neeve de pad dik ok nog 'n stuk hof en dè ware van die sntaol percillekes die "eng" genoemd wiere. (Eng en smal is netuurlek krèk inter.) De aauw uitspraak is volges Bertus van de Velden 'Dengwek'.

In 't boek *Veldnamen in Nederland* van Schönfeld stì te leeze: 'De engen van het rivierengebied zijn ontstaan tussen de Romeinse en Karolingische tijd', dus zeg mar in de uurste aacht euwe van ons jaortelling! Es dè gin geschiedenis is! Unne goeie naam hier in Lith dus dè duidelik mì de Maos verbonden is. 't Hitter alted al de laasten en lusten van gehad...

(Rikie de Vries, Bertus van de Velden, Harrie van der Elst bedankt.)

Maren-Kessel. (Maore-Kèissel)

Nolderweg.

Rikie de Vries hì vur ons ùtgezocht dè Nolderweg mì 't aauw woord 'nolle' same moet hange. Zò'n nolle is unne zandheuvel of -heuvelke in 't landschap. In Maore-Kèissel is 't woord denkelek gebrùikt vur 't èind van unnen dijk die dus ok unnen **bult** in 't landschap vùrnde.

In 't Engels bestì 't woord knoll nog alted mì dezèlfde beteekenis. (De Engelsen schrijven er welen k vur, mar die spreeken ze zowès gewit nie ùit vur de -n.) Nor ons hèilige overtùiging moet 'tzèlfde euwenaauw woord in de Nolderweg vortleeve. Ik heb 't woord vur de arighèid 's opgezocht in 't Engels etymologies woordeboek van Onions. Daor stì: 'knoll, summit of a hill. The word corresponds to MiddleDutch knolle. Parallel forms with a different initial are Du. nol for hill' (pag. 508, The Oxford Dictionary of English Etymology.) Ja en die -d- in Nolderweg valt onder 'n verschijnsel dè heel veul veurkùmt in ons taol; zoo is zèlfs d'n dolder van Taler afkomstig.

Schönfeld gif in zen boek *Veldnamen in Nederland* ok 't woord 'nol' mar noem 't wèl 'n kustwoord. Wij zullen 't dan in dees geval mar 'n oeverwoord noeme.

Netuurlek hède Maos veul stroomrugge die hèndig wè 'nolle' gemakt zò'n kunne hebbe. (Dank òn Rikie de Vries.)

Middelrode (Mirroi)

Vinkenslag.

Harrie v.d. Steen denkt dè Vinkenslag kùmt van unnen hekkeslag wor de vinke opzate.

Hier in Mirroi is op de Haoshoeve de Vinkenslag. 't Is 'ne zijstraot van 't Gewad.

Veul minse zulle denken òn de vogel, de vink, die slò, zowès ze zegge, mar dè is hier volges de geleerde hillemøl mis.

In de Haoshoeve hi de naamgeving plotsgevonde op basis van aauw veldname. We vijne d'r bevubbeld ok de Kunning en de Hovel.

De vinkenslag kùmt van veen. Ònvankelek is de hèij die wè ligger laag ès de omgeving de plòts wor d'n tûrf gestoke wier.

't Middelnederlandse 'vinke' beteekent 'slèchte tûrf' en vink sù tot veen in Ablaut mì verschèrping òn 't èind via ng nor nk.

Slag beteekent vanouds 'perceel', deel van in stukke verdèlde landerije. (Kavel ùit 'n gròtter geheel.).

Vanaf de zùielijke kop van de Vinke-slag kekte ùit op 't aauw Ao-dal en dè's heel schòn um te zien. D'r stòn nog wulge en wijer op kannidasse.

Ge kunt links krèk 't tòrrentje van de Sacramentskerk van Mirroi zien en rèchs kekte op de prachtige beum van 't landgoed Seldensate. Um daar te komme moete wèl efkes over de voetbrug van 't Gewad. Gewad betekent overiges durwaadbare plòts, dus vruger waar hier kennelekin brug.

De Vinkeslag kùmt trouws ok veur in Valkeswird zoo zaag ik in 't boek *Noordbrabantse Plaatsnamen* van H. Mélotte en J. Molemans. (Dank òn Harrie van der Steen.)

Mill

De Paddenhooleweg.

Deze naam is afkomstig van 'n boerenhoef mì de volksnaam Paddehool.

't Moet 'n heel aauw boerderij zen geweest die vruger, vur 1648, onder de abdeij van Mariënweerd hurde. Bij de Vrede van Munster is ze nèt ès de hoeves de Weemhof en de Kapelhof in 't bezit gekomme van Oranje Nassau en durrum hiet 't in de

volksmond dèsse van de Kroondomeine zen. Paddehool waar dus 'n kroondomein-hoef, vruger 'Paddenhool aan die groes' genoemd. De boerderij laag dus òn de Groespeel, de gemeenschappeleke weikes van die daag.

Unnen 'Eeuwenoude Lindenboom' die de plòts van de vormalige pachtboerderij òngif, kan hògstes innen euw oud zen, want hij krieg d'n erenaam 'de Willemien' umdèttie geplant wier op d'n dag van de geborte van 'Kunnegin Willemina'.

Nou is Paddehool, volges Henk v.d. Weem, denkelek 'n vervürming van Padelhooft. Padel of pedel is 'n aauw oppervlaktemaot in de Peel. Zò'n stukske grond um turf te steeke wier wèl in 'padels' gemeente, dè kunne we nog leeze in aauw boeke.

Henk v.d. Weem ùit Mill hì ons 'n stukske gestuurd ùit de plòtseleke krant van Myllesheem.

Daorin stì ok nog te leeze dè Paddenhoolsen Hannes en z'n zuster pachters ware van de hoof. Hij hiette offisjeel Hannes van den Hof en waar 'peelmister, èrmemister en kerkmister!' Enkelt schoolmister waar ie nie...

(Dank òn Henk v.d. Weem.)

Nistelrode (Nisseroi)

De Veerstraat.

Piet v.d. Boom van d'n heemkundekring Nistelvorst liet ons 't volgende wete: 'Vroeger was de Veerstraat een zandweg die haaks door een sloot liep.

Bij overtollig water kwam deze zandweg onder water te staan, waardoor men niet zonder natte voeten verder kon komen.

Hulpvaardige mensen zetten de 'reizigers' dan over het water. Men legde er ook wel houten schotten en balken en boomstronken in, zodat men zonder waterschade de overkant kon bereiken. Zodoende leek dit in die dagen wel enigszins op een overzetplaats die deed denken aan een veer of pontje. Dit leidde later tot 'n soort scheldnaam.

Buitendorpsen riepen om de Nisserooise bevolking te plagen wel 'haal over!' of 'zet ons 's over 't veer!'.

Kik, dan witte hoe Nisseroi òn z'n veer en z'n Veerstraot kùmt.

De wötteroverlaast kan hier in verband gebrocht worre mì de Peelrandbreuk en de wijstgronde.' (Zie Zijp onder Boekel.) (Dank òn Piet v. d. Boom.)

Nuland (Naolent)

Schotsheuvelseweg.

Ik weet nog dètter in men jeugd verteld wier dè de naam Schotsheuvel zò komme van Schotte die hier gesneuveld en begrave ware. Dè waar in diejen ted, toen ik hier nog nor school gong, iets wè veul indruk makte! Hier hà'n dus Schotte gevochte en d'r ware grafheuvels gemakt vur de lijke! 't Din men denke òn de aauw Kelte en de naam waar iets wè ons fantezie ònwakkerde, mar helaas...

De naam hì worschijnlek niks mi Schotte te make, zoo wies Peet Kappen van Heemkundekring Nuwelant ons te vertelle.

't Is denkelek 'n vervürming van 'des Godesheuvel', 's Godsheuvel dus, en de naam gi dan trug op God en nie op Schot. Mar dè nimt nie weg dè't dan nog gruwelek in-tressant blef. 't Beteekent zoiets ès 'galgenbèrg' en die moet daor òn de Geffese kant dus oit geweest zen. Ès we dè ès jong hà'n gewete! De naam Schotsheuvel wordt al in de zestienden euw genoemd dus hij kan nie afgeleijd zen van de grave van Schotte die hier pas in d'n achttienden euw komme. De mins die de eer verdient 't miste over deze naam ùtgezocht te hebbe is d'n heer Leeman. Die ister achter gekomme dètter hier unne galg hì gestòn: d'n Blaowe Galg. Die zal dus mee òn d'n basis van de naam 's Gods heuvel gestaon hebbe.

Nuland waar vruger 'n hoge heerlijkheid en dè beteekent dè d'n Heer van Nuland moeg rèchtspreeke en hij moeg ok 't halsrècht doen. Dus hij kon d'n doodstraf ùtspreeke en drie-, vierhonderd jaor geleje zulle d'r minse hier terècht gesteld zen.

Umdètter vruger veul èrm minse in kaoi wunningskes wònde, hiette-n-'t hier in de volksmond wèl Hutstraot, mar toen wiesse wij ok nog niks van dieje Godsheuvel.

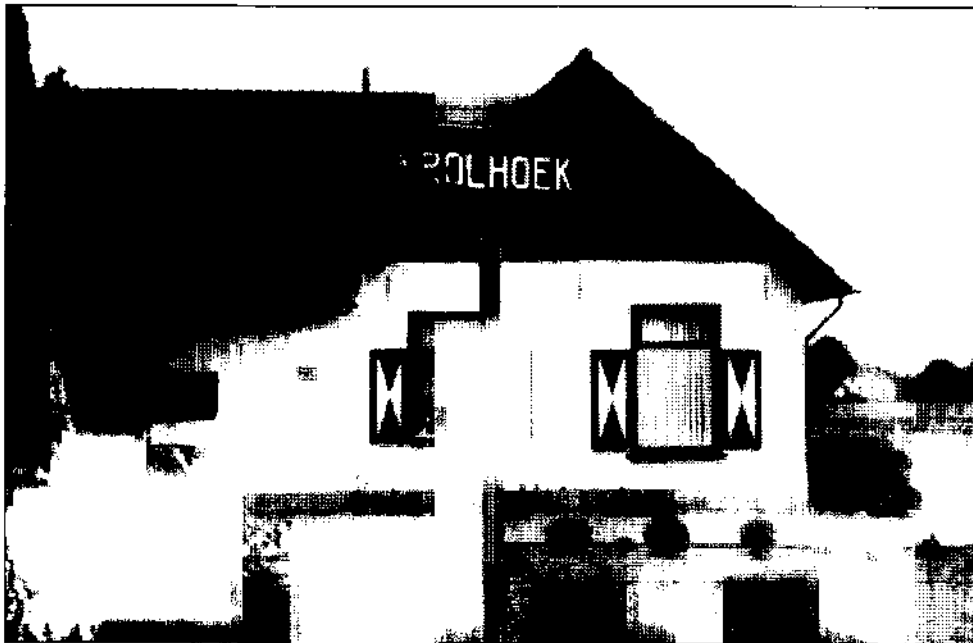
Nou ister nie veul mir van unnen heuvel te zien, mar volges Pete waar d'r vruger wèl 'n verheffing in 't landschap, want dè is op de uurste kadasterkaarte van dees gebied òn de Geffese kant nog wèl te zien.

(Dank òn Peet Kappen.)

Oeffelt

Krolhoek en Viltseweg.

Bij 't heure van de naam Krolhoek denke veul minse meschien òn krolse katte, mar dè's vur deze straot toch nie worschejnlek, want we wete van Jan Veekens dètter hier rond 1700 al 'n familie Krol wònde en dè de naam Krolhoek uurst op 'n boerderij geslage hi. Jan schreef ok: 'Via de Viltseweg komt men op de Krolhoek. De Viltseweg is vernoemd naar De Vilt, een oude Maasarm. In deze laagte had zich veel klei afgezet welke door de steenfabriek is weggegraven. Thans is het een prachtig gelegen waterplas. In de richting Beugen zet zich dit door en heet dan Beugense Vilt. Daar heeft men geen klei maar turf afgegraven. Aan de Viltseweg ligt nog een boeredrij die Niemands Verdriet heet. De Krolhoek is naar we mogen

annemen vernoemd naar Arnold Krol die er omstreeks 1675 met zijn echtgenote Hermina van Kempen woonde. Er moeten ook latere generaties Krol gewoond hebben, maar honderd jaar later komt de naam in Oeffelt niet meer voor.'

Het woordje krol is nou vort krul en meschien is die familie wèl mi veul krullebùlkes gezeegend geweest.

(Dank òn Jan Veekens.)

Oploo (Ploewe)

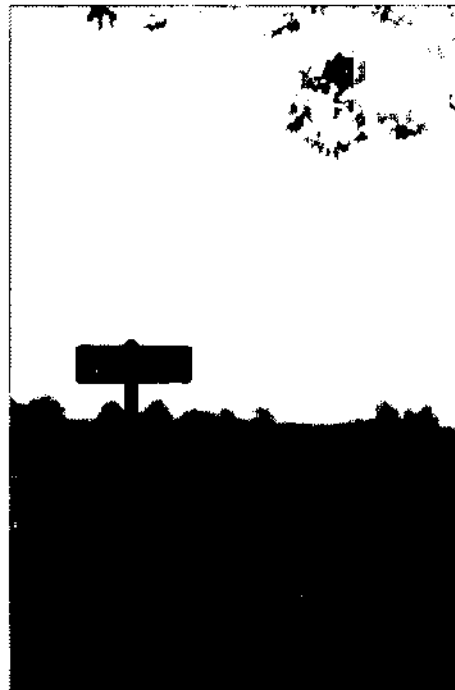
Bus en Spekklef.

De Bus is unne naam die veul meer veurkùmt ès straotnaam. Ok onder Gèssel en Nisseroi is 'n Bus te vijnè. Volges streekarchivaris Douma moete bij Bus gewoon òn bos denke en dè's nog hillemòl nie zò gèk want 't verkleiningswoordje vur bos is nou nog buske in ons taol.

Is er nog iets van 'n bos te zien? Nee, dè nie, mar d'r is hier veul veraanderd, wies Mevrouw Cornelissen, die hier wònt, te vertelle.

D'n aauwe naam die vur 't gebied hier gebrùikt wier waar Bussewei en Blauwen hoek. D'r zal wèl veul leem in de grond gezeeten hebbe.

Vruger hiette-n-'t hier Spekklef, unne schònne mar vrimde straotnaam, die vlakbij nog gehandhaafd is. Gedenkt bij spek òn glad en bij klef òn plèkke, dus 't zò wèl 's iets mì blubbergrond te make kunne hebbe. En toen ik dè zoo gedocht hà, ben ik de naam 's op gòn zuke in 't boek *Veldnamen in Nederland* en lot 'm 'r nou toch in staon, dieje Spekklef! Schrijver Schönfeld mèldt: 'Het is waarschijnlijk dat klef hetzelfde is als klif en klip en het heeft allemaal met klimmen te maken. Klif is uit de oude taal bekend als soortnaam voor hoogte, vooral duin.

Zo doorgedacht zou Spekklef dus gladde duin of spekkleurige duin moeten betekenen. Hoe dan ok Spekklef is unnen intressante straotnaam onder Oploo of 'Ploewe' zoowès de 'autochtone' hier zegge, de plòts wor ze 'n sporthal hebbe mi de schönne naam d'n Oploopen 'n volksmuziekgroep 'Oef'; Oploo's Eerste Filharmonisch! Ja, name geeve dè kunne ze hier! De Spekklef nou is unne landeleke weg mi veul èikebeum d'r langs. Ge ziet hier veul maïs- en weinig tèrref- en haverveldjes. Ge hurt de veugelkes volop zinge! 'n Schön gebied, dè's zeker. Van 'n hogte kan ik overiges gin hogte krijge; 't is hier allemòl eeve vlak. Meschien dè de ruilverkaveling ok hier toegeslage hi. 't Is nou unne rustige Peelweg richting Deurne mi veul bloeiende spirea, wikke en wederik in de slòtkante. Wijdweg ziede de bosse van De Rips.

(Dank òn Mevrouw Cornelissen.)

Oss

De Horzakstraat.

Horzak is unnen heelen intressante naam die ge op meer plòtse tegekamt. Ik ken 'm bevubbeld ok in Den Dungen, wor ze Haorzik zegge en dè zet ons al 'n bietje op 't goei spoor um de naam te verklare.

't Is 'n heel aauw woord dè Paul Spanjaard trugbrocht op 't aauw Hollands woord 'hoornink' dè in feite ok in de Noordhollandse plòtsnaam Hoorn bewaord is gebleve. 't Beteekent niks anders ès bocht, knik of kromming.

Horzak is orspronkelek 'hoornink' en dètter in ons streke 'n [z] in gekommen is, hoeft nie zò bezunder gevonde te worre. We hebben hier vanouds te doen mi 'de suizende -r-'. Ouwer minse zinne vruger gèire 'n -z- in de buurt van de -r-. Aander vurbilde zen zromme, kaorze en taorze bevubbeld.

De naam hi orspronkelek dus hille mòl gin zak gehad en durrum is Haorzik dichter bij d'n orsprong ès Horzak. De Osse 'verbilding' mi unne pèirdekop en unne voeierzak is dus ok zeker nie van toepaassing op 'Horzak'. Hier hi kennelek iemes òn 't Engelse 'horse' gedocht.

Mar de beteekenis blef 'n verhooging in 't terrein of 'n verheffing van 'n perceel.

(Dank òn Mevrouw Timmermans en Paul Spanjaard.)

Ravenstein. (Ravestein)

De Lombardstraat.

We troffen 't, want midden in Ravestein zaat Leon van Liebergen op 't terras bij De Keurvorst. Die vroege we dus wor de naam Lombardstraot vandòn kùmt.

Lombardijne ware slim minse mi handelsgeest.

Dees straot gi terug op Lombardije en de's in Noord-Italië. Uit deze streek komme de gèldhandelare en de's al zoo sens d'n dèrtienden euw.

Dees Lombarde wiere de gèldschieters en pandjesbaze van Europa.

ligge tijdelek gèld nõddig hà't, konde oew bezittinge beleene. Ge kreeg dan gèld en teves 'n bewijske van wègge in onderpand gegeeven hà't: 't lommerdbriefke. Ègge mî de briefke en 't geleend gèld trugkwaamt bij de pandjesbaas dan konde oew onderpand tege betaoling van rente wir trugkrijge.

Dezen handel wier in vruger daag dik bedreve dur jødde umdè't vur kattelieke volges de kerkeleke wet van die daag verbojje waar rente te vraoge.

De Lombarde dinne 't gèldschiete ok in 't groot; d'r zen gevalle bekend dèsse zèlfs òn vorste groote gèldbedragen ütlinde vur de orlogsvoering.

Nò d'n bouw van 't Ravesteins kasteel in 1360 ontston 'r hier 'n nederzetting en die groeide zò hard de de plòts al in 1380 stadsrèchte kreg.

D'r moete toen ok zeker al Lombarde zen geweest die hier handel dreve. De Lombardstraot gi hierop trug.

Lombard kùmt in veul meer steej veur: in D'n Bosch hedde 't Lombardje ès wijk, in Londe hedde de Lombard Street wor de beurs is.

Ons aauw ütdrukking: 'iets nor de lommerd' brenge beteekent nog alted iets beleene. De Lombardstraot is vandaag d'n dag 'n nogal onbeteekenend strutje mitte in 't vernieuwd Ravestein, loopend van de mèrt nor d'n dijk.

(Dank òn Bart Tonies, Leon van Liebergen, conservator van 't Museum vur Reliegeuze Kunst in Uje, en J. Verhoeckx.)

Rosmalen (Rosmòlle)

De Milla van Kampen- en de Peter de Gorterstraat.

Kommende van de Malliskamp en richting Coudewater gònde, kregde uurst de Milla van Kampenstraot. Nò de kruising mî de Maliskampsestraot hiet dezèlfde weg Peter de Gorterstraot. 't Is unne prachtige weg onder schòn èikebeum die nor de gebaauwe van Coudewater lèijt.

Wie ware nou die twee minse wornor dees straote genoemd zen? In de Encyclopedie van Noord-Brabant vende d'r niks over. Onder Coudewater stî daor enkelt: 'psychiatrische inrichting onder de gemeente Rosmalen; deze werd in 1870 geopend op het landgoed van het voormalige klooster Mariënwater, dat omstreeks 1434 was gesticht als klooster van de Birginitessen. Na 1648 werd men gedwongen uit te sterven. Toch heeft het klooster zich tot 1713 in Rosmalen kunnen handha-

ven. Daarna werd alles door de staat verkocht. De zusters zetten het klooster in Uden voort.' (blz. 289) A.C. Brock tuit Rooi schrijft rond 1825 in z'n boek *De Stad en de Meierij van 's-Hertogenbosch*: 'Kouwater. Dit klooster zijnde een dubbeld gesticht van Moniken en Maagden, te weeten: aan de eene zijde der Kerk waren de huizingen voor Moniken, en aan de andere zijden die der Maagden, terwijl het bovenste gedeelte der Kerk voor deze laesten, en het benedenste deel door de Monikken gebruikt werd, wierd aldaar aangelegd in 1434 door eene eedele Weduwe Milla van Kampen, die Besançon Broeders en Zusters der Orde van St. Bregitta ontbood, om dit nieuwe looster te bewoonen, en daar te beloven de Instelling van de H. Bregitta, welke Orde zij zelf mede aannam, en naarmaals ook Abtdisse in hetzelfde Klooster wierd.' In *Noord-brabantsch sagenboek* vonden we: 'Te Couwater onder Rosmalen woonde in 1434 Peter de Gorter, die landbouwer en tevens imker was. Voor zijn bijen had hij alles over, zoodat hij vaak midden in den nacht opstond om naar zijn korven te kijken.

Op zekeren nacht hoorde hij in de bijenstal niet het vertrouwd gezongen maar een zoete muziek, als het zingen in de kerk. Dit geluid kwam uit een der korven, en door nieuwsgierigheid gedreven keerde hij die korf om.

Hoe groot was zijn verwondering toen hij daarin een kerkje met twee kloosters zag, door de bijen uit was gemaakt.

's Morgens verhaalde hij aan den pastoor wat hij gezien had. Deze en vele anderen vonden den bijenkorf zóó als Peter het hen beschreven had. Weldra verspreidde zich het gerucht van dit wonder heinde en ver en onder de velen die naar Couwater kwamen, was ook een rijke weduwe uit Holland, Milla van Campen.

Nauw had zij het kerkje en de kloosters van was gezien, of zij begreep dat dit de plaats was, waar God een dubbel-klooster wilde gebouwd zien.

Zij kocht land van Peter de Gorter en liet er een mannen- en vrouwenklooster van de orde der H. Brigitta op bouwen en het hoogaltaar der kerk werd gezet op de plaats waar de bijenkorf gestaan had.

In 1444 was "Mariënwater" gesticht en Milla van Campen werd de eerste abdis.

Na den vrede van Munster werden de gebouwen van het "Couwatersklooster" op last van de Staten gesloopt en de goederen tot domein verklaard.'

Bron: Mudzaerts, Kerckelycke Geschiedenissen, 188.

Milla van Kampen en Peter de Gorter ligge dus terèchte in mekaars verleng en dè's in de straotnaamgeving schön wirgegeeve.

Schijndel, (Skééndel)

't Nonnenbos.

We waren op 't Nonnenbos in Schijndel. En toevallig hì nèt unne zekere C. Verhagen uit Zummere laote wete dèttie 'n boek geschreven hì over de Nonnenbosse Hoeve. Ok Antonet v.d. Wijdeven uit Wéijpes stuurde unnen brief over 't Nonnenbos mì 'n beschrijving van 't pand dur Bernard van Dam. Ben Peters uit Skééndel hà ons al eer gegeeves verschaft. Allemòl hartelek dank! 't Nonnenbos is nie alleen unne straotnaam mar ok de naam van de aauw boerdereij òn dees straot. We gonge nor binne bij Francien en Jo van den Broek.

'Witte wor ge wont?'

'Op Nonnenbos ó'

'En wor kùmt dieje naam vandòn, Jo?'

'Ons boerdereij, stammend van 1300, waar vruger van de nonnen uit Den Bosch.'

't Is 'n kapitaal boerdereij mì 'ne prachtige vurkant; 'n hoekhuis. Iets heel bezunders uit de virtienden euw! Hoe lang wònt 'r de familie van den Broek al op, Jo?'

'Vanaf plus minus 1906.'

'Hedde goed d'n aard?'

'Ik docht van wèl.'

'En de straot hiet ok nor de boerdereij, wor?'

'De straot is nor de boerdereij geheite, vruger waar 't Molendijk.'

'Ès we 't vur de minse uit moete legge, wor leup 't Nonnebos op uit?'

'Op de Molendijk en de Dungese Steegt òn d'n andere kant.'

'En Francien, van de Nulandse kant gekomme, hoe bevalt dè? Noit gin heimwee gehad nor Naolend?'

'Nee, nog ginnen dag!'

'Ge wònt dan ok op 'n schitterend gedoentje. Haauwe zoo!'

Ben Peters van de Heemkundekring Schijndel schreef ons: "t Nonnenbos is gelegen in 't noordoostelijk kwartier van Schijndel. De naam slaat op een daar gelegen hoeve waarvan de geschiedenis teruggaat tot het jaar 1332. De in de Houterd gelegen hoeve was van ridder Willem Geerlings. Bij zijn overlijden kwam de hoeve in het bezit van de Clarissen, de nonnen van Den Bosch. Ziedaar de verklaring van de naam.' (Jo en Francien v.d. Broek en Ben Peters, hartelek dank.)

Sint Anthonis (Sinttunnis)

De Sint Anthonisweg.

Dees is de verbindingsweg tusse Wanroy en Leker (Ledeakker), (geminte Oploo) en Sinttunnis. De Sint Anthonisweg..., wor kùmt nou diejen Anthonis vandòn? Ge wit dè we twee hèilige Antoniusse hebbe en dees is Antonius Abt, ok wèl Antonius de kluizenaar of 'Antonius mî 't vèrke' genoemd. Hij moet zoo rond 250 in Midden-Egypte geborre zen en hî alted al kluizenaar wille zen. Dè is ie dan ok gebleve tot òn z'nen dood zò'n honderd jaor lötter.

Hij hagget nie hèndig, want hij wier veul lastiggevalle dur d'n duvel. Hij wier geplaugd dur hil mooi vrouwvolk, mar Antonius trapte 'r noit in. D'r zen veul legendes over hum. Een daorvan is dèttie bezuuk krieg van d'n duvel die de gedaante van 'n vèrke òngenomme hà, mar Antoonius wies 'm te verjage. Dezen hèilige is 'n lichtend vurbild geweest vur veul klòsterlinge.

D'r zen veul afbilinge van de Verzoeking van d'n Hèiligen Antonius.

Hij wordt dan afgeschilderd temidde van allerhande monsterleke wezes, zoowès bevubbeld is gedaon dur Jeroen Bosch.

Soms wordt ie afgebild ès unnen bisschop mî unne staf.

Dus 't is nie 'Antonius m'nen beste vrind, maak dè ik m'n verlorre goedje wir vind.'

Ge moet oew hèilige wèl ùit mekare haauwe! De Sint Anthonisweg is unnen drukke weg wor ze de vaauwen ùit oew boks rije. Gelukkig litter unne fietspad langs.

(Dank òn Harm Douma.)

Sint Michielsgestel (Gèssel)

Het Maaskantje.

't Mòskèntje is een van die mèrkwaardige huukskes worvan ge zòdt verwaachte dèsse bij 'n heel aander geminte zò'n heure. In dees geval is dè natuurlek D'n Dunge. Midden in 't dörp vlakbij de kerk van Sint Jacobus de Meerdere begin 't Mòskèntje, worvan Ad de Laatzingt: 'Okal is dan ons Mòskèntje Gèssel zò'tskent we zen dur de jorre òn mekare gewend...' (Den Dungen, vanèiges) 't Is vrind, mar zoo ware d'r tot vur kort zat meer vurbilde in de omgeving; in Nuland tegenover de kerk begon de geminte Rosmòlle... Over 't grènsgeval in D'n Dunge bij 't Mòskèntje vertelde Piet van Schijndel, d'n Hezixsen taxateur, ons nog oit iets schòns: 'Ik waar 's bij Boer Gòsses in D'n Dunge. Ik moes daor komme schatte, mar Huub d'n Boer zin mee al dè't nie moeilek kos zen um de wèirde van zen pand te bepaole.

'Ès ge in D'n Dunge wònt en ge moet in Gèssel nor de plee, dan is oew huis toch niks wèrd!' mènde Boer Gòsses en 't waar werkelek zoo dè 't veurhuis van 'Hotel Boer Goossens' op Dungese grond ston en 't achterhuis onder Gèssel hurde. 't Liek wèl Baarle-Nassau...'

Wè beteeKent de naam 'Maaskantje' nou?

D'r is veul over gerikraoid, mar daor zen 't de geleerde nie over ins. Wor de naam 't miste op lekt, dè zal 't wèl nie zen. Ok al hì de Maos vruger 'n heel groot stroomgebied gehad, denke veul kenners eer òn 'n verbaastering van Moos- of Moeskantje. Zeker is dè de auw ùitspraak nog alted 'Mòskèntje' is.

Leo van Minderhout schreef: "Het eenvoudigste lijkt ons op twee dingen te letten: hoe wordt het Maaskantje uitgesproken en wanneer ontstond de naam? We zeggen mòskèntje en niet maoskèntje en vóór 1800 heette dit stuk van Gestel 'Aan den Dungenschen kant'. Er kan maar één gevolgtrekking worden gemaakt en dat is dat de Maas hier niets mee te maken heeft en dat de jonge naam Maaskantje eerder wijst op moer, moeras of nog iets anders dan Maas.' (Den Dungen, 'n Dorp, blz. 36).

Nou is de verkorte ùitspraak in de uurst lettergreep van Mòskèntje gin steekhouwend argument; Maos wordt ummers ok kort ùitgesproke in de Mòskant (= Maaskant).

Erwin Verzandvoort kùmt in zen artikel Maaskantje tot de conclusie dé 't uurst lid van 't toponiem verbonde moet worre mi de verwante woorde moer, mos en moos, die stòn vur modder, slijk, drek, moeras, poel. Hij hì ok ontdekt dè A.P. de Bont in 't vocabularium van *Dialekt van Kempenland* gewag makt van 'n Maaskant in Vessem. De betekenis van 'Maaskantje' moet volges Verzandvoort dan ok zen: 'plaats die ligt bij/in een moerassig, modderig, venig gebied.' Verzandvoort schrijft: 'De verklaring van de naam Maaskantje, zoals hier gegeven, is met een aantal andere toponiemen te ondersteunen: Dungen, Moerschot, Rotschild, Venkant, Bodenvan, St. Michielsgestel, Diepenbeek en Griensven wijzen alle in dezelfde richting.' Mechelien Spierings vond in de Bossche schepenprotocollen een bericht uit 1662 waarin 'Gestel aan de Maescant, bij de Dungensche kerck' al vermeld werd.

Nò de geminteleke herindeeling velt d'n auwe grèns tusse Gèssel en D'n Dunge vanèiges weg.

(Dank òn Erwin Verzandvoort.)

Sint Oedenrode (Roi)

De Kartuizerweg.

Kartuizer zonder h! Dees is unnen onverharde weg die parallel lupt mî de Pastoor Smitsstraat in Olland. 't Morgenstraatje en 't Henselstraatje komme bèij üt op deze weg.

In 1465 wier hier dicht bij de Dommel 'n klöster gebaauwd wor de Kartuizers ginge wone. 't Waar 'n moeileke bouwplòts geweest umdêsse de plòts tege de Dommel òn mî zand hà'n moeten ophooge. Dürrum hiet de plòts in de volksmond nog alted 'd'n bult'. Nò enkelde jorre wier 't klöster al wir opgeheve en gesloopt. De monnike trokke nor d'n Eikendonk in D'n Dunge.

Een van de oorzake van de mislukking zò geweest zen dè't in dees afgeleege gebied in vruger daag toch nie rustig zat waar.

(Dank òn G. Boley van d'n Heemkundekring 'De oude vrijheid'.)

Uden (Uje)

De Kooldert en de Knokerd

- ^ Dees zen aauw name van 'n gehuchte onder Uje, òlling in de richting van Errep. Kooldert moet komme van kool-aarde en de grond ister ok nog kèijzwart. Goeie vruchtbare grond die ok wèl mî de wijstgronde te make hî. Ge wit zeker wèl dè de Köldert ok in 't Ujes volkslied veurkûmt:

*'We wone de grond in, erres achter op de plak,
In 'n klèin leeme hauske mî 'n groot strooien dak.
Holadiejee en holadiejee, holadiehopsasa, holadiejee.
Onze vòdder en ons moeder, zen van Ujese komaf,
Ons moeder van de Köldert en ons vòdder van Bedaf.
Holadiejee en holadiejee, holadiehopsasa, holadiejee', enz.*

D'r zen zò'n twentig strofes, geleu'k.

Harrie v.d. Elsen van d'n Ujese Heemkundekring hî zèlfs nog 'n aauw verhaal opgedoken over 't Kattenhool op de Köldert. Hij hî ok hullie blad Sprokkelingge opgestuurd en daor stî 'n stukske over de Köldert in en dè wò'k nou efkes vurleeze: Harrie hî de 82-jorrige mevrouw Siroen ondervraogd over de Köldert van vruger. Zij vertelt: 'Ès we vruger in de winter buitenuit moesse um bevubbeld hoi binne te haole, dan waar de misse zò slècht dèttie op unne komplette modderpoel leek.' Nò

d'n orlog zen ze in dè buitegebied mî de ruilverkaveling verharde weeg gòn ònlegge. En toen d'r in 1948 neij straotname kwame, stond 'r eigelek 'n veurstel um d'n aauwe naam 't Kattehoel opnijt te vestige, mar daor kwaam nogal verzet op van 'n ròdslid ùit diejen hoek en durrum wier de naam toen Knokerdweg. Knokerd waar al vanouds 'n in 't Kattehoel geleege stuk laand en volges de bewoners klonk dè vriendeleker dan 't Kattehoel.

Wè beteekent de Knokerd nou? 't Is mî de Knokerd krèk inter gesteld ès mî de Kòldert. 't Leste stukske van de naam moet 'aarde' beteekene.

Dus Knook-aarde, 'n aauw begraafplòts of dèsse hier in alle geval been hebbe gevonde in de aarde. Dees benaming kùmt ok in Vèghel (in Dorzent=Dorshout) veur.

(Dank òn Harrie van den Elsen.)

Veghel (Vèggel)

Den Dubbele.

Den Dubbele is denkelek nog nie zònnen aauwe naam, schreef ons M. Rovers van de Streekarchiefdienst Brabant-Noordoost. Volges hum is 'n meugeleke naamsverklaring dètter 'n groot stuk hëij laag tusse Vèggel en d'Eerd. Toen kwaam de Zuid-Willemsvaart die dè gebied in tweje sniej. 'Het grote aaneengesloten heidegebied werd daardoor in twee van elkaar geïsoleerde delen gesplitst. Dubbel, dobbel, 'tweemaal'.

D'r bestòn dan ok Dorshoutdubbele en Eerdsdubbele.

Hoe dan ok, nou is't in alle geval de naam vur 't industriet'rrein en de weg tusse Vèggel en d'Eerd.

Bernard Mobers van d'n heemkundekring Veghele wit ons te mælde dètter vruger unne landweg waar die van d'Eerd nor de k'naal liep, mar wijer waar d'r over de naam nie veul te vertelle.

Worschijnlek is de naam nie zò oud èssie vur sommigte minse klinkt, want Geert v.d. Hofstad, een van de onderzokers van dees gebied, kùmt de naam pas tegen op de kadasterkaarten en die zen van nò 1830.

(Dank òn Bernard Mobers en Geert v.d. Hofstad.)

Vierlingsbeek

Kiekuutweg.

Dees kan nerres anders zen ès in 't Laand van Kuuk! Dè kunde heure en zien: kek uit = kik out = kiek uut, dè kunde allemòl heure in de regio Nord-òst van Umroep Brabant.

Gevorlek? Ja, dè zal wèl unne gevorleke weg zen, zoo vlak langs 't spoor... We zitten hier òn d'n overweg bij de Groeningsendijk.

Mar dè hì himmel niks mi de naamgeving te make en gelukkig troffe we Johan Pels die ons wies te vertelle dè De Kiekuut 'n kapitale hoeve is òn dees straot.

En dè waar ok zoo. We zen d'r heen gereje en binne geweest, mar we he'n gin man gevonde.

Enkelt de koei he'n mî men gesproke. Zunt, we hà'n zò geir wè meer gewete van dees huis.

Van de geminte Vierlingsbeek kregè we bericht dètte naam Kiekuut wel ingeburgerd is en dè't de boerderij van Bartels is.

(Dank òn Johan Pels en Rosalie Fransman.)

Vinkel

De Weerscheute en de Papendijke.

We vroegen òn Albert v.d. Elzen: 'De wirscheut, Albèrt, wè moete de minse daor d'r èige bij veurstelle?'

'Unne weg van rûim twee kilomeeter lang en die is karsrècht en dè zò dan doen vermoede dèttie nog nie zò oud is, mar niks is minder waor.

De wirscheut is, denke wij, heel oud. Ge moet wete dèttie in uurste instansie is òngeleed ès wötterkering, want van hieruit gezien li 't oostelek oppervlak toch wèl veul høgger ès 't weste. Dè wier wèl 's geillustreerd mî 't noeme van 't volgende feit: de fundering van de Ujese kerk li op dezèlfde hogte ès de top van d'n Bossche Sint Jan. Dus zòvvel loop 't ongeveer af. En vruger waar d'r nog hille mòl gin kanalisering, gin sleuj en zoo en durrum werde d'r mar dijken opgewürpe um 't wötter van de bure te kere. Ik denk dus dè de Geffese wirscheut 'n wötterkering geweest is nèt ès de Nulandse wirscheut, mar ok de Coppesdijk, de Veedijk en d'n Hasseltsen dijk. Dè zen ammel dijk die van de rijksweg af van noord nor zuid loopen of umgekeerd.

En wurrum denke wij nou dè dieje wirscheut zò oud is? Wèl, ik heb kaarte in huis van honderd jaor en meer trug en daor sti dieje karsrèchte weg al op.'

'Ja, de luisteraars moete wèl efkes wete dè we nou mî 't wandelend archief van Vinkel praote.'

'Wij vermoede, dè zen d'n archivaris Henk Buijks en ik, dè die wirscheute rond 1200 al dienst dinne en wèl ès verbinding tusse Geffe, Nuland en Vinkel. We zien dètter rond 1200 op de Papendijk in Geffen en de Papendijk in Nuland al 'pape' zitte, dus paoters of kluizenaars en in dieje zèlfde tijd hebbe we op Vinkel monnike zitte (munnikesvinkel!) 't Vermoede bestî dè die damme dienst dinne ès verbindingsweg tusse de pape en de monnike in Vinkel.' 'Zoo gezien is 't dus heel loogisch dè Nuland, Geffen en Vinkel same zen gekomme ès Maasdonk... Mar nou efkes dieje naam 'weerscheut'? 'Weer' kan mî 't weer te make hebbe of ès 'wering' bedoeld zen. En 'Scheut' zò kunne beteekene dètter hier nogal schot op 't wötter kwaam, wor 't wöt-

tervaart kreeg. Vruger waar deze weg nogal 's in 't nieuws; hij zaat vol gaoter en kaole en d'r gebeurde veul ongelukke; hij hiette wèl 'd'n dodenweg'.
Nou is 't unne prachtige weg mì mooi fietspade d'r langs! En de schön eikebeum overkoepele hil de wirscheut!' (Dank òn Albert v.d. Elzen.)

Vlijmen (Vlééme)

Meliestraat.

Volges v.d. Aa's *Aardrijkskundig Woordenboek* zò de naam 'Melia' afgeleijd kunne zen van Latijns 'melior': de beetere, de notabel.

Meliestraot zò dan de beeter buurt van de plòts moete zen geweest, wor 't vurnaam' wònde, mar daor kan 't de redaksie van 'Met Gansen Trou' hille mòl nie mì ins zen. De redaksie schrijft: 'Deze mening moet zonder twijfel verworpen worden en plaats maken voor de verklaring die wij van de heren J.P.H. Goossens uit Vlijmen en F.W. Smulders uit 's Hertogenbosch ontvingen. De heer Goossens schrijft ons: In een Heusdenseschepenprotocol van 1574 (R. Heusden 408) vond ik de Millinc-k of Millinghe te Vlijmen vermeld. De oorspronkelijke benaming (van de Melie) zal dus wel de Milling zijn, in de volksmond verbasterd tot de Millie. Zo spreekt men te Vlijmen ook van de Kavelie (kaveling), messie (messing, mesthoop) en Witterie, weterie (wetering). Het volk spreekt nog altijd van de Millie. Waarschijnlijk heeft men vroeger ten onrechte gedacht hier met een vorm van dialect te doen te hebben en zo zal de naam Melie zijn ontstaan. D'n heer Smulders verwijst o.a. nor 'tzelfde schepenprotocol van 1574. Ok hij is van mening, dè de naam Melie in verband stì mì Milling of Millink.

Nò 'n tiental ònhaolinge ùit dè aauw schepenprotocol wordt 't artikel afgeslote mì: 'Volgens de heer Smulders zou naar de Millinck een straat genoemd kunnen zijn. Later zal men die straat (toen men de afleiding niet meer kende) gespeld hebben als Melingstraat en (nog meer verkort) Meliestraat.

(Dank òn Johan van den Ossenblok van de Heemkundekring 'Onsenoort')

Vortum Mullem

St. Cornelisstraat.

Tegenover de kerk in Vortum Mullem ston unne mins de heg te knippe.

Hij wònde in de Sint Cornelisstraat en toen wij hum vroege: 'Witte wor ge wònt?' antwoordde hij in 't moiste dialekt dè we in 't Laand van Kuuk geheard hebbe en hij vertelde volùit over de prochie, de beevert en de pestoors.

Mar wè zunt, hij wò niks wete van opnames vur Umroep Brabant. Hij waar zèlfs nie nu 'n gratis boek of unne k'lènder um te praote.

Hij beweerde ok nog dè zen dialekt lang nie zò mooi waar ès dè uit Brabant buite 't Laand van Cuijk en dè is nou ècht groote klèts! Elk dialekt is schòn en wègge 't moiste vent is puur persoonlek.

Mar mì dè alles moete we van èrremoei nou zèlf wir in de burries.

Vortum Mullems hoofdstraot hiet de Sint Cornelisstraot umdè dezen hèilige de patroon is van 't dörp. Elk jaor in sèptèmber wordt 'r ok beevert gehaauwe nor deze patroonhèilige mì kijnderzeege en al. Dè gebeurt nou (in 1994) al vier pestoors lang. Wie is nou diejen hèilige Knillus? We vatten 'r 't boek *365 Heiligendagen* efkes bij: 'Cornelius, afstammend van een rijk en adellijk geslacht, leefde in de derde eeuw, hij was paus van 251 tot 253. Hij kreeg in die functie veel kritiek te verduren omdat hij zeer vergevingsgezind was ten opzichte van de afvalligen. Tijdens de christenvervolgingen hadden die uit lijfsbehoud vaak offers gebracht aan heidense goden. Cornelius wilde hen weer opnemen in de katholieke kerk als zij hun spijt betuigden. Tijdens de regering van keizer Gallus braken er opnieuw christenvervolgingen uit en Cornelius moest uit Rome vluchten. Hij stierf in ballingschap. Vanwege deze verbanning wordt hij sindsdien als martelaar vereerd.

Op zijn afbeelding zien we vrijwel altijd een hoorn omdat zijn naam in verband wordt gebracht met cornu en dat is het Latijn voor hoorn.

Andere attributen van deze heilige zijn de tiara en pausstaf.

Cornelius is in de eerste plaats beschermer tegen ziekten van hoornvee, runderen dus. Omdat hij een vrouw van haar lamheid en haar zenuwziekte had genezen, wordt in de volksdevotie zijn hulp ingeroepen in gevallen van epilepsie en jicht en speciaal voor kinderen bij stuipen, kinkhoest en bedplassen.'

Vruger kriege kiendjes tege de stüipe wel 'knilluskraole' umgehangen, 'n snoer gemaakt van de zaoddooze van pioenrooze. Die blom wordt in 't Brabants dan ok nog alted 'Knillusroos' genoemd (Zie Gebrüike: Knillusbeevert).

Ok stü Cornelius te boek ès de beschermheilige tege unnen onverwaachten dood. Ès ge daortege zennen bijstand inroept, zürgt Cornelius dègge zonder biechte nog krèk nor d'n himmel kunt! Volges 't boek *365 Heiligendagen* van Van Kemenade en Spapens zen d'r in Brabant Cornelius-beeverte in Achtmaal, Zeeland-dorp, Esbeek, Gastel, Hooge Mierde, Overloon, Den Hout en Bokhoven. Vortum Mullem is bij hullie kennelek nie bekend.

Wel schòn, zònnen hèiligenaam in de straotnaam van 'n Brabants dùrp.
Ge moet nie vergeete dè't hier van huis ùit allemòl keijkatteliek waar! In Vortum Mullem kunde dè nog goed mèrke; 'n zijstraot van de Sint Cornelisstraot is de Sint Hubèrtusstraot! De straot slingert z'n èige vanaf de weg Boxmeer - Vierlingsbeek rustig dur 't dùrp tot òn de spoorbaon Boxmeer - Venray.
Onzen hegknipper vertelde ok nog dètter veul Corre en Knilluzze, Keese, Kille en Knille in dezen hoek wònde en dè alle zes z'n kijnder Knillus in d'n doopnaam hà'n.

Vught (Vugt)

De IJzeren Man.

D'n IJzere Man is natuurlek 'n begrip vur veul minse. Zèllie denke dan òn 't bosmeer van meer dan 50 buunder, of òn 't hotèl of òn zwemme of skòtse...

'In 1874 verloor Den Bosch haar status als vestingstad, maar verkreeg eindelijk de mogelijkheid zich uit te breiden op de vrijgekomen militaire terreinen. Veel grond behoorde tot laaggelegen inundatiegebied, dat nu opgehoogd moest worden. Zo ook de wijk 't Zand (station en omgeving), die haar naam ontleent aan aangevoerde Vughtse heidegrond. In 1887 werd een contract getekend inzake de aanleg van rails voor een noodspoor over de Loonsebaan. Daarover moesten spoorwagons zand vervoeren vanaf de Vughtse heide richting Den Bosch-West. Volgens een voorlopige raming uit 1891 is er 500.000 kubieke meter zand getransporteerd. (...) De enorme graafmachine (een z.g. excavateur) die het zand uitgroef en in de wagons deponeerde, werd door de volksmond al snel 'De IJzeren Man' genoemd. Deze naam ging later over op de plas met directe omgeving. Het gezin werd gecompliceerd met de Bossche IJzeren Vrouw en het IJzeren Kind in Rosmalen.' Zo schrijft Hanneke Das-Horsmeijer in 't Klaverblad van 28 okt. 1992.

En zoo is dus de naam IJzere Man mooi mee verklaard!

(Grooten dank òn Hanneke Das - Horsmeijer.)

Wanroij (Wanroi)

De Verlorenhoek.

Unne nogal veul veurkommende naam. De beteekenis is wèl duidelik: 't moet 'n stuk grond zen geweest, achteraf liggend, wor nie veul òn verlorre waar umdèttie nie vruchtbaar waar. Want gè moet nie vergeete dè de miste aauw name dur ons

veuraausers gegeeven zen en die gonge mi prakties boerreverstand te wèrk. Die kieke vurral nor de gesteldhèid van de grond. Hoe laag de grond d'rbij en wè waar ie wèrd. Dè's zò mooi van toponieme: 't is èchte volkstaol die dik wèl wè verminkt op schrift is gekomme, want ge moet nie vergeete dè de aauw volksname mistenteds dur mensen die nie leezen of schrijve kosse opgegeeve wiere òn secretarissen die gewend ware Latijn te schrijve! Ge he't van die overduideleke vèldname zoowès 'Onnut, Kostverloren, en Boerenverdriet'; dè moete toch wèl tegevallende gronde geweest zen. Zoo moete oew èige van de produksie van zònne 'Verloren hoek' natuurlek ok nie al te veul veurstelle.

Toch litter dè gebied nou schòn bij en de mais duget 'r goed en 't gras ok. Wij kwame toevallig de wandelende Jo Jans tege en vroege of ie nie bang waar dèttie 'verlore' liep. Mar dè gevaor waar d'r nie, want hij liep hier bekant alle daag.

(Jo Jans bedankt!)

Zeeland, (Zillend)

't Oventje.

We zen vandaag in Zillend. Nee, nie in de p'rvincie mar in Zilland-dùrrep. Hier in Zillend he'n ze 'n gehucht 't Oventje en ok de straot daorhene hiet zoo.

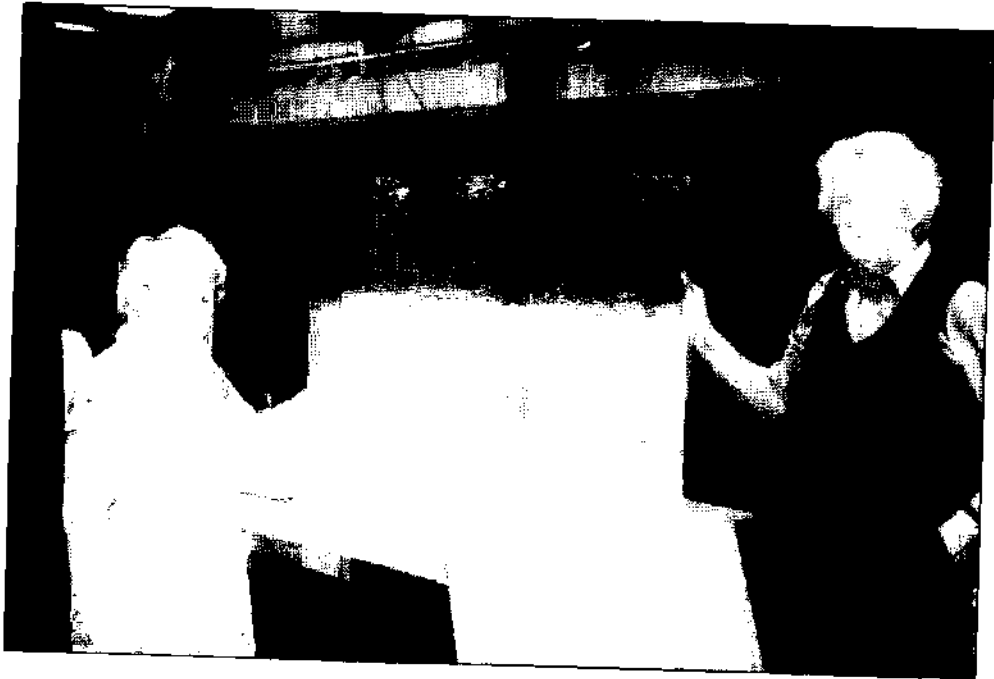
Wij wò'n wèl 's meer wete van diejen aauwe naam en dùrrum he'n we Kees Cornelisse van de plòtseleken heemkundekring gebèld en daor hà'n we 't goed getroffe! Lòt nou toch afgelooppe zommer '92 ècht unnen ove gevonde zen! Kik, in de oudste geschiedenis wordt al beschreve dè de naamgeving van unnen ove afgelèijd zò zen, mar daor waren ok alted twijfels over, mar nou nie mer...

Alle steenrèste die gevonde zen wijzen op unnen èchten aauwe stinnove die daor geweest moet zen. Ondertusse is 't een en aander ok oudheidkundig bevestigd. D'n oven ister zeker al geweest in de zeuventienden euw, mar 't kan ok goed zen dèttie nog veul ouwer is en dè daor al steen gebakke wier in d'n dèrtienden euw.

In alle geval is 't nou zoo dèttien heemkundekring de geminte gevraagd hi um d'n oven ès offisjeel monument te erkenne.

Zeg dèttier die manne van de heemkunde gruts op gaon en ze hebbe groot gelijk, want zòwiets is natuurlek ok kèijbezunder!

(Grooten dank òn Kees & Marie Cornelissen.) z.o.z.

Zijtaart (Sijtert)

De Leinserondweg.

We ware bij Johanna van Boxmeer op de Leinserondweg um te vraogen of ze wies wor ze wònde. Johanna wies dè wèl en wies ons ok veul te vertelle. Zij is zèlf dan ok sikkretarèsse van d'n heemkundekring Vehchele.

'Wè Lein precies beteekent, wies Johanna nie, mar vruger hiette-n-'t hier gewoon Sijtert en lötter is 't Leinserondweg geworre. Richting Sontvelt ligge heel veul toponieme wor dè 'Lein' steeds in vurkùmt: Leinsven, Leinsekampe -al in 1624 vermeld -, Leinsedellen, Leinsen akker, de Leinse Delstraot, Leins vèldje en 't Leins-Mortels lupke.

Wij vijnè 't eigelek jammer dè hier deze naam gekòzzen is. Vruger waar 't hier A21 Sijtert en verder waar d'r hillemol gin straotnaam of niks bij. 't Waar Sijtert of Soffelt en straote ware d'r nie.

D'r is hier nog veul meer van d'n aauwe kern te vertelle. Hier òn d'n overkant daar is 'n hoeve die Hostie hiette. Dieje naam is afgeleijd van Hofstede. En rond die Hos-

tie lòpt de Leinserondweg. 'n Eindje wijer richting Soffelt stòn twee huize en die hiette Groot Sijtert en Klein Sijtert en die werden al in 1332 vernoemd. (Klein Sijtert is nou onbewònd en rakt in verval en dè's doodzunt.) Hier is dus eigelek de historie van 't dörp Sijtert begonne. Ze hà'n bij de naamgeving hier ok kunne kieze vur de Valstraot, want vanuit Vèggel lupt 'r 'n straot en die hiet nou nog zoo. Daor wònt op 't oogenblik niemand òn, mar dè waar de straot die rècht van Vèggel af - toen waar d'r nog gin knaal - hierheen en richting Lieshout liep.'

De Leinserondweg is unne landeleke weg die z'n èige vanaf 't hart van 'Zijtaart' slingert nor de Zuidwillemsvaart. Denkelek is 'Leinse' wèl afkomstig van de vèldnaam onder Erp die dan wel ès 'Lijnse' wordt geschreve. De Leinserondweg is nèt ès de Valstraot gediltelek nog nie verhard, mar dè is dan ok unnen euwenaauwe straot.

(Johanna van Boxmeer en Martin van Asseldonk, bedankt!)

BUURTERS UURSTE KLAS

Loek Huikeshoven over Aquiloni, de vliegerwinkel in D'n Bosch:

Bevrijdingsdag duu men alted denken òn vliegere, umdè wij vruger op 5 mèij ècht ginge vliegere! Vijf mèij is vur men d'n onvergeeteleken datum van 't vliegerfist dè 't oranjecomité georganiseerd hà vur de schooljeugd wor ik toen ok nog bij hurde. Dè waar 'n sensasie! Vliegere dè gif 'n apart gevuul! We ginge durrum nor Loek Huikeshoven in de Vogelstraot in Den Bosch.

Hij hì unne vliegerwinkel, één van de zeuve in hil Nederland, tegenover 't neij plisieburo in Den Bosch.

Vliegers zen d'r in alle meugeleke variasies. Hier hange vlinder-, vogel- en vismodellen òn de muur, mar dè zen ammel oosterse vliegers. Loek, wè zen nou westerse vliegers?

'Westerse vliegers zijn gemakt van spinnaker-nylon. Ze zijn veul duurzamer en practischer, want ze zijn opvouwbaar.'

Wè zen vandaag d'n dag de mist gangbare modèlle?'

'Dè zijn de bestuurbare vliegers. Buite de eenlijnsvliegers zen d'r vurral liefhebbers vur bestuurbare vliegers en daor kunde buite druk mi bezig zijn. Eenlijnsvliegers ziede tegeworig vurral op festivals.'

'Vruger dinne wij ès jong over de stoppelvèlde mi onzen èigegemakte vlieger. Èssie 'r dan eindelek ston, stuurde wij briefkes umhog.

Gebeurt dè vandaag d'n dag mi de eenlijnsvliegers nog, Loek?'

'Ja, dè gebeurt nog, mar die briefkes noeme wij tegeworig 'originele boodschappers' die zijn dan ietskes grötter dan de vrugere briefkes, mar die hebben 't vurdeel dègge bevubbeld 'n pupke mee kunt sture dè dan mi 'n parasjuutje nor beneje kan komme en dè ok nog wè snuupkes vur de kijnder mee kan brenge. Dè's vurral vur de festivals altijd groot succes.'

'Zijn d'r hier in onze regio ok nog festivals?'

'Ja in de zomermaande, in Schijndel, bij de maneezje Molenhei en in Gimmert, tusse Erp en Gimmert in, bij de Kokshoeve hebbe ze vliegerfiste.'

'Kunde nou ok buite de zomer vliegere?'

'Jazeker, ge kunt hier vort 't hele jaor rond vliegere, want ge he't alleen mar 'n bietje wind noodig en dè he'n we hier haôst altijd.'

Albèrt v.d. Elzen ùit Vinkel over aauw speulgoed:

Albèrt reageerde op 'n ùitzending worrin Harrie Coppens (ùit Rósmòlle) over aauw spèllekes kwaam buurte.

We laote Albèrte zèlf òn 't woord: Ik ben geborre in '37 en toen waar d'r nog bekant gin speulgoed vur de kijnder en ès 't 'r al waar, dan waar 't vur ons gewoon nie te koop. Dus we verzonne zèlf alterande spèllekes en een daorvan was 'stintje jage'. D'r werd unnen baksteen rèchtop gezet en daor werde dur de dilneemers muntjes opgeleed, cèntjes of stüivers. Ge trokt 'n streep wor ge achter moest gòn staon ès ge begost te goie mì oewe steen. In 't goie waar ok nog verschil: ge hà't 'r die dinne rolle en aander dinne steeke. Ès ge de steen wor de cènten op lage umgoide, dan ging 't 'r um of ge gekozen hà't vur de leuwkes of de intjes. (Vruger ston 'r 'n leuwke op de cènte en op d'n andere kant 'n een.) De winnaar moog vatte wèttie gekoze hà.

Albèrt hà nog 'n aauw spèl: 'aachteraffe'.

Dè hiette nie zoo umdè zèllie in Vinkel wijd achteraf wònde.

't Wier in His-Vinkel vruger veul gespuld dur de opgroeiende jeugd.

Op unnen harde zandpad werde munte in de grond ingestoke; dè ware mistal cènte of stüivers, mar 't kosse ok wèl 's dübbeltjes, kwartjes of zèlfs guldens zen. Ze werde mooi op 'n rijke gezet. D'r wier op unne meeter of zeuven, acht afstand 'n streep getrokke wor ge achter moest gòn stòn vur ge gingt goie mì oewe stüter, unne staole schuts mì unnen diameeter van unne cèntimeeter of drie, vier. Ge moest 'r de achterste af goie en al die ge rakte moogde oew eigendom noeme. Mar 't gebeurde natuurlek wèl 's dègge de vurste d'r af goide en dè moeste d'r dan achter wir bijzette. Ge kost ok nie drülle of rolle, want de vurste moesse blijve stòn.

Sjef van Schalen over 't dialektfist in Lieshout:

Op 12 juni 1994 geuget gebeure, Sjef. Wè hadde gij in gedachte, toenge d'r òn begont?'

'Ik wò alles wè in Brabant mì dialekt bezig is, zangers, dichters, vertellers, toneelspulders, bij mekare brengen op innen dag, worbij de minse gratis kunne komme kijke en luistere en dèsse ammel 's kunne zien dètter zò ontzettend veul te doen is op gebied van Brabants dialekt.'

'Kunde gij zoo 's noeme wètter ùit onzen hoek op diejen dag nor Lieshout kùmt?'

'Ad de Laat, Lya de Haas, Rémy Albers, de Platte Ribbe, 't Lithse jeugd-toneel Eendracht maakt macht, Gerard Schalks, Wout van Venrooij, Henk Habraken, Ad van Schijndel, Huub van Grinsven, Frans van Gèssel, Martien Goossens, Goei volk, 't

Roois koor, Willem Iven, Arie van Roosendaal en Cor Swanenberg...'

'Die ok? Dè zal nogal wè koste dan?'

'Ja, mar toch he'n we 't zoo vur mekare gekrege dè't vur niks kan. De artieste doen 't allemòl hille mòl vur niks!'

'Wè moete de minse doen um 'r bij te zen?'

'Gewoon komme. Alles is op loopafstand van mekare georganiseerd en ès we mooi weer hebbe, dan wor 't 'n grandioos fist. Meneer Gerrit Braks duu de opening en iedereen kregt 'n gratis buukske worrop 't hil programma sti. En 't gè alted deur; bij reegen hebbe we binnelokasies beschikbaar.' ('t Waar schön weer en 'n geweldig fist. Tot in 1996!)

Adriaan en Albèrt van den Elzen over de schietbus van vruger:

'Hoe wier vruger de proppeschieter gemakt?'

'Vruger, dè waar unne bepòlde tijd van 't jaor, dan liepe wij, jongens, allemòl mì 'n schietbus. Bekant unnen halve krant hà'n we in onze zak zitte en daor wiere stukke afgescheurd en die werde gekauwd tot proppe.'

'Ja, dè waar de minusie, dus!'

'Twee van die proppe ginge in de schietbus. Inne veur en inne aachter en dan kon d'r geschote worre. Zò'n schietbus waar van vlierhout, van binne hol en dan worde d'r unne stamper of stèmpel gemakt en daormì koste dan die je prop òndaowe en dan ging 't 'flap'! 'n Jaor of vijf geleje is 'n bruur van men over geweest ùit Australië en 'n bruur ùit Kannida en die moesse vur de klèinkijnder schietbusse meebrengte en zòdoende hekker nog 'n stuk of drie gemakt.'

'Ik weet nog dè wij perbeerde die je stèmpel ùit èikehout te snije.'

'Wij makte mar unne klos en dan sloegde daor 'ne groote spijker in, unne vijf- of zesdúimer en dè paaste percies.'

'Ja, dè kos ok. Efkes over die vlierhoutte bus: Vlierhout hì van dè wit mèrg in 't hart dègge d'r zoo ùit kunt daowe en dan hedde de loop van oew schiettuig klaor.

Wij dinne ok wèl oit schiete mì jong elzeprùpkes en nou zit ik hier toch bij van den Elzen, die zulde gèllie ok zeker gebrùikt hebbe?'

'Ja, ge hà't dan twee prùpkes nòddig en dur de luchtdruk klapte d'n achterste prop 'r dan ùit.'

't Gaaf zò'n plopgeluid. Dürum hiette-n-'t ok wèl donderbus of klapbus.'

'De stèmpel waar mee van 't vurnaamste; die moes goed zen. D'r moeg gin lucht langs kunne.'

Jan Jacobs en Gerrit Beerkens over 't fist in Stevensbeek:

Ze kwame vertelle wètter ammel te gebeure ston bè hullie.

Op d'n elfde en de twèilfde juli 1994 wier ummers 't zestigjörriig bestaon van Stevensbeek gevierd en 't firtegjörriig bestaon van de prochie. Iedereen waar welkom.

Musical, speurtocht, wagespel, videofilm uit 1932 mî de pioniers.

Vertelt 's Jan wè verstòdde gèllie onder 'pioniers'?

'Stevensbeek was 'n landgoed en dè wier verdild in 24 bedrijve, dus d'r ware 24 beginnende boerebedrijve en dè ware de pioniers.'

Gerrit, de naam Stevensbeek?

'Ja, vroeger was 't geminte Sambeek en daor hädde burgemeester Stevens en die hitter veul vur gedaon um Stevensbeek zèlfstandig te kriege en dürrum hittie ès dank z'ne naam òn ons dürp meuge geeve.

't Is noit 'n zèlfstandige geminte geworre; 'n gedeelte hurde bij Vierlingsbeek en 'n stuk bij Vortum-Mullem en Sambeek en 't was prochie Sint Tunnis.'

De kerk ister nou firtegjörriig jaor. 't Is 'n bezunder kerk. Eigelek unnen aauwe koeiestal mî 'n torrentje van drie meeter hoog...

En Moeder Overste van 't zusterklöster fungeert op de zondag ès waarzegster!'

Bij Stevensbeek denke wij alted òn 't internaat.

'Ja, vroeger waar 't simmenarie. Zoowès d'r zusters ware, moessen 'r ok paoters komme. Ik weet nog dètter zò'n zestig paoters ware en wèl zò'n honderd jongere vur de priesteropleiding. Nödderhand zen de broeders van La Salle nog gekomme en dè's 'n scholegemeenschap geworre en d'r zitte nou zò'n 1300 leerlinge op die school. We he'n driemòl zòveul leerlinge ès minse.'

Dus dè wordt 'n heel geleerde gemeenschap bij ùllie!

'Dè is 't al!'

Jan Kerkhof uit Erp over z'n blijspel Sygma of 't geheim van de bremheide:

'Jan hier veurin stî: 'De belangrijkste rollen komen het best tot hun recht wanneer die in dialekt gespeeld worden.' 'Wurum dan nie in dialekt geschreve, denk ik dan.'

'Ja, punt een: dialekt schrijven is moeilijk en punt twee: dialekt lezen is moeilijk. En ik zie mensen uit 'n aander provincie - gesteld dè'k 't al in dialekt zou kunne schrijve - dan zie ik die dè nog nie zò vlot leze.'

'Dus um praktiese redene. Ès ik 't zò lees en ik kom hèij en 'n worzegster en unnen

vagebond tege, dan denk ik: dees is 'n stuk over vruger. Wor hedde gij jouw spel gesitueerd?'

'Nou ik heb vur de hëij gekoze umdè ik dè 'n mooi en 'n bietje eenzaam gebied vijn. Ik denk dus 'n bietje òn de Kempe, hoewèl ik gin specifiek gebied in gedachte heb gehad.'

'Ja, ge moet 'r ok unne Vlaamse spreker tege kunne komme. Hoe kwaamde gij òn de naam Sygma?'

'Nou ik moes 'n bietje unne bizondere naam hebbe die nie te alledaags klinkt en intrigerend is en durrum Sygma.'

'Bende gij vanoudsher al unnen toneelspulder?'

'Nee, ik doeget nog mar 'n jaor of aacht.'

'Wè was jouw eigelek beroep?'

'Illektricien.'

'Dan vijn ik 't knap, dè gij dees vur mekare he't gebokst! Uitgegeven en wèl. Ik hurde dè Wijche en Lochem al op de rol stonne.'

'Ja, die he'n 't òngekocht, hebbe ze me verteld.'

'Hoe komde nou tot zò'n stuk?'

'Ik kan dè nie zegge; ik weet 't nie. Ge he't 'n bepòld idee, unne plot en 't ontwikkelt z'n èigen onder 't schrijve. Hier waar 't dè meidje dè op trouwe ston en tot de ontdekking kwaam dè ze dieje mens nie wò.'

't Is knap en ik moet oe veul; suukses toewense!'

Jan Charpentier van de vereniging St. Ambrosius over d'n Balkumsen Bie:

Jan belde men op en vroeg of ik dè unne goeie naam vond vur hullie blad en ik heb toen gezeed dè'k dè nie von umdè 'bie' vur men 'n vrouwelek woord waar.

'Ja, maar gij wist ook nie dè 'bie' ook 't oud woord is vur 'n heel bijenvolk. Ik heb da' gehoord van ons oudste lid, Narus de Valk uit Kaathoven.'

'Ge he't men verteld dè't ok zoo is in 't Duits.'

'Ja, dè klopt 'die Biene' is de bij en 'der Bien' is 't volk.'

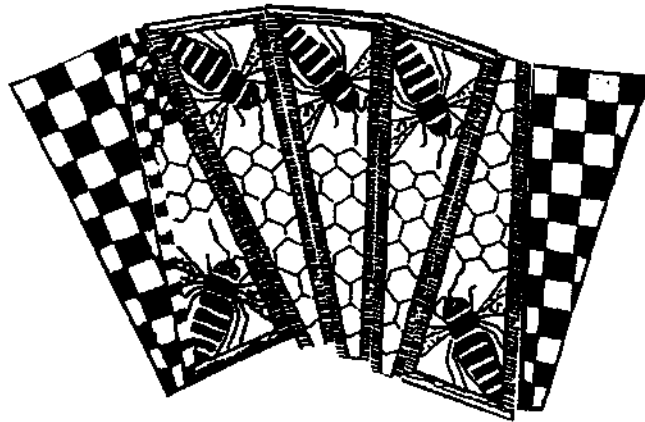
'Jan, imker hiet in onzen hoek wèl bieman en nou vroege wij ons af, zen d'r in jullie vereniging ok 'bievrouwe'?

'Jazeker, onze vereniging heeft veel vrouwen die meedoen met het imkeren en andere activiteite, zoals de drachtplantenveiling op Seldensate en 't borduren van ons prachtig vaandel. We hebben ook 'n jeugdafdeling met vier jonges en vier meiskes!'

D'n Balkumse Bie blad van de
Bijenhoudersvereniging St. Ambrosius - Berlicum

Omroep Brabant
Postbus 40
5201 AA's-Hertogenbosch

'Hoe zijn d'r die bij gekomme?'

'Nou, vorig jaar hebben we voor de leerlingen van groep acht op de basisscholen 'n kursuske over bijhouden gegeven en daarop zijn d'r dus vier lid geworden en nou hebben we acht jeugdleden.'

'Drukken tijd vur de bieje?'

'Ja, gelukkig wel, eindelijk.'

'Toen ik hier nèt heenfietste onder de lendebeum dur, hurde ik ze zoeme.'

'Prachtig, hé!'

'Vandaag wordt Balkums Goud op de mèrt gebrocht. Vertelt 'r 's meer van.'
'Onze honing wordt gekeurd in Boxtel en 't proces wordt gekontroleerd om aan te geven dat de kwaliteit goed is.'

The Constellations 40 jaor!

Daan van Uden en Twanny van Zandvoort waren in de studio. Daan is d'n oprichter en Twanny is de zangeres van The Constellations. Ze zen tussen Oss en Den Bosch en ok daorbuite 'n goed bekend dansorkest. Ze hebbe dur de jorre heen hil wè afgespuld in ons umgeving en zoo gezien veul gedaon op gebied van dans en amuzement in onzen hoek.

Mi 't 25-jorrig bestaon hebbe ze 'n plaot uitgebrocht en nou bij 't firteggjorrig bestaon ister unne neije ceedee. D'n uurste van The Constellations.

D'r stò vur elk wè wils op; swing en Zuidamirrikaans, Surinaams, Engels en Duits! In kafee de Fleur, vurheen 't Ouw Theater òn de Spoorlaan in Oss waar 't groot fist en terècht! Daan wier geridderd ok nog.

Daan en Twanny p'rficiat en dègge nog lang plezier meugt brenge in onze regio!

Fred Claassen en Frans van den Bogaart over hullie Rosmòllese stichting:

Stichting Rosmalens Cultureel Erfgoed. Fred is de veurzitter en kan ons vertelle wè die stichting veur hì.

'De nieuwe stichting beoogt 't vastleggen van cultureel erfgoed van Rosmalen en dan met name de cultuur met de kleine c. Veel mensen zijn op zoek naar 'n eigen identiteit en dat vinden ze vaak niet meer.

Onze stichting wil de cultuuruitingen die er nu leven, bewaren voor langere termijn. Ik denk aan muziek en literatuur, teksten van uitvoeringen, choreografiën...'

Wè is 't verschil tussen heemkunde en jullie stichting dan?

'Wij doen niet de 'harde' geschiedenis, maar de geschiedenis van de eige tijd in cultuuruitingen van de gewone man, de Rosmalenaar.'

Frans, gullie brocht unne neije ceedee üt: Ons Rosmalen, 1994. Daor sti drie kirres 'tzèlfde liedje 'M'n èige dörpke' op, 'n schitterend liedje, mar wurrum drie kirres? Ware d'r nie genog artieste?

'O, we hadden wel drie ceedees kunnen maken, maar er zijn twee versies van dit liedje uitgebracht, in '64 en '85 en beide wilden we erop hebben en de derde uitvoering is instrumentaal en nu kunnen dus voortaan alle verenigingen op 't einde van hun vergaderingen 't Rosmalens volkslied meelallen of -zingen.'

We luisterde nor de aauw versie, de uitvoering van Jo van Hoof en Toon van Balkum en 't din ons goed!

Clip Sound, groot in Brabants Bont(-ste):

We hà'n 'n gesprek mi Joseph Aldenlee, de meziekùitgever van Clip Sound út Maashees. D'r komme steeds mar meer Brabantstalige ceedees op de mèrt en verskèije daarvan kommen út bij Clipsound en umdè nou pas wir D'n Brabant Bontste Deel 4 verschenen is, wò'n we d'r 's wè over buurte. Joseph is van Brabantse komaf; hij kùmt van Baokel, de mist bezonge en besproke plòts van Brabant. Hoe is't zoo gekomme dè gij Brabantse dialektliedjes op ceedee ùitgift?

'Nou, eigelek is dè stom toeval. Ik ben tot 1980 ùitvoerend muzikant geweest. Ik heb 25 jaor in Limburg gewònd en ès ge in Limburg wònt hedde ès Brabander de kans dègge gòt 'verliere' hoe dègge oew èige taol moet praote. Ik werkte in diejen tijd dik in 'n studio in Hellemund en die hiele d'r mee op. Dè waar in d'n tijd van Nol van Roessel, Willem Iven, Thieu Sijbers en Peter Aarts. Toen die studio Xilovox stopte, heb ik d'n handel opgekocht en zòdoende hà-j-ik nogal wè Brabants in munnen archiefstal ligge en eigelek was dè zunt, want de pick-ups van diejen tijd staon op zulder en toch was 'r nog steeds vraog nor die Brabantse dingskes. Omroep-Brabant hì in diejen tijd veul òn dialektmeziek gedòn en dè moete ze zoomar haauwe. Ik ben toen ès hobby Brabants Bontste deel 1 op de mèrt gòn brenge.'

Dè waar 't begin en nou ister dus al Brabants Bontste deel 4 en deel 5 is al in de planning...?

'Ja en we gòn in ieder geval deur tot deel 10. 't Verschil is alleen dè we nou vanaf deel 4 bekant allemòl neij titels gòn doen terwijl de uurste drie vurral wèrk (wèl goei) ùit de aauw doos is. We gòn dus allemòl neij nummers van neij mense op ceedee ùitbrenge. We doen 't toch um dè Brabants goed 'n bietje vaast te haauwe.'

Dè's schòn, hoeveel Brabantse ceedees hedde nou al gemakt?

'Och, dè's moeilek zò gaauw te zegge. Mar ik denk nou òn Thieu Sijbers, Peter Aarts, Dommelvolk, Ghij Zotten, De moeite wèrd, Méér dan de moeite wèrd, Brabants Bontste, 4 delen, Oef, the Joy-riders..'

Dus toch alt al meer ès tien. D'r moet toch 'n mèrt vur zen.

'Ja, dè vraoge veul mense d'r eigen af, mar ik verdien m'n cèntjes vurral mì 't schrijve van achtergrondmeziek. Dus ès de luisteraar nor Teleac luistert, hittie veul kans dèttie meziek van men hurt.'

Goed, mar gij bent en bleft toch unne commerciëlen uitgeever. 't Is toch gin liefde-
werk, ok al zit 'r idealisme aachter!

'Efkes ütlegge. Die Brabantse ceedees zen tijdloos. De Brabant Bontste wordt nou
gekocht, mar die wordt over 4 jaor nog gekocht. Ik wor daor ècht nie rijk van, mar
dè hoeft nie, ès we kostedekkend zin, en we kunne d'r dan ok nog wè òn over haau-
we dan is dè toch fantasties! Wij hebbe nie van die groote kantore en zoo...'

Opvallend is 't dètter in de lesten tijd zòveul neij Brabantse ceedees op de mèrt
komme. Ik noem mar in willekeurige volgorde: Treveris, Lya de Haas, Ger Cop-
pens, Henk Habraken, Huub van Eijnthoven, Arie van Roozendaal, Oef, Hurt 's ef-
kes hier, Rosmòlle,... D'r moet toch veul animo vur zen?

'Ja, mar dè wordt mistal gedrage dur 'n òntal enthousiastelinge. Bevurbild 'n Lya de
Haas, individueel soliste, die d'r bestaon al lang hì gerechtvaardigd en die vurzich-
tig mì unnen eige ceedee is begonne.'

Mar 't haauwt toch in dètter vur elke persing minstes duuzend minse moete zen
die dè schijfke koope!

'Dè zoude dan wel zegge. Mar 't blijft vurral regionaal interessant.'

Joseph, trug nor de ònlèijing van dees gesprek; D'n Brabant Bontste deel 4. Wè stit-
ter allemòl op üt onzen eige regio?

'Nou ik denk òn: Jo en Nico Spierings, Jan Foolen, Nico van de Wetering die op d'r
eige manier 'n bijdrage hebbe geleverd.'

En Huub van Grinsven en de Platte Ribben...?

'Ja, natuurlek ok!'

André Riether üt Vèggel.

Kom 's efkes bij men zitte! André, gij bent de winnaar van d'n dialektpenning vur
hedtekst. Te zondag in Lieshout gekrege.

Mar ondertusse ister ok nog 'n boek van aow verschene: 'Alle ballen verzamelen!'
'n Verzameling ùitsprake over sport die d'r nie um liegt. Veul humor en wijsheid
pruufde daorin.

Ge kunt mèrke dègge mì iemes te make he't die van sport haauwt en die wit wor-
over ie 't hì. 't Moet de nirslag zen van jòrre.

'Ja, dat is zo. Er wordt zoveel onzin en onbenul geproduceerd in de sportverslagge-
ving dat het goed zou kunnen zijn dat eens aan de kaak te stellen. Er heerst groot
gebrek aan respect voor sportmensen.'

't Getal elf is 'n belangrijk getal in 't boek...

"t Merendeel van m'n sportieve kanttekeningen heeft betrekking op voetbal en daar worden de prestaties vooral verricht door 't elftal.'

't Is 't vervolg op 'Dertien paarden niet gestart'. Kùmt 'r nog meer?

'Nee dat denk ik niet.'

Tot slot 't refrein van 't liedje van Riether, wormì hij in Lieshout won:

Kom 's efkes bè men zitte; smoes 's lèkker lang mê men.

En och, veul wijshèid hoeft 'r glad nie in te zitte.

't Brengt oe wèl wè dichterhè bè men.

Mê mure kan ik niks bepraote;

die geeve ginnen innen boe of bah!

Ik schud vast in en wij geniete meer dan mê maote.

Nog langer dan 't praote dure zal.

In Lieshout won Joris Kornelius (G. Bogaers) ùit Oss de penning vur proza mì zen Tilbùrgs verhaal 'Post veur Jaanske'.

Mazzel Tov (J. Stroucken), ùit Moergèssel, mar van Hintumse komaf, won d'n dialektpenning vur poëzie mì 't gedicht Opa.

Dialektpenninge, gemakt dur Ton Buijnsters nor ontwèrp van Nelleke de Laat.

Noud van den Biest over zen debuut: 't buukske Stintjes:

't Uurste buukske, geschreve in 't Boksmèrs dialekt. Noud, is dees ècht 't innegste wètter geschreven is in 't Boksmèers of ware d'r al meer uitgaves?

'Zo ver ès ik weet is 't wel 't enigste. Ik ben teminste nog nerges Boksmèrs tegeekomme en zeker geen heel buukske vol.'

Vertelt 's wè van 't Boksmèers ès taol.

'Ik heb 't geschreven zo ès ik 't zèlf ok alted gezed heb.'

Noud waar een van de genomineerden in Lieshout afgeloope juli en meschien hi dè wèl 'n bietje bijgedrage òn dees uitgaaf.

'Ja, dè was 'n heel mooie ervaring. En 't prijsverhaal 'De kouseboks' stitter ok in.' Jouw buukske hiet 'Stintjes'. Wurrum 'Stintjes'?

Stintjes is 'n verhaal over 'n stintje wè'k eigelek nooit gehad heb en dè's 't volgende: Mien vader is dit jaor overleje en die is gekrimmeerd en saoves zaat ik òn toffel en toen keek ik 's op de kaasten daor lage 'n stel stintjes bijelkaar die ik overal vanaf heb gerapt, mar daor zaat gin stintje bij van mien vaders graf en daor gò dè verhaal eigelek over.' 't Hì dus unne mooie symboliek.

't Buukske ziet 'r mooi ùit; stemmig geillustreerd. Wie is de illustrator, Noud?

'Dè hì Karin Daniëls gedòn en diè hì 'n schitterende haand van teekene, vind ik.'

Wè stitter ammel in jouw buukske, zoo in de gauwigheid en in 't kort gezeed?

'Veul verschillende verhale uut eige ervaring, mar ok fiktief, speulend in Boksmèr.'

Piet van Schijndel, boer en taxateur te Hezik.

Piet, hoe zaag 't 'r hier vruger op de Balledonken ùit?

'Van 't Pakhuis af laag hier men boerderij en daoraachter hà ik al munne grond ligge nor de Ao toe. Wij wònden òn 'n smaol zandwegske, poppelierebeum, unne knotwulg d'r tussenin, kèjdonker in de winterdag, want straotlampe ware hier gin. 't Waar wèl hèndig vur ons. 't Pèrd spiende ùit en ge trokt de hëlster van zonne kop en hij din d'n Aokant in. Ik hà goei geleerde koei, die mèldde d'r eige ès ze gemolke moesse worre.' D'n tachtigjòrrige Piet vertelde ok van d'n bouw van z'n aauw boerderij.

'In 1913 wò Toon van Rixtel 'n neij boerderij bouwe. Hij hà daorvur èiges 'n teekening gemakt. Kiske van Ude waar 21 jaor en timmerman en hij wier dur Tone gevraogd of ie dè karwei zò ònkunne. Kiske zin: 'Ja, ik kan 't wèl, mar ik kan 't nie.' 'Hoezo?' wò Toon wete. 'Ja, ik kan die boerderij mèkkelek bouwe, mar ès ik òn de stinnove um steen kom, zegge ze: "Jungske, hedde gij cènte?" en ès ik in Vèggel um

hout moet gaon, vraogen ze: "Jonge, hedde gij gèld?" en ik heb nog gin dubbeltje um munnen baard te laote schere.' Toon knikte begrijpend en gong nor huis. Efkes lotter kwaam ie trug mi tweeduzend gulde en zin: "Hier hedde gij gèld en gij begint on men boerderij." Kiske de timmerman wies nie wèttem overkwaam. Tweeduzend gulde! Hij sliep 'r unnen òllinge nacht nie af, mar toch gong ie 'r groot op dèttie de boerderij moeg baauwe, want ge häd in die daag in 't dörp al klèin ònnimmers die daorvur meer gevraagd wiere, zowès Klaas v.d. Voort en Klaas Meulenstein.

Kiske begos òn 't karwèij same mi de mètselders Grad van Kleuskes en Kleuske van der Heijden. Die dinne alles van de fundamente af en Kiske din 't stelwèrk. De floere ware van pl'vaos en alleen in de goei kamer laag 'n planke floer, dè waar wèrmer. Toen de muurre op hogte ware, kwaam van Rixtel en zin: "Panne bestelle!" Kiske de timmerman moes toen bekenne dè 't gèld bekant op waar. Toon gaaf 'm nog 's duzend gulde en Kiske bestelde de panne.

De groote balken op de stal en op de schuur ware eikenbeum die Kiske gekocht hà bij Van Oorschotte die 'n bos hà'n òn de k'naal. Kiske hà ze daor zèlf ùitgezocht. Unne mooie rèchten bom die 'n tientje meer moes koste, kwaam nètjes òngekapt boven in de kap te lege... Nò 'n klèin jaor waar d'n bouw klaor.'

Piet hà nog 'n schòn verhaaltje over hondebelaasting.

'De Balledonke li op de grèns tusse Hezik en Dinther. Dè ware nog nie zò lang geleje bèij zèlfstandige gemintes.

Toen Toon van Rixtel z'n boerderij gebouwd hà en immòl op de Balledonke wònde, hiel ie unne waakhond, mar hij betòlde gin hondebelaasting.

Toen d'n Heziksen amtenaar um de riksdòlder hondebelaasting kwaam, zin Toon: 'Nee, ik heb hier in Hezik ginnen hond.' En hij hà gelijk, want zunnan hond laag in de koi en die ston op Dintherse grond. De Dintherse geminte kwaam noit bij Tone umdè z'n huis op Hezikse grond ston.'

D'n dans- en muziekbaand Bont goed apart:

In de studio ware Ans van Pinxteren en Henk Verhagen um 't doopfist van de neij kassette òn te kondige. We vroege Anse: Wie duter ammel mee òn dezen baand? 'Alleruurst zen d'r twee groepe: Brabants Bont Orkest en òn d'n andere kant Linnegoewd. Dè haaugt in dètter muzikante komme van D'n Dunge, Ballekum, Gèssel, Skendel, D'n Bosch, Liemt en Uje.'

Henk, Bont goed apart. 't Is 'n bont gezelschap van spulders en bont goed doede

apart bij de was, mar **Brabants Bont** en **Linnegoewd**, die drage nie veul bont goed, of zie'k dè verkeerd?

'Es wij gòn danse zen we ammòl in 't keurig zwart-wit.'

Gij bent d'n oprichter van **Brabants Bont**. Hoe lang besti dees volksdansgroep nou al? 'Al zeuventien jaor. De groep is nou bij mekare ondertusse, kijnder meegereekend zò'n firteg man stèrk. Bekant ammòl Dunges volk, mar muzikante van her en der ùit Brabant, zoowès Ans al zin.'

't Trio **Linnegoewd**, bestònde ùit Ans, Jan en Henk, besti al vijftien jaor en die hebbe d'n andere kant volgespuld, Ans?

'Ja, Elly Olderaan ùit Vught hì unnen dansserie gemakt vur D'n Dunge en dè's iets heel spissjaals. Dè's vur d'n uurste keer in d'r leeve dèsse dè gedòn hì en dè's 'n geweldige karwèij. 't Zen allemòl danse over Dungese dinger. 't Begint bevubbeld mì de brug, de kerk, de meule, 't kapèlleke op de Keer en de meziek daorbij spult dus 't **Brabants Bont Orkest**. Op d'n andere kant is ze geïnspireerd dur muziek van **Linnegoewd** en ze hì ons ok millodietjes gegeeve wor zij 'nen dans op gemakt hì die wij speule.'

Elly is wèl èrg belangrijk vur 't geheel, nie Henk?

'Ja, Elly is geniaal op gebied van choreografie en wij mì **Brabants Bont** zen d'r ontzettend gelukkig mì dè zij dè vur ons wil doen. D'n Dunge ès geminte kan verdwijne, mar onzen Dungese serie blef bestaon! En al is 't nie vur Dunges Bont mar vur **Brabants Bont**, toch is deze serie vur ons heel belangrijk.'

Ans van Pinxteren, Henk Verhagen en Huub van Grinsven spulden 't Dunges drèijke.

Piet van Esch ùit Skééndel kwaam vertelle over zen buukske 'Hiermee hède oew eige nie gekùld':

Piet, wè brengt 'r unne mins nou toe um z'n aauw dialekt op te schrijve?

'Ja, wè brengt unne mens 'rtoe. Nou, ge hurt 's wè en ge vijn 't skòn en dè skrijfde op en dè legde in oew nachtkasje en daor blijf 't dan tijde ligge en dan komde'r eindelek 's toe um 't allemòl 's bij mekaar te zette en dè is nou gebeurd.'

Gij doeget ok nog vur 'n goei doel, nie?

'Ja, vur de Stichting Anders, dè's 'n Stichting in Skijndel die probeert um alle positieve dinge die in allerhande bevolkingsgroepe die in Nederland ònwezig zen, te prizzentere en zòdoende loyaliteit ten opzichte van mekare te verhooge. De Stichting hà gèld nõddig en durrum is d'n opbrengst van dees buukske vur dè doel.'

Wè men opviel in aow buukske is dètter heel veul boerregrèij in zit. Hoe kùmt dè nou volges aow?

'Ja, ik denk umdè't in ons umgeving vruger vurnamelek toch agraries was en dan kredde vanèiges dè daor de miste woorde ùit vortkomme. Die minse hà'n nie zo-veul krante ès wij en ginnen tillevisie en die dinne mekaar vertelle en daor is veul ùit overgebleve. Ja en netuurlek ok umdè ik zèlf van boerrekomaaf ben. Dan stòdde daor vanèiges vur ope.'

'n Heel mooi spreuk ùit aow buukske vijn ik: 'Hij is nie bang vur wèrk, want hij dūrft 'r gerust bij te gòn ligge'.

'Ja, tegeworrig zò'n ze zegge dèsse 'n funksioneringsgesprek moesse gòn haauwe mar vruger ging dè anders. Unne heele skønne vijn ik zèlf de ùitdrukking vur 'n onwettig kijnd; 'Hij is dur 'nen ezel half over de deur geskete.'

Ik heb wèl 'n por spellingsopmèrkinge: op 'gekuld' en 'burd' zette gij 'n accent en toch bedoelde gewoon de Nederlandse -u-.'

'Ja, dè is 't ok, ik bedoel eigelek alleen mar ekstra klemtoon.'

En dan 'muntje' en 'kundje'. Dè zò toch zeker krèk andersum moete; dus 'mundje' en 'kuntje'?

'Ge he't gelijk; 't uurste grondwoord hì 'n -d- en 't twidde 'n -t-. Mar dialektspelling is nie mèkkelek. Ja, ge moet 't hardop leeze en dan komde d'r wèl ùit.'

En dan heb ik vurkeur vur -ao- wor gij -oa-schrijft. Nou is 't in aow buukske verwarrend. Want mistal is 't de donkere -òò-klank die ge bedoelt, mar in oew titeltjes gebrùikte 'zoal' ('Wè we zoal over mekaar wisse te vertelle') en dan bedoelde dieje klank nie...

'Ge he't gelijk; spelling blef moeilek.'

Dan haauw ik m'n twifels over d'n ùitleg van de ùitdrukking: 'Hij gif ès 'n vorse koew'.

'Ja en toch is 't men zoo verteld.'

Oo, dè geleuf ik gèir. Hedde al reaksies gekrege?

'Ja, ik heb al wir unnen hillen hoop neij grèij.'

Goed zo, durgaon! Veul suukses 'rmi!

Henk Peters vertelt over 't bevrijdingsmonument bij de Graafse brug.

Henk, we zen in De Graaf. Vertelde gij 's wór we stòn.

'Dit is 'n historische stukske grond. Hier kunde drie kerkskes zien.

Ginds bij Vèlp is destijds 'n Dakota uut de koers geraakt. De luchtlandingsploeg is 'r net voor 't rivierke de Raam d'r uut kunne springe, ze zen door dè water gedoke

om onder de kazemat te komme en daor zate de Duitsers op met 'n mitrailleurstelling en die hebbe zij met 'n bazooka onschadelijk gemaakt. En zodoende lag de Maasbrug binne handbereik.'

Ge kunt de brug hier mooi zien, ès dalek 't blad gevallen is, hillemòl. Ik kijk nou efkes langs de Maos in noordeleke richting en dan ziede nog de kazemat en links zie'k ok nog bunkers.'

'Ja, we stòn hier nog nèt òn d'n Brabantse kant bij 't Gemaal van Sassen en hier heeft zich heel wat afgespeeld.'

Waarom moest dè monument nou nèt hier komme?

't Is 'n bevrijdingsmonument en aan de Gelderse kant in Overasselt staat ok 'n monument. En omdat 'n brug van twee kante genomme wordt, was dit 't historische gebied voor 't monument.'

Kunde gij beschrijve hoe 't monument 'r uit zie?

't Blinkt in de zon. 't Bestaat uut 'n zuil van anderhalve meter hoog, omtrek veertig bij veertig centimeter, boven op de zuil 'n roestvrij stale parachute en daaraan hangend 't Vee-teken, de -V- van Victory.'

Wilde gij 's leeze wètter op de plaot op de zuil sti?

'Dit bevrijdingsteken is geplaatst ter ere van hen die voor onze vrijheid hebben gestreden en daarvoor hun leven gaven. Ze zullen ten allen tijde voortleven in onze herinnering.' Juist en dan stitter in 't Engels: This liberation-sign has been placed in honour of those who fought for our freedom and gave their lives for our sake. They will live on in our memory for ever.

Gij moest eigelek nog efkes de drie eenheden noeme die hier gevochte hebbe en die hier ok vermeld stòn.

'Tijdens de tweede wereldoorlog werd op 17 september 1944 de Maasbrug te Grave veroverd door de E-compagnie, tweede bataljon van de 82ste Amerikaanse luchtdingsdivisie. Twee dagen later rolden de eerste tanks van 't Britse 30ste legercorps over de brug. Op 21 september werd de verdediging van de zuidelijke oprit van de Maasbrug gehandhaafd door de Koninklijke Brigade van Prinses Irene.'

Hiervan hedde gij gedròmd. Gij he't ze ès jungske umblijg zien komme en gij he't vur 'n monument op dees plòts lang geijverd. Hoe vuult dè nou?

'Nou, d'r is vur mij 'n levenswens mee in vervulling gegaan!'

Henk, proficiat!

Ties Verstegen over zen hobby:

Ties de Wachter, zoowès aauw Ujese en Volkerse minse 'm nog kenne, hi unnen bezunderen baand mè 't orlogskerkhof, the English War Cemetery, in Uje en dè hi eigelek wèl iets mè Allerziele te maken ok. Ties kunde gij òn de luisteraars 's p'rbere te vertelle wurrum ik hier ben? "t Is begonne mè blumkes rècht zette. En nou op 't moment maak ik vort foto's en die plak ik op de steen mè 'n blumke d'rbij en dan stuur ik die op nor Engeland nor de familieledede. Ik heb ondertusse 156 adrèsse van de naobestònde die ieder jaor overkomme. Volgend jaor 5 mei is 't unne spissjale bevrijdingsdag en dan zal

't hier heel druk worre. Dan komme d'r wèl zò'n zeuventig, tachtig nor dees kerkhof.' Nou hedde gij hier ondertusse albums mè ontzettend veul materiaal en gij he't ok heel veul Engelse kontakte. Wè hedde gij in oew albums?

'Dè zen allemòl foto's van mense die hier zijn begrave; uit Engeland, Nieuw-Zeeland, Australië, Canada en Polen en nou probeer ik via die families die ik al heb nog meer gegeves over andere grave te krijge.

Ik heb ongeveer 2000 foto's en heel veul correspondentie.'

Gij doet eigelek heel goei wèrk, 'n sòrt bezondere naozùrg...

'Ja, en ik zal 't ok blijve doen, zò lang ik kan.'

Ik verbaas me d'rover dètter zò'n sterke baand zen gebleve mì overledene nò zònne lange tijd, want gij vertelde dètter minse zen die tweemaal per jaor nor 't graf komme kijke.

'Ja, 'n vurbild daorvan is 'n jong meidje, die wordt dees jaor 65 en die leeft hillemòl alleen en die wil alle papiere die ze hi van heur gesneuvelde bruur, die vliegenier was, oversture nor hier.

Ik geleuf nie dètter iemand hier in Holland is die zoiets duu ès ik en die zòveul foto's daorover hi, mar wie wònt 'r nou ok krèk tegenover 'n orlogskerkhof, midden in 'n dùrp, mì 703 grave!'

Ties, ge doet schòn wèrk en ge moet 'r zeker mì durgaon.

'Ik vijn't zò schòn en ik hoop 'r mì dur te gaon zò lang ès ik kan.

Ik hoop 'r tien jaor vast bij te vatte.'

Ton Buynsters over z'ne Kijkzuil vur Haore.

De zuil hi 'n opschrift, gemakt dur Jan Eggermond:

*Omrankt door groei en oogst van het gewas
wordt hier getoond hoe Haaren was
De kerk, de school, folklore, Nemerlaer
naast Haarendaal wordt ge de gild gewaar
Dit trekt zijn spoor naar een verschiep
waar eens gewassen op dit grondgebied
al wat dit Haaren bergt aan kracht
in een nieuw bestel wordt ingebracht.*

Ton, wie is Jan Eggermond?

'Dat is de echtgenoot van de oud-burgemeester van Haaren en die zat in de werkgroep die de zuil begeleidde. Hij is Neerlandicus.' Kunde gij, ès bildhauer van deze zuil, probere te beschrijve wè de minse ammel kunne zien op jouwe kijkzuil?

'Ja, maar eerst even wat eraan voorafging. Ik kreeg van 't gemeentebestuur hier de opdracht om iets te maken voor 't nieuwe plein. Daar gaat nogal wat denkwerk aan

vooraf. De herindeling kwam ter sprake, de bevrijdingsfeesten en toen is geleidelijkaan 't beeld bij mij opgekomen om 'n historische zuil te maken.'

D'r is tegelijk mî de kijkzuil ok 'n buukske daarover verschene.

'Ja, daar staan de voornaamste dingen van de kijkzuil ook in. Maar nou de beschrijving: Rechtsonder zie je de mens die Haaren gemaakt heeft zoals 't nu op dit moment is; 'd'n atlas van Haaren'. Bovenaan dat vlak stuk is voor de toekomst, dus zeg maar, na de herindeling van komend jaar. Als we naar boven gaan, ziede weer 'n tekst van Eggermond: 'Gewassen op Haarense grond' en dan komt 't gemeentewapen, de schapen, de kiosk en de Haarense vlag. Dan boveaan is rondom de landbouw. Die geef ik de grootste eer omdat Haaren altijd 'n landbouwdorp is geweest. De ploegende boer, de zaiende boer, de schoffelaar, de boerin, de koe...'

Ton kon lang nie alles vertelle wètter allemòl op zenne zuil stî. D'n black watch, de broeders, de tuinders, veulsteveul um ammel op te noeme. Ge zòdt zelf 's moete gòn kijken op 't Monseigneur Bekkersplein in Haore bij Osterwijk!

Over de ceedee Hurt 's efkes hier:

Umroep Brabant bestî krèk vijf jaor en Umroep Ballekum viert z'n tienjòrrig bestaon al. En dè gebeurt o.a. mî 't ùitbrenge van unne neijen Brabantse ceedee. De mins achter die schijf is Sjef van Schalen en die is in de studio um 'r over te buurte. Sjèf, hoe is de ceedee tot stand gekomme?

'Nou, d'n Umroep bestî nie alleen tien jaor; ok de Brabantse avonde die d'n Umroep same mî de Gaauwe Leuw organiseerde bestòn al tien jaor en ùit diejen overvloedige 'kùrf' artieste he'n we kunne kieze um 'n mooi seleksie te make vur deze CD. D'r stòn d'r mar liefst zestien op. Bekant allemòl splinternej liedjes.'

Wie stòn d'r allemòl op?

'Unnen hillen hoop: Linnegoewd, Lya de Haas, Treveris, Johan Biemans, Arie van Roozendaal, Peter Aarts, Jan Smeets, Brabants Volk, Marie-Christien Verstraten, Henk Habraken, Wout van Venrooij, Goei Vollek, Jo Klerkx, Peter Aarts en Sjef van Schalen. 't Is vur hil Brabant en 't kùmt ùit bekant hil Brabant.'

Umdè de ceedee gedòpt wier mî Ballekum kermis drèijde we 'Fiste' van d'n Broelie ùit Vorstenbosch.

Jan van Lieshout, oud-ònnimmer ùit D'n Dunge:

Jan, gij bent 'r al 84. Gij waart ònnimmer. Hoe bende gij begonne?

'Nou, ik heb niks gehad ès de lagere school en in de winterdag saoves de teekenschole; uurst vier jaor in Gèssel en lötter in Schijndel.

Ik hà veul wèrk bij de boerre. Putte make en oves bouwe en zoo.'

Kunde gij beschrijve hoe zònne put make in z'n wèrk ging?

'Dè ging zoo: d'r worde gewoon op de grond unnen houtere ring gemakt, 'n mal, of-wèl linne ze d'r de vèlling van 'n karwiel nir en dan gödde òn d'n buitekaant stòn mètsele en ègge dan inne meeter hòg waart, dan gingde d'rin staon en dan moeste òn 't ùitgrave en dan zakte de putring mee nor beneje. Ès de ring gezakt waar, gongde wir òn 't mètsele tot ge wir unne meeter hog waart en dan moeste 't schupke wir vatte. Oit moeste wèl 4 meeter diep vur ge òn 't wötter waart.'

Daor moeste toch wèl 'n spissjaal schupke vur hebbe?

'Ja, 'n kort stilleke. Anders koste dè nie...

Ik heb ok nog verskillege bakoves gemakt mì leem en lötter mì ijsselstintjes en ègge dan zò wijd waart dègge de ovevloer lint - die moes nor vurre 'n bietje schuin afloope - dan worde d'r zand in gedaon vur 't gewelf. Daor worde gin mal vur gebrùikt, mar dè dinne we mì zand. Dè dinne we rond make en dan d'r overheen mètsele.'

Wèffere specie gebrùikte ge dan?

'Dè was gewoon mar kalkspecie, vur ove en put. Dè was in de twentiger en dèrtiger jörre. Nödderhand, toen de boerre van potstal overginge' op Hollandse stalle, heb ik wèl 'n honderd groepstalle gemakt. Hier in D'n Dunge, in Gèssel en Gimmende.' (Dan hà'n we 't nog nie ins over Janne hobby, de modèlbouw, gehad.)

Hein Godschalx, de lesten braauwer van Ballekum.

Hein, mag ik vraoge wanneer gij geborre bent?

'Geboren 1 april, 1903. Ik ben d'r 91.'

Wanneer bende gij op de brouwerij De Zwaan gekomme?

'Da's ongeveer in 1920 geweest en ik heb 'r m'n hele leven in gewerkt tot november 1969, toen de brouwerij ophield en een samenwerking werd aangegaan met Bavaria.' Ge he't dan netuurlek veul Balkumse minse in dienst gehad? 'Ja, ik herinner me o.a. Grad Pas, Chris Strik, Grad Doedee, Jan Pennings, Driek Spierings, Jan Ven-rooij, Jan Mèlk, Hannuske de Zildrèijer ùit Mirrooi (d'n touwslager dus)¹.

1. Achteraf hätter Hein zò'n spijt af dèttie zunne leeftegenoot Willemke Verhoeven vergeete waar te vernoeme.

Kunde in 't kort beschrijve hoe bier gemakt wordt?

'Ja, ge maakt van gerstemout (gerst wordt geweekt en moet kieme tot op zekere hoogte, wordt dan gedroogd en daarna geplet). Dat moutmeel wordt gemengd met water en op temperatuur gebracht, zodat 't zetmeel van de mout omgezet wordt in moutsuiker. Dat aftreksel wordt gekoeld en gaat naar de gistkelder. Daar wordt gist bijgevoegd en dan wordt die moutsuiker gedeeltelijk omgezet in alcohol en koolzuur. Als 't dan uitgelist is, gaat 't naar de lagerkelder of de legerkelder om daar te rijpen. Dan wordt 't daarna gefiltreerd en afgevuld op vaten en op flessen.'

Drinkte zèlf nog bier?

'Ik drink nog iederen dag m'n glaasje bier.'

De Zwaan hà hier unnen heele goeie naam ès biermèrk.

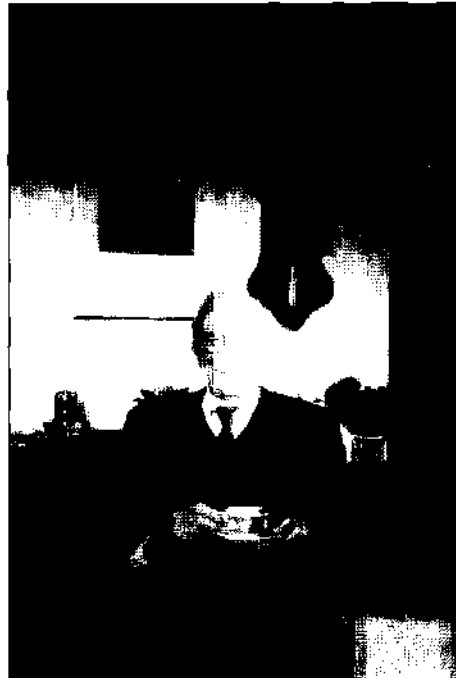
'Ja, hier in Berlicum heette ons bier De Zwaan, maar de ouwe stambrouwerij in Middelrooi was De Drie Zwaantjes.'

't Geslacht Godschalx hi takke in Ballekum, Mirroi, Èmpel en His en 't is 'n belangrijk geslacht gebleken in dees omgeving, want 't leverde nie alleen brouwers.

'Nee, ze waren ok boer en burgemeester. Van 1830 tot 1935 zijn ze in Ballekum aan een stuk door burgemeester geweest.'

Ik vroeg m'n èige nou af ofter vandaag d'n dag nie nog 'n goei bestònsmeugelekehèid zò zen geweest vur brouwerij De Zwaan?

'O ja, zeker! D'r zijn nog enkele kleine brouwerijen die 't zeer goed stellen en die 'n heel goed bier maken en da' zou zeker ook voor onze brouwerij gegolden hebben.'

Ger Coppens over heure ceedee Lèvenswijzer:

Ger Coppens is nog nie zò lang bezig mè dialektliedjes. Wel is zij mè Lya de Haas en Marie-Christien Verstraten 'n neij verschijning in 't 'Brabants Circuit' en dè's heel fijn; eindelek ok 's vrouwe mè unne 'one man show' in 't Brabants! Ger hì krèk d're neije ceedee gedopt. Hoe waar dè in de Koks Hoef?

'Prachtig, al zeg ik 't zèlf. Willem Iven heget mee ingevuld en 't waar grandioos geslaagd. D'r zate gistere 'n dikke 400 man binne en d'r stonne d'r nog buite en 't waar muisstil... Hil schòn.'

Vier jaor geleje, hà'k nog noit van jou geheurd en toen kwaamde gij mè jouw plaot Van binnenuit. Die wier zò goed ontvange dètter ok nog unne ceedee van gemak't wier en toen wier 't afgeloopde winter innins efkes stil um jou. Waar dè 'n adempauze?

'Nou umdè'k afgeloopde winter 't gruwelek druk heb gehad in m'n huishaauwe en umdè'k vort zovvel optredens hà, heb ik gezeed: 'Ik kap 'r 's unne winter mè, want ik moet 's 'n bietje tot m'n èige komme en orde op zake kunne stelle.'

Ge he't dus eigelek unne winterslaop gedaon? En daor is unne splinterneije ceedee ùit vortgekomme: Lèvenswijzer.

'Ja, ik bedoel daormè dè ik zelf 'lèvenswijzer' ben geworre dur de periode die ik aachter me heb. Daorop heb ik m'n liedjes geschreve. Op m'n èige ervaringe. En nou kanne d'r schijnbaar toch wir heel veul mense z'n eige in trugvinge.'

Wè stitter ammel zoo op?

"t Begint mè 'n ode òn onze Sint Servaas, de Boerdonkse prochiekerk.

'Vanalles' gò over onzen eigen tijd: alles is vort zò overtrokke; we hebben van alles vort zò overdreuve veul. 'Virtig plus' is 'n overpeinzing van m'n èige: 't virteg worre: 't beleege zen...'

't Din men mee òn kees denke, mar ik vijn 't 'n prachtig liedje.

'Kaarske' is 'n loflied op 'n vrouwke ùit ons buurt. 'De Zuster van de Ric' is 'n non die ik nogal veul tegegekemme ben en 't Schilderij' is spissjaal vur onze Jan.'

Samevattend stitter vanalles op; 'n mengsel van èigented's en nostalgie. Ik wens oe veul suukses!

Bij Piet van Gerven op Halsebroek in Esch.

Piet is veurzitter geweest van de hèrmenie Sint Willibrordus, hij is 26 jaor lid van de NCB, tien jaor veurzitter van d'n Boerrenbond en vur diejen ted zaat ie al bij de Jongen Boerrestand in de leiding.

Piet, gij he't hier alted in bestuursfunksies gezeete, hoe rolde daor nou in?

'Ge komt 'r eigelek zonder èrg in terèchte. Ge wordt gekozen ès bestuurslid en dan ès sikkretaris en dan ès veurzitter en èster unne keer unne teeraovend waar, dan worden 'r goed worstebrood geëete en dan vroege ze: "Piejt, hedde gij iets?"

Ik makte liedjes en kwisse, want ge kost nie d'n hillen aovend alleen mar kaarte. (Oit hitter unne kappelaon gevraagd wor wij al die worstebreujkes toch liete en toen hatter inne geantwoord: "Och kappelaon, dè's hèndig zat; 't een daowt 't aander òn!")

Gij he't ok hil wè gedaon vur de restaurasie van de Essche kerk?

'Ja, vur de Sint Willibrorduskerk hier hà'n ze 'n kommitee opgericht en daor ben ik toen ok vur gevraagd, mar dè he'k nie gedaon, mar ik heb 'r wèl z'n best òn mee gewerkt. Ik heb meegedaon òn de taauwtrekwedstrijde van de K.P.J. Ik heb de pestoor mar laote winne, want dè brocht 't beste gèld op. Ik heb ok nog meziek gemakt worbij de pestoor 'n liedje zong op de pronkzitting. 't Waar wèl unnen boer op unnen ùrgel en dè's nèt zò gèk ès unnen aap op 'n fiets, mar ik hægget toch zò wijd dè we same zò'n 1600 gulden opgebracht hà'n.'

Ik heb geheurd dè gij zèlfs gepreekt he't?

'Ik heb unne keer geprikt vur de aksie 'vur Esch op de bres', ja.

En dè waar nog nie zò slècht overgekemme, want de pestoor bèlde nòdderhand dètter 'n vacature vrij kwaam op Lennisheuvel en meschien kos ik daor wèl pestoor worre, zin ie.'

Piet, we hebbe wir veul te weinig ted, want gij beteekent veul vur Esch. We hebben 't nog nie ins gehad over jouw tonpraoterij. Mar ik vijn dègge wèl alles zò veul meugelek moet blijve doen, want ge doet prachtig.

Jan van Aar ùit Deursen-Dennenburg over d'n Overlaot:

Jan ister 87 geweest en hij wònt in de Langensestraot en daor hittie alted gewònd.

Jan, wè hield vur jou d'n Beersen Overlaot in?

'Dan liep alles hier onder wòtter umdè de Maos hier vol kronkels zat. Nou he'n ze 't rècht geleed en nou zak 't beeter weg, hé. Dur al die kribbe wier 't wòtter tegege-

haauwe en durrum kreegde hier vruger dikkels hog wötter. Dè gebeurde wèl 's oit drie kirres op 'n jaor.'

Wè ware dan de gevolge vur jouw boerderij?

'Vruger stonne hier in de polder nog bekant gin huize, mar dur 't kwelwaoter hà ik in die daag dik slècht kore. De rog verzoop, d'n tèrref die hiel 't wèl, die kon d'r wèl tege. Mar vur 't winterkore was 't hil slècht. 't Wötter kwaam dik tot 10 centimeeter onder d'n dam en ès't over de damme gong, dan hà'n we 't hier nie mer gekeerd.'

Hoe lang duurde zòwiets nou?

'Ja, dè waar verskillig. Ès 't wötter begon te zakke, dan waar 't hier nò vier, vijf daag ok 'weg. Ès 't bij D'n Bosch mar onderuit zakte. Ge hà't nor Haren toe unne grunen dijk ligge, unnen dam van unne meeter hog en daor konne de Harense boerre 't vee nog wè langer in de wèij haauwe, ès 't teminste 'n laag Beers was.

Ègge toen nor de mèrt wò't, dan moeste mì de keujesmanne op unne roeiboot nor ginne kant zien te werke. Wij moessen alted over Herpen hene en zoo nor Bèrge en dan nor de Osse vèrkesmèrt.'

Bèrtus v.d. Velden ùit Lith.

De 75-jòrrigen Bèrtus v.d. Velden is geminte-opzichter geweest in Lith. Behalve dè waar ie ok nog 36 jaor brandweerman en 14 jaor brandweerkommandant. Hij is unne Lithse in hart en ziel, of zòwès ie zèlf zi: 'unne Lithse ès unne kèij'.

Bèrtus hì goei ideeën over 't wèrk van heemkundekringe. '

'De heemkundekringe hà'n d'r eigelek al veul irder moete zijn. Ze doen allemòl goei wèrk, mar nou zit 'r 'n ginnerasie òn 't bestuur die 'n heel belangrijk stuk overslò. Ik ben d'r jaore bij gewist en ik ben d'r gòn loope. D'r loope hier nou nog 'n stuk of tien boerkes rond die dezèlfde aauw taol spreekken ès ikke. Nog 'n paor jaor en ze zen van de kaart afgeveegd. Nou zò'n ze die Lithse taol die vruger gebrùikt wier nog kunne vaastlegge, mar de spreekers zen allemòl al rond of in de tachentig en die jonger zen moete nie hebbe, want die zen ammel al geïmpregneerd mì letters en woorde die hier noit gebrùikt zen. Ik heb dè in de kring hier gezeed, mar ze hebben 'r niks mì gedaon. Ik vijn dè verschrikkelek, want dè's toch 'n kulturele waarde!. Ze gòn allemòl die archieve nao en die opgravinge van de Romeine.

Die stukke steen die blijve wèl ligge, want die nimt gin man mee, mar die minse zen dalek weg.'

Gij he't d'n Beerse Overlaot nog meegemakt, wor?

'Ja, in '28-'29 heb ik 't nog meegemaakt en dè is 't leste jaor geweest dè de Bèerse Overlaot gewerkt hi, want nòdien zen ze begonne mì de Maosverbeetering en de stuwbouw. De afsnijinge in Keent en Lithoije wormì ze de Maos rècht gemaakt hebbe zòdè de afvloeiing veul snèller kon gebeure en um 'r vur te zürge dè de Maos nie leegliep zette ze hier de stuw neer. Toen is 't heel wöttertransport geregeld tot en met. Vruger wònde wij achter Denwek, nou d'n Engwijksepad, en de boerderije stonne allemòl op unnen tèrp en dè was de boerrebuurt.

Ès de Bèers ging loope, dan wies dè zoo alleman. 'Hij is al over 't Klèine Elft hene' - dè was daor bij Grave - en dan was 't 'd'n Achterdijk die lòpt', dè was d'n Hertogswittering, d'n Blaowe Wittering die overliep. Dè duurde dan wir 'n por daag en dan was 't 'De Tienweg die lòpt' en dan ginge ze de opritte van de Littergraaf en de Datsteeg dichtzette mì stalmès en planke en klèij. (In de Littergraaf zaat 'n verlaging wor ze in de zomerdag mì de hooikare durhene konne.) Ès 't vort over de Tienweg was, dan ston 't zoo in 't dürp. Nou laag Denwek 'n stuk hògger, dus daor zate we nog wèl dreug. Hier bij de Blaow Port zate vloeddeure in d'n tochtsloot en die zitte d'r nog in. Honderd kilomeeter van de kust af, mar wij hebbe hier vloeddeure! Ès 't wötter ùit de polder kwaam, dan ginge die deure dicht mì de stroom mee en dan slote die d'n Eng af en al wètter in 't dürp zaat, bleef nog efkes dreug zitte. Dan kwaam 't wötter hier over 't brugske heen van de Pastoriestraot en 't Weesje en dan liep d'n Eng ok onder wötter.'

Wè hà dè nou vur gevolge vur de bewoners ès 't zò wijd waar?

'Ja, wè de finansjeele kant betrèft weet ik daor nie zòveul vanaf, mar vur ons ès kijnder zijnde, was 't 'n feest ès dè wötter kwaam. 't Was unnen heelen hoop èllènde vur de aauw lù, mar vur ons waar 't geweldig. Wij makten allemòl 'n vlot en ginge daor mì vaore en d'r viele d'r ok wèl 's af, mar d'r ston mar unne meeter wötter, dus die kwame d'r wèl wir uit. Mar 't èrgste waar dè 't gediert èn 't ongediert allemòl nor 't hog, nor 't dürp toe kwaam. Daor zate ratte, muis, bunzings, molle en wezels in. De knotwulge hier zate vol muizen en ratte, mar èster die onder ginge, dan kwaam al dè gediert de hoimijten in. Die stonne dik op stellinge, mar nou kwame de ratten en muize en die vrate dè hoi tusse wötter en lucht gelijk op en ès dè nou lang duurde, dan gebeurde-n-'t wèl dè 't hoi innins unnen halve meeter nor beneje schoof. In de riete en stroie dake hier van de boerderije krioelde-n-'t van de ratte. Ge kont zoo in d'n aovend de ooge van de ratte zien schittere bij de vorstpanne. Ze vrate d'r gater in en soms bete ze die wulgebèndjes dur en dan schoof 'r 'n hil stuk

dak umblig. 't Kwaam vur dètter onder de britse in de vèrkeskoie meer dan fertig ratte zate. 't Waar 'n verschrikking vur die klèin boerkes hier. 't Waar bagge fokke, nor de mèrt en de notaris betaole.

In diejen tijd hólde ze b'ons thuis de èipel binne en die dinne ze onder oew bed. Nou waar dè toen nog 'n bedstee. D'r stonne paolen in mì planke d'rop daarover wè roggestroi en op dè stroi laag unne pulling mì hav'rekaf en in de winterdag kwame daor zoveul muis in te zitte, want onder dè bed lage dus ok nog de èipel vur de winterdag.

En ès 't dan vurjaor wier, dan zaagde die gruun koppe langs oew bed umhog komme. Mar ja, de muize en de ratte kreegde dus ok overal binne. Wij hebbe nog wèl 's mì 'n zwiepke baandhout op de muis ligge jètte, want daor ware we vlug in.'

Wij wònden 'r te wijd vanaf en we zen te jong um 't meegemakt te hebbe, mar onze vòdder vertelde wèl dèttie vanaf de Kruisstraot nor Orthe en Ravestein kos skòtse...

'Ja, dè wòtter ging mar tot òn de spoordijk. In Oss stond 't bekant òn de groote kerk, mar zoo nor Nuland toe kwaam 't tot òn de spoordijk. Dus die boerre die òn de polderkant van de spoordijk zate, wònde-n-op tèrpe. Dè kunde nou hier en daor nog zien. Dan ging 't tot òn de spoordijk van D'n Bosch nor Utrècht. 't Hogste wòtter hier in Lith, dè ik weet, was dè de kiosk op 't mèrtvèld d'r tot twee trappe in ston en in de kerk konde nog mì twentig man staon en de rèst was gelijk onder wòtter.'

Bèrtus, gij kunt schitterend vertelle, mar 't ketierke is zò kort.

'Egge iets wilt wete, dan komde mar!'

Willem Hoevenaars, de leste swies van D'n Dunge:

D'n 83-jòrrige Willem Hoevenaars is in D'n Dunge vurral bekend ès de 'swies'. ('Suisse' is de naam vur de Zwitserse garde van de paus en daoròn is de benaming ontлинд. 't Prachtig uniform lekt 'r ok op.) Willem, hoe lang bende gij dè geweest? 'Zò'n 45 jaor trouwen dienst heb ik aachter de rug.'

Wè haauwt 'swies' eigelek in?

'De swies is 'r gewoon mar um de plèchtighede in de kerk 'op te zwiepe' en alles zò mooi meugelek te make. En de mense in de kerk 'n bietje in de gater te haauwe. Vruger waar 't nogal 's druk in de kerk en dan viel 't nog wèl 's veur dè't zò vol waar dè de plòtse allemòl bezet ware en dan ware d'r wèl 's vrouwe in verwachting die

moese staon. Dè hà de swies in de gater en dan ging ie daor nor toe en dan vroeg ie op 'n rustige manier: 'Vrouw, zòdde gij daor nie wille zitte?', want dan hà ik al 'n plòts uitgezocht. Mistal ware ze daor ontzettend mì vereerd.'

Dus gij waart zò'n bietje d'n ordedienst. Hoe worde swies?

'Swies kunde nie worre, 't is gin beroep mar 'n funksie. Ge wordt dur 'n zeker persoon uitgezocht. Die hi wè in oe gezien. D'r straalt 'n strak uiterlek van oe ùit of zoo; iemand die goed iemand in z'n gezicht kan kijke, zonder te laache.'

Natuurlek ontzag. Gij bent groot, gij kunt streng kijke en durrum bende gij dus gekoze?

'Zeer zeker, mar ik heb uurst ok nog wèl 'n bietje proef gedrèijd, want ik heb nie zoomar in inne keer dè pak, dè uniform, gekrege. Ik ben begonne in 't jèske van munne vurganger Jan Minkels. Harrieke de Laot is d'n alleruurste geweest en ik denk dètter die mì gestopt is umdèttie 't dur de druktes mì z'n gezin nie hi kunne handhave.'

Dan komme we mee òn de schaduwkante van 't swies-zen.

'Unne swies heget zò druk op kerkeleke hogtijaag dèttie nie toekùmt òn z'n gezin. Ègge gekoze he't swies te zen, dan moete 'r ok zen. Dè hurt gewoon bij 't plichtsbesèf. Ge waart 'r alted unnen halven dag vur in de kerk, minder kos 't nie.'

Kùmt 'r nog oit unnen opvolger vur Willem Hoevenaars?

'Ik denk 't nie. D'r is gin vraog mir nò en daor zen de dienste nie mer nò. Vruger hädde zoveul priesters en zoveul dienste...'

Narus de Valk over z'n bieje.

Narus de Valk wònt op Kaot've (Kaathoven), mar kùmt eigelek van Vorstenbosch. We laote d'n tachtigjòrrige Narus èiges òn 't woord: 'Ik zal 'n jungske van 12, 13 jaor geweest zen, toen de pestoor b'ons thuis op Haozelbèrg ònkwaam um te vraoge of ik nie bij de Jongen Boerrestand moeg.

Onze vòdder waar 't 'r niks mì ins. Mar ons moeder zin: "Och, hij werkt toch goed en hij moet nou al vur knèchje nor Janus van Houte. Lèt dieje jonge d'r toch bijgaon!" 't Ging deur en ikke blij, want daor zate m'n kammereuj Harrie van Kèssel, Franske van Nisseroi en Driek Geene ok allemòl. Mar toen kwaam de kontrebusie en al waar dè mar 'n klèin bietje, toch waar 't eigelek te veul, want ik krieg mar zeuve stüivers alle zondage.

De pestoor waar zèlf biejehaauer en hij hà al lang bekeke dè ik ok 'n zwak hà vur

die beesjes. Ik moeg bij hum hønning komme slingere. Ikke nor de pestoor! Ik wier gevraagd of ik ok bieje wò haauwe.

"Ja," antwoordde-n-ik natuurlek.

"Nou," zin de pestoor, "ik ben van de week bij Piet van Dooren in d'n Dinthersen Hoek geweest en daar moest jij dan 'ns heen gaan."

Ik ging nor de mènneke en daor wier 'n bietje gebuurt. Ik zieget nog vur me. De biehalleke mi 'n afflopend strooie dèkske worronder zò'n tiejn kùrve stonne.

Piejt van Dorre hà al gaauw gezien de ik 'nen èchte biejeliefhebber waar. Hij viet unne kùrf üt z'n biehal en zette die t'n onderstenbove. Daor ging 'n wirreld vur men ope! Ik zaag die biekes allemòl kriebele en von 't prachtig, mar ik kende d'r glad niks af.

D'n aauwe Piejt zin: "Jonge, zòdde gij gèir bieje haauwe?" Ik knikte van ja.

"Ik wor al ouwer," zin Piejt die toen zò'n tachtig zal zen geweest, "ik ben d'r nie lang mer en d'r moete toch biejehaauwers blijve." Ik knikte wir.

"Nou," zin Piejt, "dan kregde gij van men 'n zwèrmke."

Jonge, jonge, ik waar in de zeuenden hemel, wè 'n begin! Onze vòdder kende Piejte goed en toen ik thuiskwaam, vroeg ie men wor ik geweest waar en ik vertelde alles irlek.

"Die bieje bij aow, de is toch wè," zin ie sjegrennig.

"Wè kunde nou toch mi bieje doen! Jonge, jonge, ès ge nou 'n por knijnt hield... De brengt ok nie veul, mar bieje brengen toch hillemlòl niks op!"

"Mar ik zò toch zo gèir," en ik ging vòdders al wè belove. De k' mooi rècht zò ploegge en zoo meer.

"Nou vurrüt dan mar." Ikke nor Piejt van Dorre. Ons moeder zin nog: "Ge moet dieje mins unne gulde geeve ès ie niks wil, vur niks meugde nog gin kat ònvatte." Mar Piejt wò niks.

"Nee," zin ie, "ginne gulde, mar ge moet diejen bie wèl haauwe!" (Hij zin "unnen bie" ès ie 'n biejevolk bedoelde.) "Te hèrfst kom ik kijke, ès ik 'r nog ben."

Ik ben mi dieje zwèrm nor Haozelbèrg gedaon, nòde Piejt nog naogeroepe hà, de k' m'ne kùrf nor de hèij moes bringe.

Onderwege docht ik: "Lieve Schepper, wor zal ik ze nor de hèij bringe?" Die hèij wier de Brobbelbies in Nisseroi en lötter de aauw hèij tusse Nisseroi en Vorstenbosch. Ik trof 't geweldig, want bieje zen zò afhankelik van 't weer. Mar ze hà'n goed gehòld en ik hà prachtige hønning; de raote ware hillemlòl wit onderòn.

Piejt van Dorre hà geheurd dè'k mì m'n uurste volk goeien hønning hà. Hij waar blij dè't zunne beginneling zò goed getroffe hà en hij kwaam bij ons op bezuuk.

"Hoe is 't mì d'n bie?" vroeg Piejt.

"Die is harstikke zwaor," vertelde-n-ik. D'r wier gewoge mì de unster en d'n uitslag waar "bekant dèrtig pond!" Dè waar heel veul.

"Wè gòdde nou doen mì diejen hønning?" wò Piejt wete.

"Verkoopen ès ik kan, alleen weet ik nie wor."

"Dan moete in Vèggel nor Van d'n Boers gaon, nor de koekebakkerij."

Ik d'r hene. Daor hà'n ze van die groote wijntonne staon en daorin wier de raowen hønning gedaon. Ik hiel 25 pond over en beurde bekant 30 gulde! Dè waar nog 's 'n goeie start! Ik ben vanaf dieje tijd alted bieman gebleve.

Wanneer ik 'smèrges opstao, gitter gin uur vurbij, of ik ben al in de biehal geweest. Want bieje zen m'n lust en m'n leeve! D'r gè ok ginnen dag vurbij of ik heb hønning gepruufd.

Mistal doe ik 'm in 'n glas laow romme. Ze zegge dè ge daordur heel oud kunt worre. Ik ben d'r tachtig en zò lang ik gezond blijf, wil ik nog wèl vort. En wè kunne de minse veul lere van de bieje! Jonge, wè hebbe die beesjes toch 'n prachtig sisteem um in zò'n klèin rùimte zò mooi te akkerdere. Ze zegge oit: "Nederland is vol". Wij moete nog veul van de bieje lere.

Volges de volksmond haole bieje hønning, mar 't is eigelek nektar en die moet nog dur vier mage eer dè't hønning is.

Dürum is hønning, ès ie goed bewerkt is, 'n edel produkt!

Bij 't heengaon van Gerrit van Tilburg.

We gingen op bezuuk bij Gerrit van Tilburg in Oss.

Een van de uurste dinger die Gerrit vertelde waar dèttie op 25 oktober 88 zò worre. Mee docht ik: dan zènde we ons gesprek ùit op de mòndag daor vlak vur mì de wense vur unne plezierrige verjeurdag.

Zoo hà'n we 't ok op baand klaor gemakt.

Toen ik zunne zoon, Frans, opbèlde um dur te geeve dè't dieje mòndag ùitgezonde zò worre, zin Frans dè't nie zò goed gong mì vòdders.

En toen op dieje mòndaggemèrge van 24 oktober, bèlde Frans dè zen vòdder gesturve waar. De familie hà toch gèire dè de ùitzending durgong. Ikke nor de studio gebèld en òn Paula's gevraogd um 'r in elk geval menne wens vur unne goeie ver-

jeurdag toch ùit te knippe en um te vermèlde dè Gerrit overleje waar, mar dè de familie toch gèire wò dè't gesprek ùitgezonde zò worre.

Nou krieg ons gesprekske wèl 'n bietje 'n arig èindje, want per ongeluk wier d'r ok 't leste van Gerritte ùitgeknipt wèttie zin toen ik 'm bedankte en dè waar zunt. Hij zin dèttie z'n èige vereerd hà gevuuld. En dè waar 'm gèire gegund, want Gerrit van Tilburg waar vur men al unne heele bezondere mins geworre.

Hij waar d'n achttiende ùit unne nest van 19 jong! Hij waar al gaauw de jongste geworre umdè z'n jongste bruurke gestikt waar. Dè klein mènneke hà gespuld mì 't ringske van z'n moeder en toen hagget dè dingeske in z'n mundje gedaon...

Gerrit hà veul trilling in z'n stem; ge kost z'n gevuul heure èssie 't over z'n moeder, z'n vrouw, z'n kijnder en z'n vriende hà. Dè waar vur men heel indrukwekkend.

Gerrit van Tilburg waar unnen diepgeleuvige mens. Hij vertelde dèttie alledaag din bidde vur z'n kijnder en z'n familie en z'n èige. 't Worde -n- 'm nogal 's teveul èssie over al die mense pròtte die 'r nie mer ware.

Een van de dinger die ik noit zal vergeete, is zen verhaal over 't persoonlijke gebed en de vervulling daarvan. Zen vrouw hà hum 's gevraagd: 'Bidde gij nog?'

Gerrit hà daarop overtuigd bevestigend geantwoord en toen zin z'n vrouwke dè z'n gebed verheurd waar, want ze waar in verwachting. Gerrit waar de kunning te rijk. 'Ès 't dan unne jonge is, zulle we 'm Frans noeme - want gij bent alt zò gèk mì oew vòdder.' ùit alles kos ik pruve dèttie 'n heel goei huwelijk gehad moes hebbe en dèttie z'n vrouw erg miste. Hij noemde d'n ted dè ze same wònde vur heur stèrve de gelukkigste ted van z'n leeve.

Gerrit vertelde over z'n wèrk op de vlisfabriek van Zwaantjes in Oss, over dieje goeie mins Goedhart, over d'n twilling die tie òngenomme hà, over de hulp òn de minse in de kaoien Duitsen ted...

Al mì al waar 't vur men 'n korte mar bezunder ontmoeting geweest mì Gerrit van Tilburg. Ik hægget nie gèire gemist.

Ik heb noit irder iemand getroffe die de negentiende ùit 'n huishauwe waar en die ondanks alle vrugeren èrremoei mì zoveul tevrejenhèid en dankbaar gevuul over diejen ted kos praote. Dürum denk ik ok dè't heel goed waar dè Gerrit op de radio waar, want hij hà 'n goei bodschap. Ik waar jeloers op zen geloofsovertuiging.

't Waar vur ons 'n eer en 'n genoege um Gerrit van Tilburg te spreeke.

Dèttie rust in vrede mèine we zeker te wete.

Zunt achteraf, dèttie z'n èige nie mer hì meuge heure.

DE KÛRSTSTAL VAN BALLEKUM

't Is al héél, héél lang geleje, bekant al tweeduzend jaor! 't Is zò lang geleje dè de minse de jørre nog nie ins dinne telle! Toen beston Ballekum al, mar 't waar d'r natuurlek veul anders ès nou. D'r wònde vurral hèrders en d'r waar veul hèij.

D'r ware hier toen meer schaop ès minse. Nou is't krèk andersum.

In diejen ted waar hier ok nog gin kunnegin of minister prizzident d'n bøs. Nee, wij hà'n unne keizer! Mar 't waar d'r wèl inne die van wijdweg kwaam, van Rome! In dieje keizer hà nou uitgemaakt dè alleman trug moes nor de plòts wortie geborre waar, want daor stonne ummers de kompjoeters worrin al de name van de borelinge opgeslage ware. Daor moesse de minse dus allemòl nor trug um d'r èige wir in te laote "putte". Dan kos de keizer nòdderhand krèk zien hoeveul onderdane dèttie ha.

Zoo waar d'r 'n pas getraowd stelleke, Maria en Jozef, die vort in Noviomagum wònde mar die eigelek bèij van Ballekum kwame.

Ze ware daor blijve hange nòdèsse daor gestudeerd hà'n òn de universiteit, ziede. Maria hà de spinazie-akademie afgemaakt en Jozef hà mì goed gevolg 't eksame hout- en spijkerkunde afgeleed.

Hij waar zò goed dèttie daor zèlf 'n timmerwinkelke waar begonne.

En nou moesse die twee òlling te voet nor hullie geborteplòts.

Ja, te voet, want d'r ware nog gin treinen of busse of auto's of fietse of niks. Van Noviomagum nor Ballekum - al die aauw plòtse ùit de Romeinse tijd kunde kenne òn dè stèrtje -um. 't Waar me 'n èind en 't waren ok allemòl nog zò'n kaoi weeg in die daag ok! Ammel karrespore. En 't èrgste van gelijk waar nog wèl dè't winter waar en akkrementies kaauw. Zò kaauw dè de pook overal stijf òn de kachel hing.

"Wè'n arige kuurre hi dieje keizer toch vèil," zin Jozef, mar hij hòlde zonnen ezel van stal. Die hiete Jèntje en kiek zoo mar zoer, want hij wies dèttie Maria's moes drage, want geleuf nou èsteblijf toch nie dè ezels stom zen, hé, integendeel!

"Dè waar gèk," vond d'n ezel: hij hà zò goed gezien dè Maria nogal zwaor waar, mar toch liek ze heel licht. Zodoende wies dieje slimmen ezel al mee dèttie 'n heel bezunder vrachje droeg.

Eigelek waar dè al 'n klèin wonderke, dè Maria die zò zwaor waar toch bekant niks woog op diejen ezelsrug.

Zoo kwame ze al gaauw bij Ceuclum en daor dinne ze de Romeinse brug over.

't Waar ostewend, 't vroor dè't krakte en d'r viel sneuw. 't Waar wijd en kaauw en ze wiere zò muug... en 't èrgste waar dè't zuutjesòn al aovend begos te worre. Jozef waar bang dèttie 't gemintehuis nie zò haole vur d'n aovend. Hij wies ok nie dè daor toen ok al nò de middeg alles dicht waar en dètter dan hille mòl nie mer gewerkt worde. Mar dè waar z'n zùrg nou nie; hij moes make dèttie vur d'n aovend onderdak vond.

Hij kwaam over Vinkel-um en de Heikantse Hoef dist op in. Daor lage hier en daor hèrders in 't vèld, want in diejen ted leefde de minse hier nog veul buite en dè's wèl gezond. En ge moet wete dètter toen nog wolve zate die de schaop snaachs weg kwame haole. Jozef kos mì zen Maria in dezen toestand toch nie bij die raow hèrders gòn ligge, dè begrepte.

't Waar al laot, want hij mènde dèttie de klok van de Ballekumse kerk krèk nege kirres hà heure slaon. Ze kwame onderweges enkele minse tege mì vol tasse mì worstebreujkes, krintemik en tulbaand mì witte basterdsuiker, krèk of ie besneuwd waar, en ze hà'n ok kèrstransjes en engelkes van sjeklade. 't Waar zeker winkelaovend geweest in Ballekum. 't Viel Jozefe op dèttie minse zò mì d'r èige bezig ware dèsse Maria's en hum amper zage. Ze hà'n netuurlek ok wèl zat òn d'r èige, want ge moet nie vergeete dè't mì die vol tasse gin klèinighèid waar um oew èige overèind te haauwe. 't Waar ummers nog harstikke glattig geworren ok nog en de geminte hà daor achteraf wir hille mòl nie gestrooid.

't Begos nog harder te sneuwe; ge zaagt gin haand vur ooge mer.

Oe, èsse ze nou mar gaauw 'n plòts kosse vijnè um 'n bietje te slaope. Maria waar hard toe òn rust en Jèntje d'n ezel ok.

Ze kwame over Schellekesvèld en 't Laor-um en in Mirroi-dùrp perbeerde ze onderdak te krijgen in de Driezeeg. De wèrreme wallem sloeg hullie tege, mar 't waar nie meugelek, zin de kastelein. Alles waar bezet. Dùrrum dinne ze mar Ballekum op.

Onderweges perbeerde Jozef 't nog 's bij Miet Schouten, mar daor ston 'n bierviltje vur de raom worrop "geslote" ston.

Jozef din van Mirroi af richting Ballekum. Ze kwame langs d'n dierentuin van Jan de Scheut en dè waar wèl schòn vur onzen ezel, want daor liepe nog 'n por sortgenote tusse de hèrte, de kangoeroes en de nandoes. Inne van die ezels vroeg òn Jèntjes: "Bende al lang onderweges?" "Ieaaa, Ieaaa," zin Jèntje en hij hà gèire nog

wè meer gebuurt. mar Jozef zin: "Allee, we moete vort." Ze hiele rèchsòn en toen zage ze innins dè daor bij de boomkwekerij 'n prachtige roos ston te bloeie èn dè midden in de winter! Bij de Chinees stonne ze in de rij en Willy Smits waar krèk dicht. Jozef trok mî geboge kop wijer mî zonnen ezel.

Toen ze over 't Mercuriusplein kwame, kriege ze 't nog kouwer, want daor kos de wend over die kaol vlakke ongeremd dur beum of iets op hullie in blaoze. Oe, ze moessen 'r af schibbele! Ge zaagt 'r wèl veul licht, mar 't waar gelijk dicht.

Jozef liet d'n ezel stoppe bij 't gemintehuis en bèlde òn.

D'r reageerde gin hond. D'r ston wèl unne schònne kèrstboom te brande, mar daor wier ie nou ok niks wèrm af. Hij zaag dè't nog ginnen èchte leevenden boom waar ok nie. Jozef din mî d'n ezel langs 't plisieburo, mar daor waar ok al wir gin man. Van èrremoei ging ie van de Dianastraot nor de Hogstraot en daor kwaam ie bij de Gaauwe Leuw. Jozef krieg te heure dè't kèijvol zaat en dè't gelijk kaol ütverkocht waar en durrum din ie mar wijer nor de Prins en daor waar 't alwir 'tzèlfde.

't Waar Jozefe wèl opgevalle dè'tter ok nog 'n Egyptisch eettèntje midden in Ballekum waar, mar daor zaag ie gin man en bij De Wissel waar 't zò druk dègge'r nog nie binne kost komme.

"Dè wordt niks Maria," zin Jozef terneergeslage. "Zuukte gij 't èiges mar üt, Jèntje," zuchtte Jozef en hij liet zonnen ezel de weg mar zuke.

"Ieaaa!" zin d'n ezel en ie sloeg af vurbij de Prins en din Bikvèld op, want dieje slimmen ezel wies goed dè't bij De Zwaon en De Fuik toch alle kirres 'tzèlfde verhaal waar.

D'r liep 'nen onverharde weg vanùit ons dÛrp nor de zommerdijk en òn dieje kaoie zandweg wònde rèchs op 'nen hoek Pietje d'n Os en links daor schuins tegenover zaat Jèntje d'n Ezel mî z'n gedoentje.

Nò veul geèrremoei kwame ze bij 'n aauw vervalte kaarschop die ok diende ès stal. 't waar zoomar zò'n klòtstèlleke vur anderhalf kalf èn 'n gèit, denkelek oit zonder vergunning in mekare gestùlleperd. Unne stal van 't jaor nul, zegge we nou, en dan bedoele we dè zònne bouw nie veul veurstelt. Mar dieje stal op de zommerdijk waar dus ècht üt 't jaor nul, want de jaortelling waar nog nèt nie begonne.

In dieje stal ston unnen os te nerke en wijer waar d'r niks ès wè strooi. "Pietje" ston d'r op zonne voeierbak.

Maria, ochèrm, kos bekant nie mer. Ze vuulde dè't op 't lest liep.

In dieje kaauwe kaoie stal is toen 'n kiendje geborre en dè waar me wè! Ze hà'n daor

niks; ginnen dokter, gin vroedvrouw, gin wieg, niks! Dürum din Maria durre klèine mar zò goed en kaod ès dè ging in duukskes en strooi drèije en toen lin ze'm in de voeierbak van d'n os. Dè waar unnen heele zegen os natuurlek...

Ze hieten 'm Jezuske en ze gonge heel gruts op hullie uurste kiendje. 't Waar 'n jungske, unne stamhauwer!

Nou ware d'r zoowès gezeed veul hèrders in die daag en vanweges de wolve, hiele die snaachs de wacht bij d'r schaope.

Bij Pietje d'n Os moesse dieje naacht nog krèk 'n por schaop lamme en dürum waar Pietje ok nog buiten in de sneuw. 't Waar eigelek te vruug, mar 't waar nie anders.

Ze hà'n nèt 'n jong schupke en zate te waachte bij 'n aander schaop dè moes lamme. 't Viel nie mee um wakker te blijve.

Pietje zaat mì 'n por knèchs wè te droome, want ze dinne mekares aflosse mì de wacht.

Lin toen gebeurde d'r toch iets bezunders, daor aachter in 't vèld. D'r viel innins zòveul licht üt d'n himmèl en 't stopte mì sneuwe en d'r kwame engele van alle kante en inne daorvan zin: "Ben mar nie bang Pietje, ik heb goei nijs vur ùllie. D'r is hier krèk, vlakbij in 'n kaarschop bij n'n os, unne klèine geborre en dè wordt strakke unnen hééle groote,... Daor kunne alle minse nog veul plezier òn beleeve. Ès gullie nou gaauw mì de krommen èrm gòt, dan zulle wij wèl op oew schaop paasse."

"Ja, mar ik heb niks um mee te nimme," zin Pietje.

"Jawèl, nimt dè pasgeborre schupke mar mee," zin d'n engel.

"Hoe kunne wij zò'n kiendje nou vijne?" sputterde Pietje nog tege die nie zònne kijk hà op kraomvisite.

"Dè's hèndig zat," zin d'n engel, "ge hoeft die stèr mar te volge. Dan komde'r vanèiges. Ge kun 't kiendje goed kenne, want 't is d'r klaoren èrremoei; hij li in duukskes gedrèijd in 't strooi van unne voeierbak."

Pietje lin 't schupke in zonne nèk en din mì z'n knèchs 'r op af.

En toen braak d'n himmèl òlling ope en de hèrders wiesse nie wè hullie overkwaam. Ze hurde ammel meziek en zinge en 't liek wèl gloriaans....

"Ere aan God in den hoge en vrede op aarde òn alle minse van goeie wil" hurde ze. 't Waar zò schòn in dè stèlleke, zò licht en wèrrem, dè Pietje en z'n knèchts 't bekant nie kosse geleuve. En Maria en Jozef ware zò blij dètter minse op bezuuk kwame! Ze hà'n wèl gin beschuit of niks, mar dè miste gin man.

Toen Pietje thuishwaam viert ie 'n blaajke pepier en teekende daorop 'n schön kèrststèr en daoronder teekende-n-ie de daag af. En daor begos eigelek d'n uurste kalènder.

'n Por daag lötter kwame d'r heel dèftige kunninge mì 'ne kameel nor de zommerdijk. Dè waar wè!

Zönne kameel, die hà de Scheut nog nie ins. En de kunninge brochte rijke geschenke mee.

Alleman in de buurt òn de zommerdijk waar zò blij! D'r waar nog noit zòveul volk in diejen hoek op kraomvisite gekomme.

En nou is ons verhaal eigelek ùit. Toch wille nog iets meer kwet.

De ouwer minse ùit ons dèrp wete nog dètter mì de kèrsmis alted 'n hèlder stèr bove die hùiskes bij de zommerdijk ston. Van die engele ùit 't kèrstverhaal is niks bekend, van meziek he'n ze daor de leste ted niks geheurd, eevemin ès van de kunninge mì d're kameel, mar 'tis ok allemòl al zò lang geleje! Volges d'n bijbel hà'n Jozef en Maria d'r in dieje stal zat òn um mekare wèrrem te haauwe. Dètter 'ne schönnen os en 'nen ezel in dè stèlleke stonne is ok bekend. Mar wètter veul nie wete is wor die dierrename vandòn kwame. Kik en dè wete wèllie nou vort allemòl. 't Is pas ontdekt in d'n tijd van pestoor Knape... De hèrbèrge zate hier vol, dè klopt wèl; d'r wier hier alt al z'n best gepruufd, zeker ès't zondag gong worre.

't Is dus ammel gebeurde in ons eige dèrp. 't Kèrstkiendje kwaam ter wirreld in 't stèlleken òn de zommerdijk in Ballekum! Betteljem, niks Betteljem, Ballekem, dus! (Ge moet nie vergeete dèttie ivangeliste in die daag ok nog mar krèk kosse schrijve en 'n foutje is gaauw gemakt.)

* Linnegoewd zingt nou vort mì kèrsmis over Jèntje d'n Ezel en Pietje d'n Os.

OVERZICHJE

We hebbe in dees buukske lang nie alles kunne wirgeeve wètter in de 50 ketierkes van afgeloope jaor allemòl òn bod is geweest. We he'n d'r tamelek willekeurig wè intressante dinger vur dees buukske ùitgelicht en dè wil nie zegge dè't aander nie de moeite wèrd zò zen, mar we moesse nou immòl kieze. 't Boek hà mì gemak ins zò groot kunne zen.

In 't uurste jaor van 't Brabants Ketierke kwame de volgende schrijvers nor de studio um hullie neij boek of buukske of t'neelstuk in dialekt te prizzentere:

Henri de Booi (Den Dungen) : Oud schot.

Piet van Esch (Schijndel) : Hiermeej hédde oew eige nie gekùld.

Noud van den Biest (Boxmeer) : Stintjes.

Jan Kerkhof (Erp) : Sygma of het geheim van de bremheide.

Van Hepscheuten (Oisterwijk) : Och, we meuge nie klaoge...

André Riether (Veghel) : Alle ballen verzamelen.

Gerard Bogaers (Oss) : Joriske (in manuscript)

We liete dialektgedichte heure van Martien Goossens (St. Anthonis), Jaonus van Mirroy (Middelrode) en Frans van Doorn (Oss).

De neij ceedees in de taol van onzen eige regio ware dees jaor van:

Sjef van Schalen (Berlicum) : Hurt 's efkes hier. (vz*)

Joseph Aldenzee (Maashees) : Oef (Oploo) en Brabant Bontste deel 4. (vz*)

Henk Habraken (Dinther) : Zommar slès vur ùllie.

Ger Coppens (Boerdonk) : Lèvenswijzer.

Arie van Roozendaal (Schijndel) : 't Beste van Arie van Roozendaal.

Frans van den Bogaard, Fred Claassen (Rosmalen) : Ons Rosmalen. (vz*)

We he'n goed gebuurt mì Frans van Gèssel (St. Michielsgestel), Ivo van Dinther (Geffen), Willem Iven (Herpen), Ad de Laat (Den Dungen), Willem Uitdehei (St. Michielsgestel), Jos Zegers (Haarsteeg), Jo Deckers (Veghel) en Jan Kuper (Empel) over hullie eige produksies in Brabants dialekt.

Leon van Liebergen (Huisseling) vertelde over de tentoonstelling en 't boek Modeste Barok in Uje.

* (vz) = verzamel-ceedee mì verskèije artieste.

Martien van Alebeek en Aloys Schraven brochten ons 't boek St. Michielsgestel, een historische verkenningstocht, dur Wiro Heesters en Cor Rademaker.

Wout de Bresser (Vlijmen) buurtte over 't boek van zen vòdder: 'n Leven in beeld. Daan van Uden en Twanny van Zandvoort (Oss, Geffen) kwame vertelle over hul- lie 40-jòrrig bestaon en de ceedee van The Constellations.

Tini v. Beurden (Haarsteeg) pròtte honderd uit over de schönste wiel van Needer- land in de Harsteeg.

We sprake mì Wim v.d. Heijden van heemkundekring De Plaets uit Ballekum, mì Harrie Coppens van Rosmalla uit Rosmölle en Harrie van Grinsven van Nistel- vorst vur Nisseroi en Vorstenbos.

Paul Spanjaard gaaf uitleg over de eksposisie 'De regio werkt aan zijn geschiedenis' in 't Jan Cunencentrum in Oss.

We besprake de Wanmeule, uitgaaf van d'n heemkundekring Sint Achten op Boeckel en 't Jaarprogramma 1995 van d'n Boschboom.

We buurtte wijer o.a. nog mì Ger van Stekelenburg (Ravenstein), Albert en Adriaan van den Elzen (Vinkel), Jan Jacobs en Gerrit Beerkens (Stevensbeek), Toon Slaats (Boxtel), Koos en Bets Kerstens (Haps), Bertus van de Velden (Lith), Jan van Aar (Deursen), Ton Buijnsters (Haaren), Toos Egelmeers (Liempde), Jan- Willem Reyniers en Riky Hagens (Cuyk), André Riether (Veghel), Gérard Bogaers (Oss), Piet van Gerven (Esch), Henk Peters (Grave), Ger Graat en Henri Elbers (Cuijk), Jo en Riek van der Heijden (Den Dungen), Bernard Vekemans (Boxtel), Rein Sonnenberg (Herpen), Ben van de Ven (Boxtel), Thijs van de Helm (St. Michielsgestel), de paters de Kok en Vermeer (Nieuwkuijk), Toon Verhagen (Vught), Harrie van de Rijt (St. Oedenrode), Walter van de Westelaken (Den Dun- gen), Janus van Nistelrooij (Nuland), Geert Segers (Sint Michielsgestel), Tineke Galliard-Van Breugel (Sint Oedenrode), Mies van Heinsbergen en Mevrouw Don- kers (Heeswijk), Jo Geurts (Uden), Dina van Gemert-van de Ven (Rosmalen), Christien van Geel (Berlicum), Narus van de Valk (Kaathoven), kapper Wim van der Donk = d'n Blom (Rosmalen), Tini van Kempen (Mill), Wil van Gurp (Boekel), Elly ter Steege (Schijndel), Ad van Duinhoven (Uden) Antonet v.d. Wijdeven (Wijbosch), Wout van Venrooy (Loosbroek) en Gerrit van Tilburg (Oss).

Vur de straot- en vèldnamerubriek kwame we bekant overal in onze regio.

Alle minse die ons geholpe hebbe, harstikke bedankt!
Umdè't ons zò goed bevalt, sluite we zingend af:

*Wir 'n ketierke buurt, alted te kort geduurd,
umdè't in't Brabants alt 't best bevalt...*

Cor Swanenberg, gebörren in Rosmölle, is eigelek leraar Engels en Duits.

Hij schrief verschèjje boeke die bekant allemòl over Brabant of Brabants gòn. We noeme hier Brabo de Lampesnuter, 'n boek vol Brabantse vertellinge, Goeien Aard, loflied op d'n Brabantsen boer, Wiej wè be- waort, 'n dialektverzameling vur Oost-Brabant, Jikkies Merante! over Brabantse spreuke, Vlinders bij dé vlam, over d'n orlog en De Blankboom, 'n verhaal over de Nulandse hèj. Vur Umroep Brabant stelde Swanenberg al irder de bundelkes van Dree de Kapper en Z'is wèl 'n zonde wèrd same.

Mi André Riether makte hij 'n buukske vur ons emigrante en aander geïntresseerde Engelstalige minse: Brabant is another cup of coffee.

Nelleke de Laat, gebörren in Ballekum, is bildend kunstenaar. Ze duu veul boeke illustre, zoowès Zonder een zucht, Stil staan bij het water en Een oog in de mist van Cornelis Verhoeven en Beroepen op z'n Brabants, Wesse dinne, wesse doen, De Blankboom, Vlinders bij de vlam en Goeien Aard van Cor Swanenberg, Een boeketje Shakespeare en de Brabantse verzamelbundels Lys Sint Mourel en andere schatten en Van ons, samegesteld dur Marcel van der Heijden.

Gurt Swanenberg, gebörren in Den Bosch, is student òn de kunstakkeedemie in Tilburg.

Dees zen zò'n bietje de Brabantse Ketierkes van 't uurste jaor van mèrt tot mèrt, en wè ons betrèft smake ze nor meer. Ge kunt 'r de klèin museums, de straotname, de gebrùike, de neij buukses en de ceedees, die we besproken hebbe, in vijne.

't Buukske prebeert, krèk ès 't radio-rubriekske, 'n bietje zicht te geeven op en geheur te geeven òn èige grèij en èige cultuur.

Dank òn Umroep Brabant en vurral ok òn de manne van d'n techniek, Willem-Jan van Rooij en Robert van Boxtel, die d'r vur zürge dè't ketierke op z'n Brabants d'n ether in kùmt.

Witte iets of iemes die vur ons Ketierke in ònmèrking moet komme, lèt dan efkes wete òn: 't Brabants Ketierke.

Umroep Brabant, Postbus 40, 5201 AA Den Bosch.

DE UURSTE REAKSIES:

Arjo Kraak in het Brabants Dagblad:

'We hebben een nieuwe heemkunde rubriek waar je warm van wordt.'

The BBC-periodical:

'Tintillating and refreshing lingo!'

The New York Times:

'We 're dying for dialect!'

'n Boek en unne schrijver um gruts op te gaon,'

't Klaverblad.

'Ik lees 'm zeker zò gèir ès aow' zins Merie.'

Jos van Tinuskus in De Brug.

'Kwòkkt zoo ok kos,'

Driek van Grette in de Meule.

'Ik hà noit gedocht dèttie men zò kunne doen vergeete,'

Dree de Kapper in 't vakblad 'Skòn haor en skòn kaol'.